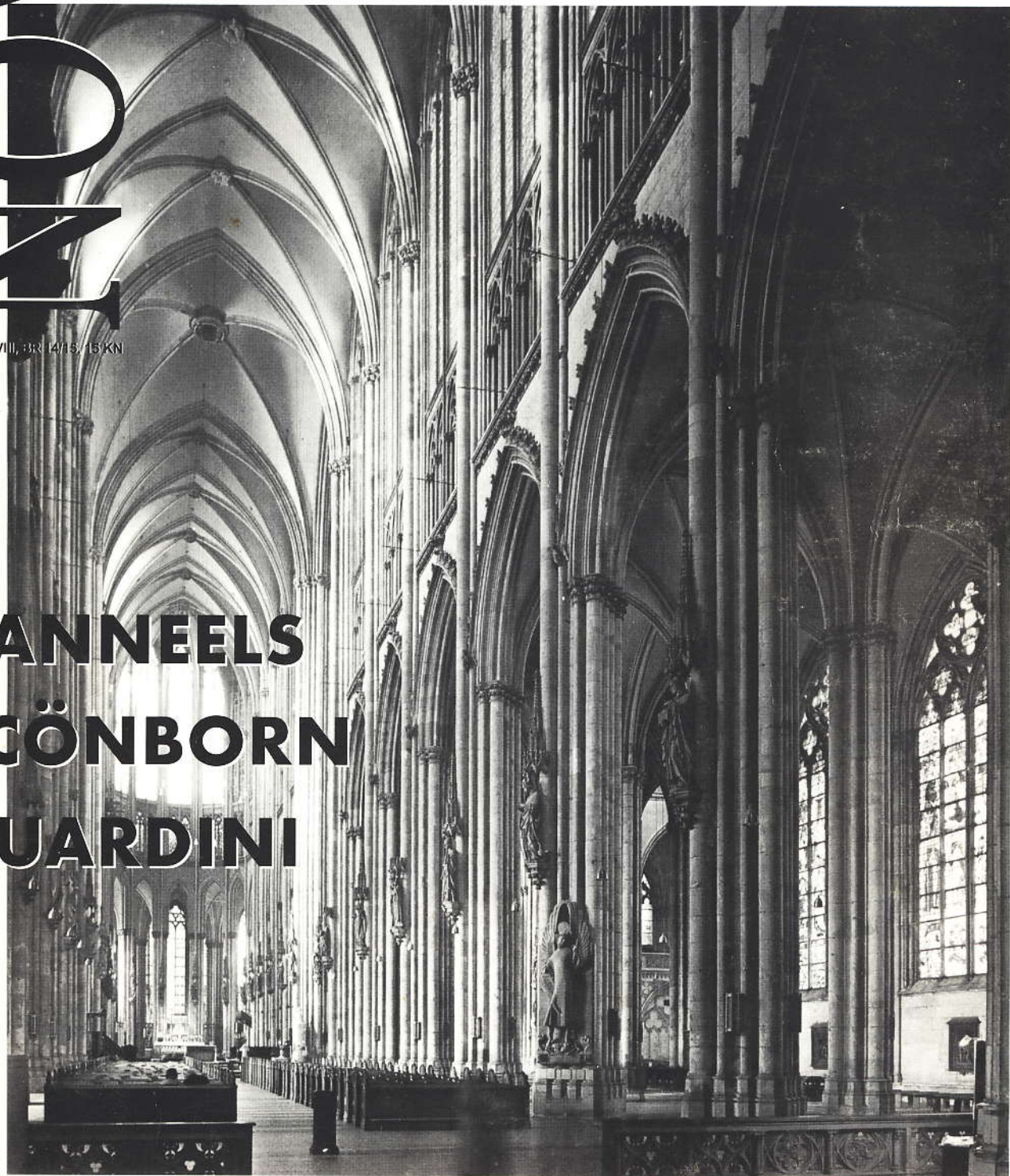

NOVA TRIBINA

SEMESTRALNA REVIIJA ZA RELIGIJU, KULTURU I MISAONU ORIJENTACIJU

GODINA VIII, BR. 14/15, 15 KN

**DANNEELS
SCÖNBORN
GUARDINI**

LITURGIJA - DJELO DRUGOGA

UVODNIK

ZAHTJEVNOST KAO PREDNOST	5
--------------------------------	---

U PRVOM PLANU

LITURGIJA – DJELO DRUGOGA	6
<i>Godfried kard. Danneels</i>	
SVETI ZNAKOVI	12
<i>Romano Guardini</i>	
VJERNIČKO DA UMJETNOSTI	16
<i>Msgr. Dr. Christoph Schönborn</i>	

PRINOSI

SAVJEST I UČITELJSTVO	19
<i>Msgr. Dr. Andreas Laun</i>	

POD POVEĆALOM: SREDNJI VIJEK

OTKRIĆE SREDNJEG VIJEKA	24
<i>Lovre Šola</i>	
PRISPODOBA O HODOČASNIKU	28
<i>Walter Hilton</i>	
U POHVALU NOVOME VITEŠTVU	32
<i>Priredio: S.V.</i>	

PROTIV STRUJE

ANTIMADONA	36
<i>Zoran Vukman</i>	
OPASNO JE ŽIVJETI BEZ BOGA	40
<i>Dubravko Arbanas</i>	

OSOBE

TREĆA NAUČITELJICA CRKVE	48
<i>Srećko Rimac</i>	
DR. RUDOLF ECKERT	53
<i>Benedikta Zelić-Bučan</i>	

IN MEMORIAM

MAJKA TEREZIJA	60
----------------------	----

OSVRTI

KNJIŽARSKI IZLOG	62
------------------------	----

LITURGIJA

Liturgija je od nezaslužnog djela uspomene i prošnje dovedena u položaj zauzimanja za odgoj i dobrotvorne svrhe. Ovdje donosimo članak nadbiskupa Bruxellesa-a, kardinala GODFRIEDA DANNEELSA.

SREDNJI VIJEK

Članak o izvorima i opasnostima današnjih (starih) zablude o tzv. 'mračnom' srednjem vijeku priredio je LOVRE ŠOLA.

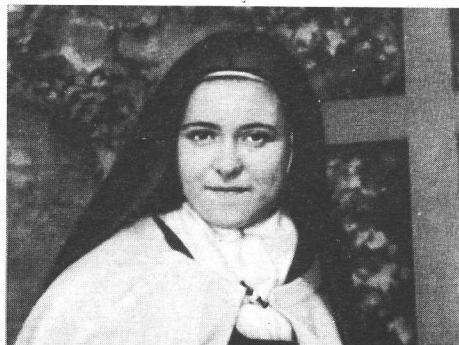

ANTIMADONA

U tekstu koji slijedi kolumnist *Slobodne Dalmacije*, ZORAN VUKMAN, analizirajući fenomen pjevačice Madone razotkriva antikršćansku pozadinu medijske globalizacije.

NAUČITELJICA CRKVE

O liku i djelu sv. Terezije od Djeteta Isusa i Svetog Lica, nedavno proglašene *naučiteljice Crkve*, piše SREĆKO RIMAC.

NOVA TRIBINA

Semestralna revija za religiju, kulturu i misaonu orijentaciju
1997, br. 14-15

IZDAVAČ
"VOX" d.o.o Split

UREDNIŠTVO
Stipe Čelar
Dražen Čaleta
Marko Trogrlić
Petar Balta, gl. urednik

LEKTOR
s. Marija od Presvetog Srca

SVOJE DOPISE MOLIMO
ŠALJITE NA ADRESU:
Nova Tribina
Supilova 50, 21000 Split

Rukopisi i fotografije
se ne vraćaju.

Prilozi i tekstovi ne
odražavaju nužno stajališta
Uredništva.

TISAK
"Dalmacija papir" Split

Copyright ©
NOVA TRIBINA, 1997.

Tiskano u prosincu 1997.

ZAHTJEVNOST KAO PREDNOST

Dva događaja koja su snažno obilježila proteklu godinu izričito su progovorila o snazi i dubokoj životnosti katolicizma, ali i o tome na čemu trebamo graditi budućnost Crkve za treće tisućljeće – susret s **Papom**, ovog ljeta u Parizu, prigodom svjetskog dana mladih i smrt **Majke Terezije**, u rujnu.

Riječi koje su u Parizu upućene mladima i čitavoj Crkvi su vrlo konkretne i imaju duboko značenje. Ponajprije je znakovito to što je za uzor mladima stavljena **sv. Terezija iz Lisuexa**. U njoj, kako je kazao Papin domaćin, pariški **kardinal Lustiger**, imamo duh kontemplacije i molitve, koji je oduvijek prisutan u Crkvi, a za koji mladi imaju snažan osjećaj. On je u temelju našeg zajedništva, nastavio je on, nadodavši kako bez njega Crkva ne može živjeti. U tim riječima vidljiv je naglasak na povratak primatu duhovnosti nad aktivizmom. I ove riječi, kao i ostale poruke iz Pariza, bile su otvorene, konkretne i zahtjevne. Mladi su ih prihvatili s oduševljenjem i predanošću. Njima je dosta sadržaja koji zbog svoje negativnosti i destruktivnosti ne mogu ispuniti njihov život. Dosta im je i onih koji zbog ulagivanja ili nutarnje praznine mladima nude *instant-kršćanstvo*, bez kulta, dogmi, morala i duhovnosti, bazirano samo na osjećajima i pomodnosti. Takvi, misleći da su progresivni i ukorak s vremenom, u stvari su natražnjaci koji ne vide što se događa u svijetu. U vremenu dezorijentiranosti u kojem živimo, čovjek, a posebice mlad čovjek, traži istinu kojoj se može predati, zahtjevnost koju može sprovesti u život. Dobro to znaju i sekte svih provincijencija koje haraju na Zapadu, a sve su aktivnije i na našim prostorima. Na svu sreću dobro to zna i Papa, Petar-stijena ovog vremena. Papa je stoga i u Parizu neprestano naglašavao zahtjevnost kršćanstva, govorio o križu koji je za mnoge tabu tema, o euharistiji kao čistom daru ljubavi u kojem je Krist stvarno prisutan. Pozvao je mlade da u potpunosti prionu uz vjeru, jer samo Krist može odgovoriti na sva njihova pitanja.

Zahtjevnost kršćanstva u djelo je sprovela i Majka Terezija, svetica iz Kalkute, čija je smrt makar na trenutak oči svijeta odvratila od blještavila prolaznih quasi vrednota. Dobro je znati da ona nije nikada dopuštala da se o njenom radu i radu njenih sestra govori u socijalnim i humanitarnim kategorijama, kao su to uvelike činili mediji u dane njene smrti i sprovoda, pokušavajući staviti u drugi plan Krista kao polazište i cilj djelovanja Majke Terezije, djelovanja koje je ostavilo neizbrisiv trag katoličke ljubavi u svijetu. Upravo potpunom predanošću Kristu i zahtjevnošću koja je iz toga proizašla, ona je u svoj red privukla mnoštvo duša. Ako njene nasljednice nastave stopama koje je ona utrla, duhom kojeg je ona živjela, ne trebaju se bojati za nova zvanja. Ona je znala što je bitno, i zbog toga plodovi nisu izostali.

Isticanje, i iznad svega življenje zahtjevnosti kršćanstva još nam se više nameće kad se osvrnemo na očito negativan kraj svih eksperimenata u Crkvi koji su išli za pukim aktivizmom i horizontalizacijom kršćanstva, njegovim prilagođavanjem svijetu. Redovi i skupine u Crkvi koji su išli tim putem gotovo samo vegetiraju. Ostaju jedino velebna, a sada tako pusta zdanja... Na drugoj strani oni redovi koji i dalje žive svoju karizmu u svojoj njenoj zahtjevnosti, ne podliježući napasti kompromisa tamo gdje ga ne može biti, nemaju problema sa zvanjima. Tako *Hrvatska provincija bosonogih (klauzurnih) karmelićanki*, iako nigdje ne vrši "reklamnu kampanju", iz godine u godinu u svoje redove prima obrazovane djevojke koje nakon završenih fakulteta fizike, ekonomije, medicine itd. odlučuju nastaviti živjeti u strogoj klauzuri. Isto vrijedi i za mlade, novoosnovane redove (kongregacije) u Crkvi, npr. za *Kristove legionare*, koji obiluju zvanjima kao nijedan drugi red. Oni i njima slični redovi i skupine dobro su shvatili i u djelo sprovode činjenicu da je zahtjevnost kršćanstva njegova komparativna prednost. Na takav stav želi potaknuti i ovaj broj *Nove Tribine*, počevši od prvog članka u kojem **kardinal Danneels** piše o pogrešnosti pristupa liturgiji koji je brinuo samo o pedagoškim i humanitarnim vidovima, preko tekstova o srednjovjekovnim fenomenima hodočašća i viteštva (koji simboliziraju potrebu askeze i odricanja), pa sve do članaka o Maloj Tereziji i Rudolfu Eckertu, osobama koje su zahtjevnost kršćanstva živjele do krajnjih granica. ■

LITURGIJA – DJELO DRUGOGA

Tijekom prve polovice ovog stoljeća liturgija je bila označena potpunim odvajanjem crkvenog svetišta od crkvene lađe, svećenika od vjernika. Laici su iz svojih molitvenika čitali popratne molitve ili prebirali kronicu, dok su svećenici obavljali misni obred po pravilima liturgijskog obrednika. Tu se dakle radi o dvjema usporednim liturgijama: onoj pučkoj, koja se odvija prigodom one svećenikove, ali izvan službene liturgijske strukture. Dvije su ograde simbolizirale tu odvojenost, tj. pričesna ograda i latinski jezik.

Obnova Drugoga vatikanskog sabora pobudila je liturgijski preporod, čiji je motor bila lozinka *sudjelovati*. Simbolički je uklonjena pričesna ograda i uvedena misa na narodnom jeziku.

Ali, što to znači "biti aktivan" u liturgiji? Odgovor titra između dviju krajnjih točaka: ili se ulazi u izvedbu liturgije, ili se pak njome služi za neku našu izvedbu. Nekada je kanonsko pravo uz rubrike sve potanko obrađivalo: svećenici su se potpuno pokoravali tim propisima. Katkada čak i djetinjim poslušom umjesto da ih se sjajnije izvodi. Danas se događa suprotno: liturgija mora slušati nas i mora se prilagođavati našim temama sve

Liturgija je od nezaslužnog djela uspomene i prošnje dovedena u položaj zauzimanja za odgoj i dobrotvorne svrhe.

Ovdje donosimo članak nadbiskupa Bruxellesa-a, kardinala GODFRIEDA DANNEELSA.

dote da više puta slič i na narodni zbor ili narodnu zabavu: *Idimo slaviti ono što smo doživjeli*. Oslikavajući ovo stanje može se reći da ovaj prijelaz od prvotne poslušnosti rubrikama do samovoljnog postupanja je doista obrat od 180 stupnjeva.

Liturgija nas nadvisuje

Otajstvo koje slavimo je iznad svega Božje djelo, ono što on radi u nama i za nas.

Liturgija je objava Božjega otajstva,

Kristova Otkupljenja. Liturgija produžuje Utjelovljenje u našim znakovima, u našim obredima, u našem propovijedanju, u našem sudjelovanju. Ona je također prikaz tijela Kristova: ocrtava sliku Njegove Crkve, jer zajednica sjedinjena u Kristu jest Njegovo tijelo.

U liturgiju, dakle, ja ulazim, ja nju ne stvaram. U liturgiji stvaralaštvo je, kao i u glazbi, različita obrada jedne postavljene teme. Tema mi je dana, a ne dolazi od mene. Liturgija je arhitektura, koju nadahnjuje Biblija i Predaja, a upotpunjuje je Crkva kao Zaručnica Kristova. Treba ulaziti u liturgiju raspoloženjem služenja, a ne preinačivanjem. Liturgiji treba služiti, a ne se služiti njome. U nju se ulazi imajući pred očima Boga, da bismo ga prihvatili. Slavlje u biti sadrži slušanje, prihvaćanje, poslušnost. To slavlje nije ljudska riječ, nego ljudski odgovor na Božju Riječ.

Kazalište i liturgija

Umijeća predstave i športa same sebe izražavaju; mi pišemo tekst, mi igramo utakmicu, ostvarujemo umjetničke visine ili športske sposobnosti. Radi se o plemenitim

umjetnostima, koje često izražavaju vrlo duboke osjećaje, bilo komične ili tragične u našem življenju. Publika sudjeluje u tolikoj mjeri koliko prepoznaje vlastite osjećaje. U ovakvim umjetnostima, glumac je čovjek.

Liturgija nije područje u koje ja ulazim da bih odigrao neku ulogu. To je kuća u kojoj sam ja gost. U liturgiji glumac nije čovjek, već Bog-čovjek, Isus Krist osobno.

Bez ovakvog vjerskog gledanja, liturgija nema nikakvog smisla: ona sliči tuđem i tegobnom prizoru, koji sigurno ne opravdava pohađanje svake nedjelje. Ona postaje nezanimljiva i ja razumijem pojavu da ljudi u njoj ne sudjeluju.

Ako je liturgija, s vjerskog stajališta, Kristova objava, ako nastavlja, kako kaže **sveti Lav Veliki** ono što je Gospodin proživio u Palestini - Njegovo rođenje, Njegovo propovijedanje, Njegova čudesa, naučavanje učenika, sukob s

farizejima, Njegov život i Njegovu smrt, Njegovo uskrsnuće i uopće Njegovo poslanje - onda ona postaje mistična stvarnost. Ona mi nije tuđa jer sam i ja rođen, i ja navješćujem, i ja živim boreći se, i ja ljubim, i mene drugi slijede i ja ću umrijeti.

U jednoj Sofoklovoj tragediji ja prepoznajem svoje probleme kao u ogledalu. Činjenica da se poistovjećujem s licima mene duhovno pročišćava.

U liturgiji ja vidim svoje probleme kroz Kristovu svjetlost. Mnogo više, ne vidim ih samo: Krist uzima na sebe moj teret, oslobađa me i ljubi.

Treba shvatiti – ali kako?

Liturgijski jezik nas pretječe. Dolazi nam iz Staroga i Novog Zavjeta, te iz Kristovih misterija koji su nam preneseni simboličkim radnjama. Mi ih primamo.

Razumjeti ne znači postati stručnjak. Razumom se ne stvara realnost. Isto kao svjetiljke u noći koje ne stvaraju prometne znakove, nego im dopuštaju da se ta svjetlost odbija. Moj razum ne poznaje postanak liturgijskih znakova, on ih dokučuje. Mi nismo vlasnici liturgijskih znakova i simbola, mi smo njihovi čuvari.

Čini li nam se da se biblijski način govora odnosi na neki drugi zastarjeli i patrijarhalni svijet? Čini li nam se liturgijski jezik previše sažet? Čini li nam se da je slika o Bogu zastarjela (Bog Otac)? Mi smo previše vezani za pojmovno shvaćanje i imamo vrlo malo intuitivne osjećajnosti da bismo ušli u globalnu simboliku. Pjesma *Kršćanska ponoć*, toliko rasprostranjena u zemljama u kojima se govori francuski jezik i koja se pjeva u crkvama u Božićnoj noći, ne sadržava ništa toliko poetično. Pjevati je u podne u nekom sveučilišnom izletištu, ne bi imalo

*Treba ulaziti u liturgiju
raspoloženjem služenja,
a ne preinačivanjem.
Liturgiji treba služiti, a
ne služiti se njome.*

nikakva smisla. Ali, pjevati je u vjerničkom zanosu, u noći u kojoj se neka zajednica okuplja zbog proslave misterija Utjelovljenja, dobiva potpuno drugačiji izgled. A što se može reći za *Zdravo kraljice*, o njezinom latinskom napjevu i njezinoj modernosti u riječima *prognani sinovi Evini u ovoj suznoj dolini!*? U obredu večerjavanja, molitve kod koje se redovnici u samostanima obraćaju osvjetljenom liku Djevice Marije, ovaj hvalospjev nadilazi noć. Ovdje se radi o globalnoj simboličnosti.

Mi nikada nećemo razumjeti liturgiju. Ne zato što ona ne sadržava ništa shvatljivo, već zato što je ona usredotočena u obliku Kristovih otajstava, mi nikada nećemo doći do toga da je obuhvatimo u potpunosti. Ona je ona koja obuhvaća nas. Razumjeti liturgiju je problem uklapanja razuma i srca: trebamo se osjetiti članovima Božje obitelji da bismo razumjeli njezin način govora, koji nadilazi granice obreda. Srce shvaća mnogo dublje od pojmovnog, antropološkog i biblijskog približavanja obredima i simbolima.

U liturgiji stvaralaštvo je, kao i u glazbi, različita obrada jedne postavljene teme. Liturgija je arhitektura, koju nadahnjuje Biblija i Pre-daja, a upotpunjuje je Crkva kao Zaručnica Kristova.

*Mi nikada nećemo
razumjeti liturgiju. Ne
zato što ona ne sadržava
ništa shvatljivo, već zato
što je ona usredotočena u
obliku Kristovih otajstava,
mi nikada nećemo doći do
toga da je obuhvatimo u
potpunosti. Ona je ona
koja obuhvaća nas.*

Ući u liturgiju znači osjetiti je čitavom svojom osobnošću, vlastitim razumom, čitavim srcem, vlastitom maštom i sjećanjima, vlastitim smislom za estetiku i vlastitim tjelesnim osjetilima, vidom, sluhom, mirisom, opipom i okusom. Ne treba dakle liturgiju tumačiti, već je treba doživjeti. Suha tumačenja mogu štetiti smislu slavlja, više nego mu koristiti. Za liturgiju, ništa nije ubitačnije od površnog objašnjenja što bi je svelo na samo jednu dimenziju. Kada su crkveni oci pripremali katekumene za krštenje, nisu im objašnjavali ništa o liturgiji, prije nego što bi je oni doživjeli. Samo bi ih kasnije pitali: "Jeste li vidjeli pokrete koje je biskup činio nad vama? Jeste li vidjeli kad je lomio kruh?" Jer to treba doživjeti očima svoga srca. Upoznati, u biblijskom smislu, znači ući u odnos s nekim. Liturgijska godina, npr. nije samo slijed mjeseci. Ona je povijest spasenja od Došašća pa sve do svršetka

vremena. Došašće nam govori o trostrukom značenju. Tu se slave tri Kristova dolaska: u Betlehemu, na svršetku vremena i u dušama vjernika i Crkvi. Smisao liturgije je dakle dijaloške naravi: susreće se misterij jedne osobe i pušta se da nas taj misterij dotakne.

Ovdje se više radi o izboru glazbala nego nota, o smislu skrivenom između redaka, kao u svakom dubokom ljudskom izražavanju. Tko može dokučiti ljubav? Tko može objasniti život nasuprot misteriju smrti?

Nezasluženi dar

Razumjeti liturgiju znači također odbijati svaki pokušaj da se ona svede na bilo koju dobru stvar, vježbu da bi se aktivirale vlastite snage i probudile energije... Pretvarati slavlje u teološko naučavanje, u samu katehezu, u neko izlaganje, u neku navalu osvešćivanja ili skupljanja novaca znači instrumentalizirati liturgiju. Kad god se nameće drugi učitelj, ona iščezava.

Liturgija pripada istom redu kao igra. Ima svoje polazište i svoj završetak sama u sebi. Ona ne želi ništa zadobiti. Kad se igra, to se radi da bi se igralo, a ne da bi se dobila korist. Međutim, htjeti dobiti neku nagradu postalo je dio natjecanja. Kad se igra nogomet za novac, igra se potcjenjuje i tu nema više igre. Isto tako voditi liturgijsku igru da bi se nešto dobilo, znači potpuno je degradirati.

Liturgija često postaje škola u koju treba uložiti sve. Ona mora ostati na razini znaka i igre. Prava liturgija slavi se u samostanima. Barem tamo ne služi drugim ciljevima. Ona uzima vrijeme i čitavu osobu, nije katehetska i propovijedi se sastoje od malo riječi, nema u sebi ništa što je tipično umjetničko, a ipak je sva

u sebi lijepa. U potpunosti se sastoji u dragovoljnom prihvaćanju Isusa Krista preko liturgijskih obreda. Duša i tijelo su potpuno obuhvaćeni premda razum nije sve shvatio.

Liturgija ne može postati izražavanje nas samih: *Dobro smo pjevali, Propovijed je dobro uspjela, Ovdje se ponovno susrećemo, Koreografija je bila izvrsna!* Liturgija nije ni mjesto u kojem se mi ponovno susrećemo, nego mjesto u kojem susrećemo Gospodina. Ako nas ona ne otvori za posve nešto drugo, nismo se ništa pomaknuli naprijed od onoga, što se je govorilo: *Moja misa!*

Prozor u nevidljivo

Gubitak simboličkog smisla tijekom povijesti bio je uvijek vrlo opasan za liturgiju, jer i simbol ima svoju ulogu samo u kulturi, u kojoj postoji uvjerenje da nevidljivo postoji. U svijetu ograničenom na vidljivo i na iskustveno, simbolizam ne može opstati, zbog toga što je prozor otvoren u nevidljivo.

Zato, što nevidljivo ne može biti iskazano opipljivim načinom, treba se uteći simbolu da bismo preko njega izrazili nevidljivo.

*Potrebno je vrijeme da
bi se ušlo u liturgiju
čitavim svojim bićem,
svojom osjetljivošću,
svojim razumom,
srcem i vjerom.*

Znakovi i simboli

Znakovi i simboli se često miješaju. Crveni križ na bijeloj tkanini ili bijeli križ na crvenoj tkanini nije simbol. To je znak koji se odnosi na liječničku službu ili na Švicarsku. Znak pripada istom redu kao neki logotip na nekom proizvodu ili neka slika na kompjuteru. To je slikovitost prepoznatljivosti, koju mi stvaramo i koju se može mjenjati. Znakovi su prazni jer se pozivaju na stvarnost, dok su simboli puni jer sadržavaju stvarnost. Simbol je u najizvršnijem smislu riječi ljudsko tijelo. Sadržava duhovnu stvarnost čovjekovu, koja se očituje prirodno preko njegova držanja, pokreta i izraza lica. U istom simboličkom redu, glazbeno djelo nije ništa drugo već instrumentalno prenošenje osjećaja iz ljudskog grla i glasovnih melodija.

Čini mi se da se izgubio smisao simbola kad se prešlo iz romaničke u gotičku umjetnost. U romaničkoj umjetnosti ljudski likovi su na neki način prikazani kao maske koje

izražavaju život. Raspored, veličine i izgled nemaju nikakve važnosti. Kad u Autunu dlijeto kleše sv. Josipa koji će se sa svog podnožja protezati do publike, on crta tijelo kojemu noge treba gledati teleskopom a lice golemo. Ruka osobe prinesena ustima prikazuje izraz pitanja a to nije ništa drugo nego pitanje! Gotički način izražavanja je realističan. Izrađuje slike u kojima se mogu izbrojiti vlasi kose, te dlake na bradi i na vratu. Ljudski lik, stambena kuća ili neki pejzaž su se obrađivali određenom preciznošću i zapanjujućim istraživanjem. Radi se o fotografijama *ante litteram*. Dptih koji prikazuje Djevicu sa Djetetom, štovane od onih koji su naručili djelo, nije ništa drugo nego izlika da se iznese na vidjelo njihova slika u molitvi, subjektivno važnije od štovanog misterija. U romaničkoj umjetnosti priroda je bila stilizirana; tako npr. kod slike *Klanjanje mističnom Janjetu*, remek-djelo braće **Jana i Huberta van Eyck**,

mogu se nabrojiti biljne vrste koje ispunjuju Rajski travnjak.

Realistička struja se nastavlja i u renesansi. Ljudsko tijelo je postalo anatomske model. Ulazi se u enciklopedijski i tehnički svijet. Umorna od realizma i umjetnosti koja je bila u službi ideološke politike, kao što je bila u istočnim zemljama, moderna umjetnost ulazi u doba apstraktnosti i liturgije se okreću prema ikonama. Tako se događa da naša tehnička civilizacija postaje osjetljivija na mnoštvo i na manipulaciju, nego na razmatranje nevidljivoga.

Naša su slavlja prekratka

Može se činiti čudnovato da u vremenima kad se živi brzo, ja ipak mislim da bi trebalo produžiti vrijeme liturgijskog slavljenja. Što biste rekli o primanju koje mora završiti u 23 minute? Potrebno je vrijeme da bi se ušlo u liturgiju čitavim svojim bićem, svojom osjetljivošću, svojim razumom,

Liturgija se u potpunosti sastoji u dragovoljnom prihvatanju Isusa Krista preko liturgijskih obreda.

Duša i tijelo su potpuno obuhvaćeni premda razum nije sve shvatio.

srcem i vjerom. Istočne liturgije su mnogo duže i nijedan mladi čovjek ne smatra da službe Zajednice Taize traju predugo ili da se pripjevi previše ponavljaju.

Liturgija se shvaća u uzastopnim etapama. Ulazi se u misterij kao u sliku punktizma (pokret u umjetnosti). Slikar realista traži svoje boje na paleti i nanosi ih samo kad ih nađe. Punktist postupa smotreno sa čistim, osnovnim bojama, vješto nanesenim kroz lagane dodire. Ne formira se sklad udaljenosti gdje plave i narančaste točkice označuju svitanje sunca: Dojam atmosfere ovisi o osjetljivosti oka i da bi se razumjela, potrebno je imati vremena.

Ponovno uravnotežiti riječ i kretnju

Nаша liturgija je postala brbljava. Praktički ona nije ništa drugo nego riječ i učenje, na štetu pokreta i boja... Jedino osjetilo kojim se služimo jest sluh. Nemamo što gledati. Poneki misle da bi trebalo uvesti predstavu, ples ili glumu. Međutim ne radi se o stvaranju neke

predstave u liturgiji, nego o buđenju nijemih stvari koje bi mogle govoriti za sebe: npr. da vatra bude prava vatra, a ne električna žaruljica; da se vosak može topiti i kapati, umjesto da bude stijenjak u nezapaljivoj cijevi; da cvijeće širi svoje mirise, da se otvara i vene, a ne da bude uvijek umjetno; da nam prostor omogućava da *ulazimo i izlazimo* iz liturgijske radnje, da položaj oltara, ambona, na kojem se obavlja liturgija riječi, i sjedalo predvodnika uvodi u taj simbolički prostor u kojem se svaki element slaže s drugim elementima, u kojem okupljena zajednica s predvodnikom slavlja ostvaruje sklad koji može ući u nas kroz sve pore; da i liturgijska odijela govore sama od sebe prije nego se izusti ijedna riječ. Maknete li liturgijske ukrase, predvodnik slavlja ne bi bio ništa drugo nego gospodin Taj i Taj. Ne bi bio više svećenik. Odijelo naglašava ulogu onoga koji predsjedava zajednici. Isto tako i odijevanje vjernika ima svoju važnost. Naravno, ne radi se o antičkom svečanom oblačenju, nego o svjedočenju, odnosno potvrdi da smo i mi pozvani na Gospodnju večeru.

Odgovaj osjetila služi vjernicima da bi ušli u liturgiju: naučiti ih da žive sa svim onim što jesu, sa svojim rukama, očima, nogama, odnosno svojom vlastitom kožom. Liturgija postaje toliko oslobođenija od tjelesnog da je normalno da ljudi radije obavljaju pobožnosti u nekom svetištu u kojem se može proći oko kipa i taknuti ga, upaliti svijeću, odložiti cvijeće; toliko oslobođena od tjelesnog da je normalno da se utječu tajnovitom kultu.

Obredi i ponavljanje

Obredi služe da bi nam ukorijenili religiozno iskustvo i potpuno nam

ga približili. Kad je **Mojsije** doživio susret s Bogom u obliku gorućeg grma, taj događaj se opisuje kao užarena lava. Činjenica je da se ovo prolazno iskustvo pretvorilo u pripovijest i da se čita narodu, a time dopušta svima nama da ulazimo u to malo pomalo. Dogme i obredi štite kao neka škrinja, iskustvo tako jako koje mi ne bismo mogli podnijeti. Oni su kao sunčane očale, koje nam omogućuju gledati a da nas sunce ne zaslijepi. Nitko ne može vidjeti Boga prije smrti; eto zašto se Židovi približavaju Bogu posredno i simbolično preko Kovčega zavjetnog i preko Šatora. Događaj nekog rođenja ili neke smrti nas potresaju u istoj mjeri. Zato nam obredi kod rođenja i kod

Ući u liturgiju znači osjetiti je čitavom svojom osobnošću, vlastitim razumom, čitavim srcem, vlastitom maštom i sjećanjima, vlastitim smislom za estetiku i vlastitim tjelesnim osjetilima, vidom, sluhom, mirisom, opipom i okusom. Ne treba dakle liturgiju tumačiti, već je treba doživjeti.

sprovoda omogućavaju da se priviknemo na radost i tugu.

Ponavljanje je neizbježno jer liturgija nas obrađuje kao kap vode koja pada na liticu i koja tijekom stoljeća i povijesti spasenja prodire u ljudsko iskustvo kao što izvori dubaju kanjone. Postoji potreba da svake godine ponavljamo ista slavlja, zato što se tako razumijeva i potreba za stalnim brušenjem dragog kamena. Svake godine ja slušam *Muku Kristovu* od Bacha i svake godine vičem: "Eloi, Eloi, lama sabachtani!" (*Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio!*), i to svake godine odzvanja drugačije. To se događa, ali ne stoga jer su se napjevi promijenili, nego zato što sam se ja promijenio.

Psihološki, liturgijsko je vrijeme divota. Vrijeme spasenja je kao ravna crta koja ide prema svom ispunjenju, a liturgijsko vrijeme se vraća kao godišnja doba...

Navika? Da, naravno, i ona postoji. Ona pripada svim običajima u životu. Liturgija ne služi da uzbudi naše osjećaje ili da probudi moj

razum, ona nam dopušta susret. Prije mnogo vremena svećenik se je sklanjao iza neke zavjese ili zida za vrijeme obreda, tako se danas traži da nas on svojim svojstvima pobude zadovolji, da on bude auktor a ne služitelj.

Kozmička ukorijenjenost i svetinja

Liturgija nas uči da živimo po ritmu vremena i godišnjih doba; sunčev kalendar za Božićni blagdan (zimski solsticij) i mjesečev kalendar za blagdan Uskrsa (nedjelja nakon mladog mjeseca u proljeću). Ona daje ritam našim tjednima. Ona se ukorjenjuje u prirodi: noć i dan, vatra i voda, biljke i minerali. Eto zašto treba braniti činjenicu da su pomičnost i statičnost u obliku stvari slične: da bi drvo bilo drvo, a ne plastika. Može se, naravno, svirati i na električnom instrumentu, ali mnogo nas više diraju instrumenti koji odbijaju zvukove u fruli kroz uzdisaj iz ljudskog grla. Knjiga Evanđelja se ne nosi ispod ruke, niti

se izvlači iz džepova. Nekoć se vjerovalo da bi desakralizacija približila liturgiju vjernicima. Tako da bi se kalež i plitice za hostiju zamijenili jednom čašom i tanjurom, ili da se kalež, plitica, velika hostija, hostija za vjernike, ključ i kutija šibica nosi na način kako to radi konobar u nekom baru ... Ali ako je sve sveto, onda ništa nije svjetovno. A ako sve postane svjetovno, nema tu više ništa sveto. Treba sačuvati neku napetost između vjere i svijeta, između neba i zemlje, duše i tijela. Da nam nedjelja ne bude kao ponedjeljak, ni govor euharistije kao i onaj za bilo kojim drugim stolom. Liturgija je kao park, kao prirodni rezervat u kojem se zaštićuju najosjetljivije i najugroženije dimenzije opstojnosti.

Izvor: *Pastoralia*, Službeno glasilo Nadbiskupije Bruxelles, br. XII/1995.

Preveo: Mons. Srećko Bezić

SVETI ZNAKOVI

Što čini onaj, koji se uzoholi? Uspravi se, digne glavu, uzdigne pleća, čitav svoj stas hoće da poveća. Sve na njemu govori: "Ja sam veći od tebe, ja sam viši nego ti!" Tko je pak skroman, osjeća se malenim, prigne glavu, skloni ramena. "Snizi se", ponizi se. I to tim dublje, čim je veći onaj pred kojim stojiš; čim manje vrijediš u njegovim očima.

Klečanje

Gdje pak jasnije spoznamo kako smo maleni, nego onda kad stojimo pred Bogom? Veliki Bog, koji je jučer bio kao danas i koji će biti do sto i tisuću godina. On koji napunja svu sobu i svu kuću i sve mjesto i široki svijet i neizmjerni svemir. Pred Njim je sve kao prašak - Sveti Bog, čist, pravedan, beskrajno uzvišen... Kako je velik... A ja tako malen! Tako malen, da se s Njim uopće

ni usporediti ne mogu; da sam pred Njim veliko ništa. Tu svakom po sebi dođe da pred Njim ne smije stati ponosito. Čovjek "se ponizi", i svoj stas bi htio smanjiti, da ne izgleda tako ohol - i gle žrtvuje polovicu svoje visine: čovjek kleči. Pa ako mu još nije dosta, još se nakloni. Prignut kao da kaže: "Ti si veliki Bog, ja sam ništa!"

Kad poklekneš, nek ti to ne bude površna, prazna kretnja. Daj joj dušu! A duša je poklekla u tome da se i u nutrini

**ROMANO GUARDINI
je jedna od najvećih
figura kulturne i vjerske
povijesti 20. stoljeća.**

**Rođen je u Italiji,
odrastao i živio u
Njemačkoj. Predavao je
na sveučilištima u
Berlinu, Tübingenu i
Münchenu. Iza sebe je
ostavio čitav niz djela,
koja su prevedena na
mnoge svjetske jezike.
Nastavljajući se na
članak o liturgiji ovdje
donosimo nekoliko
izvadaka iz njegove
knjige *Sveti Znakovi*.**

srce sa strahopočitanjem pokloni Bogu. Kad dakle ulaziš u crkvu ili iz nje izlaziš, kad polaziš mimo oltara, poklekni duboko do zemlje, polagano, i s tobom nek poklekne sve tvoje biće, koje neka kod toga govori: "O moj veliki Bože...!" To je poniznost, to je istina koja će svaki put tvojoj duši dobro doći.

Tamjan

"Vidjeh anđela gdje dolazi noseći zlatnu kadionicu i stade pred oltarom. I bijaše mu dano mnogo tamjana... I dim od kada uziđe po molitvama svetih iz ruke anđela gore k Bogu".

Neka plemenita ljepota je u tom, kad se ubace na žeravu čista zrna i iz uzvitlane se posude uzdigne mirisav dim. Kao milozvuk je to, divan sklad oblaka i ugodna mirisa. Bez ikakve svrhe, čista kao pjesma. Plemenito potrošena dragocjenost. Ljubav koja se daje

i posve predaje.

Kao onda kad je Gospodin sjedio u Betaniji, a Marija donijela dragocjene nardove pomasti, izlila na svete noge, svojom ih kosom osušila, a miris napunio svu kuću. Škrto je srce mrmljalo: "Čemu šteta ova?" Ali Božji sin reče: "Ostavi je da to čini na dan mog ukopa!" Izvršila se ondje tajna smrti, ljubavi, mirisa i žrtve.

Isto je to i tamjan: tajna ljepote, koja ne zna za ikakvu svrhu već slobodno ulazi. Tajna ljubavi što gori i izgara i

uništenjem nestaje. A i tu se javlja suhoparan osjećaj i pita: čemu sve to?

Žrtva mirisa, samo Pismo kaže: to su molitve svetih. Znak molitve je tamjan i to baš one molitve koja ne misli na nikakvu svrhu, koja ništa ne traži već se uzdiže kao "Gloria" iza svakog psalma, koja se klanja i hoće da Bogu zahvali, "što je tako uzvišen".

A i u takav znak može ući igrarija. Mirisni oblaci mogu nositi i sporne ugođaje, vjersku igrariju čuvstava. Ako je tako, onda kršćanska savjest ima pravo prigovoriti i upraviti molitvu "duha i istine", kao opomenu neka bude čista i poštena. Jer ima i u religiji filistarstva, koje dolazi iz škrti i suhoparna srca kao i mrmljajuća riječ Jude iz Kariota. To je kad se hoće da molitva mora donositi duhovne probiti pa zato mora biti točno izmjerena i građanski razborita.

Taj način ne zna ništa o kraljevskoj punoći molitve koja hoće darivati. Ne zna ništa o duboku klanjanju, ne poznaje dušu molitve koja uopće ne postavlja nikakva: čemu i zašto, već se diže uvis samo zato što je ljubav, miris i ljepota. Što više ljubi, toliko više je i žrtva, jer miris dolazi iz ognja što žari.

Ruho

Razastrto je po oltaru. Služi kao tjelesnik Gospodarov pod kaležem i hostijom. Oblači ga svećenik kao albu, bijelu haljinu, kad vrši bogoslužje. Pokriva stol Gospodnji, na kojem se dijeli Božanski Kruh.

Krasno je pravo platno, čisto je, fino i jako. Kad ga gledam onako lijepo i svježije, sjetim se jednog svog prolaza kroz zimsku šumu. Došao sam do obronka, puna svježije palog snijega, što je još netaknut počivao među crnim jelama. Ni ja se nisam usudio u svojim grubim cipelama preko njega. Obiđoh ga pun poštovanja... Tako je i rublje razastrto za Najsvetije.

Na oltaru, gdje se prinosi božanska žrtva, leži prije ičega. O oltaru smo pak rekli, kako stoji uzdignut kao najsvetije mjesto u svetištu. Zapamtite ono, da je vanjski oltar slika nutarnjega u duši. Još više nego slika: vidljivi oltar ne znači samo oltar unutarnje pripravljenosti za žrtvu, već jedan i drugi spadaju skupa. Na tajanstven su način oni jedno. Pravi, savršeni oltar, na kojem se prikazuje Kristova žrtva, živo je jedinstvo obaju.

Zato rublje i govori tako snažno našem srcu. Čutimo, kako mu u našoj nutrini nešto mora da odgovori. Postavlja na nas neki zahtjev, neki poziv, neku želju. Samo iz čista srca izlazi prava žrtva, a rublje označuje čistoću, kakva mora biti u srcu, da bude žrtva Bogu ugodna.

I mnogo nam govori rublje o čistoći. Fino i plemenito je pravo platno. Što je surovo i silovito ne pruža nikakve

čistoće. Na njemu nema tvrdoće koja te oneraspoloži. Snaga mu je u finoći, u nekoj plemenitoj čvrstoći. Jer je i u platnu neka moć. Pravo je platno čvrsto. Nije to prozirna tkanina, što je razdere svaki vjetar. Prava čistoća nije bolesna stvar, ne bježi od života, ne gubi se u ludim sanjama i krivim idealima. Prava čistoća ima lice rumeno od životnog veselja i čvrsto stoji u junačkom boju. I još nešto govori rublje misaonu čovjeku: nije uvijek bilo tako fino i čisto kako sada tu leži. Rutavo i zamazano je bilo, često se je moralo prati i bijeliti, dok je zadobilo tu mirisnu svježinu. Čistoća nije odmah ispocetka. Doista, ona je milost; sigurno, ima ljudi koji je kao dar nose u svojoj duši, da im sve biće odaje svježinu nutarnje nevinosti. Ali to su iznimke. Što se naziva čistoćom često je sumnjiva stvar i obično znači samo da se još nikakav vior nije na nju survao. Prava čistoća pak ne stoji na početku, već na svršetku. Zadobije se tek dugim, junačkim bojem.

Rublje leži na oltaru čisto, fino i čvrsto. Čistoća je to, plemenitost srca i svježja snaga.

U *Otkrivenju* sv. Ivana govori se "o velikom mnoštvu, kojega nije mogao nitko izbrojiti, od svakoga naroda i plemena i puka i jezika, gdje stoji pred prijestoljem i pred Janjetom, obučeno u bijele haljine. Tada jedan zapita: 'Tko su ovi obučeni u bijele haljine i otkuda dolaze?' I bi mu dan odgovor: 'Ovo su koji dodoše od nevolje velike i opraše haljine svoje i očistiše ih u krvi Janjetovoj. Zato su pred prijestoljem Božjim i služe mu dan i noć.'"

“Obuci me, Gospodine, u bijelu odjeću”, moli svećenik kad oblači na se albu za svetu žrtvu...

Kalež

Jednom, dugo je već godina otada, namjerio sam se na kalež. Naravski, bio sam vidio već mnoge, ali na prvi se namjerih jednom u Beuronu, kad mi je prijazan redovnik, kojemu su povjerene svete posude, pokazivao bogatstva sakristije.

Kao na temelju stao je čvrst i siguran na široku podnožju. Oštro se dizao posve vitak držak. Iz njega kao da je virila skupljena snaga koja se diže i nosi.

Nešto povrh polovice oštro oblikovan čvor i konačno navrh drška, tamo gdje je jedan uzak prsten skupljao svu onu plemenitu snagu u konačnu pripravljenost, izniknula fina, uska čaška, u kojoj je u obliku srca počivala čaša, kupa.

Kako sam tada osjetio svetu tajanstvenost!

Iz čvrsta i duboka temelja visok držak sa skupljenom u sebi snagom, a iz njega procvjetao onaj oblik, koji samo jedno znači: primiti, čuvati.

O čista, o sveta tajno; o posudo, koja u svojoj blještavoj nutрини čuvaš Božanske kapljice, neizrecivu Tajnu strašne i slatke Krvi, čista ognja, čiste ljubavi!

I misli su išle naprijed. Ne, nijesu to bile misli, osjećao sam, gledao sam: nije li u tom sav svijet? Sve što je

stvoreno, nema li konačno baš taj zadnji smisao? Čovjek, živo biće, duša i tijelo, čovječje srce što tako živo kuca... Nije li Augustin rekao onu veliku riječ: “U tom leži najdublje bivstvo mog bića, da sam sposoban Boga obuhvatiti?”

Plitica

Bilo je jutro. Uspeo sam se bio na brdo te sam se vraćao. Duboko poda mnom ležalo je jezero, unaokolo stajahu visoke i tihe gore u jutarnjem svjetlu. Sve je bilo čisto. A sav prostor tu gore i stabla sa svojim plemenitim granama tako svjež. I u meni je samom sve moje biće bilo puno svijetla, radosne snage te mi je bilo kao da nečujno izviru nevidljivi izvori te se sve diže u široku jasnoću.

Tada sam shvatio, kako je čovjeku kad mu je prepuno srce: stoji uspravno, podigne lice, raširi dlanove kao u pliticu gore k beskonačnom Dobru, k Ocu svjetlosti, k Bogu koji je ljubav, te mu prinosi sve što je oko njega i po svijetu u posvemašnjoj tišini puno i sjajno. Sigurno onda osjeća kako se sa plitice njegovih ruku diže uzgor sve čisto i sveto.

Tako je nekoć na duhovnoj visini stao Krist i prikazao Ocu svoju ljubav, svoj život kao posve istrošenu žrtvu. Na onoj visini, kojoj je brdo Morija bila prva stepenica, gdje je Abraham prinio svoju žrtvu. I opet na onom mjestu gdje je kraljevski svećenik izvršio svoju zadovoljštinu. I još ondje gdje se je u pradaavno doba Abelov dar digao put neba u uspravnoj nevinosti.

Uvijek je na toj visini i uvijek je ispružena Božja ruka i uvijek uzlazi dar kad svećenik - ne on, ta on, čovjek, samo je ništetno oruđe - stoji na oltaru te raširenim rukama podiže pliticu, patenu, sa bijelim kruhom na njoj. “Primi, sveti Oče, svemogući vječni Bože, ovu neoskrvnjenu žrtvu, koju ja, nedostojni tvoj sluga, prinosim Tebi, svome živomu i pravomu Bogu za bezbrojne grijehе, uvrede i nemarnosti svoje i za sve prisutne, kao i za sve vjerne kršćane, žive i mrtve, da meni i njima bude na spasenje u život vječni.”

Kruh i vino

Ali još jedan drugi put vodi k Bogu. O njemu se ne bismo usudili govoriti da nam ga sama Kristova riječ nije pokazala i da nam ga liturgija tako uvjerljivo ne predodčuje. Ne postoji samo sjedinjenje u gledanju i ljubljenju, u svijesti i mišljenju. Postoji i sjedinjenje čitava živa bića s Bogom. Za Njim ne teži samo naše spoznanje i volja već cijelo naše biće. “Moje srce i sva moja put klikću za

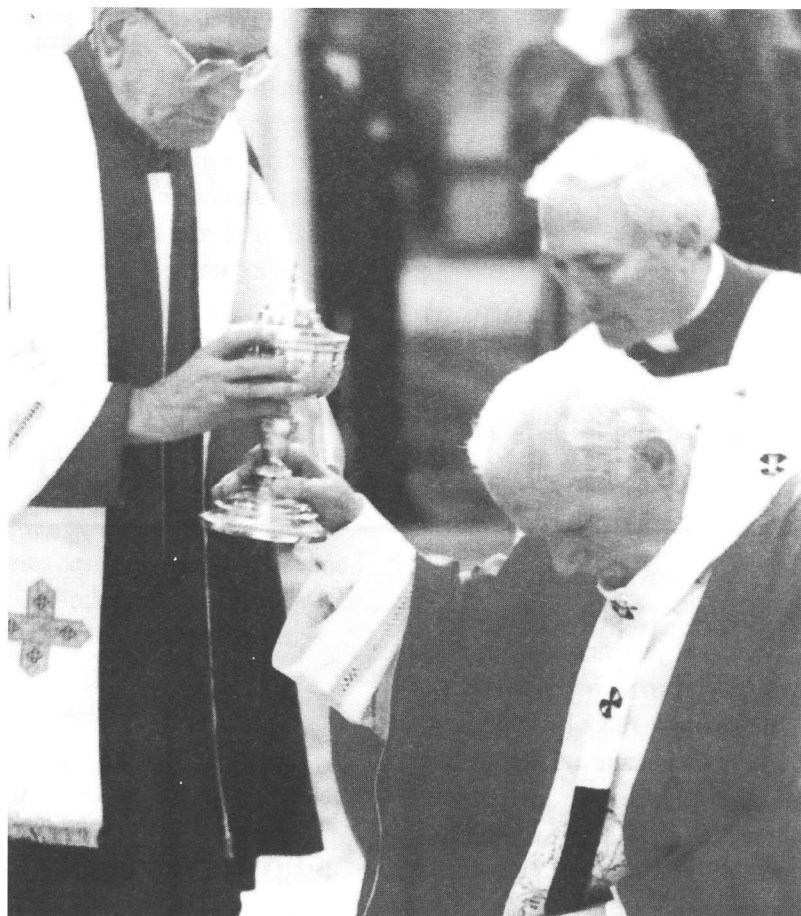
živim Bogom“, veli psalam, i tek se onda smirimo kad smo s Njim bitno i životno združeni. A to ne znači nikakvo miješanje bivstava, nikakvu zbrku života. Takva što tvrditi, bilo bi ne samo pretjerano već nerazumno, jer se ništa što je stvoreno ne može pomiješati s Božanskim. A ipak postoji jedno drugo sjedinjenje osim samog spoznanja i ljubljenja: sjedinjenje bivstvjućeg života.

Za tim nužno težimo i za tu težnju imamo vrlo duboki izraz. Sveto nam ga Pismo i liturgija sami stavljaju u usta: da bi tako mogli sjединiti Boga sa svojim vlastitim životom kako se naše tijelo združuje s hranom i pićem. Mi gladujemo i žeđamo Boga. Htjeli bismo Ga ne samo spoznati, ne samo ljubiti. Želimo Ga dostići, držati, imati; da, ne bojmo se reći! želimo Ga jesti, piti, posve Ga u sebi posjedovati dok Ga se ne zasitimo posve se zadovoljimo, da budemo puni Njega. Tijelovska nam liturgija to izriče Gospodnjim riječima: “Živi je Otac mene poslao. Kao što ja živim po Ocu, tako i tko mene blaguje živi po meni”.

Zar ne, to je ono? Sami po sebi nemamo prava to tražiti, ne usuđujemo se, grijesi nas naši zastrašuju. Ali kad Bog sam tako govori, iz dubine odgovaramo: “Tako mora biti.”

Još jedanput: time ne mislimo ništa nepristojna. Ništa po čemu bi izgledalo kao da hoćemo izbrisati granice koje dijele nas stvorove od Boga. Ali čežnju, što ju je On sam u nas položio, smijemo priznati. Smijemo se veseliti nad onim što nam je Njegova prevelika dobrota darovala. Krist kaže: “Tijelo je moje doista jelo i krv je moja doista piće... Tko blaguje moje tijelo i pije moju krv ostaje u meni i ja u njemu. Kao što ja živim po Ocu i onaj koji blaguje mene i on će živjeti po meni”. Njegovo tijelo jesti ... Njegovo krv piti ... Njega blagovati ... živa Bogočovjeka sa svim što je i što ima u se primiti - nije li to više nego bismo mi sami po sebi mogli poželjeti? A ipak, nije li to baš ono što naša najdublja nutrina nužno želi?

Ta se tajna tako jasno odražuje u prilikama kruha i vina. Kruh je hrana. Prava, doista hrani. Tečna, nikada ne dodije. To je kruh. A i dobar je, ako uzmeš riječ u duboku i toplu smislu. I pod prilikama toga kruha živi Bog postaje hranom za nas ljude. Sv. Ignacije Antiohijski piše vjernicima u Efezu: “Lomimo jedan kruh koji je nama posvećenje neumrlosti”. Hrana je to što hrani svo naše biće živim Bogom te čini da smo mi u Njemu a On u nama.

Vino je piće. Pa da pravo kažem: ne samo piće koje gasi žeđu; to je voda. Vino hoće više. “Razveseljuje srce čovječje”, veli Sv. pismo. Svrha je vinu ne samo da gasi žeđu, već da bude piće veselja, punine, obilnosti.

“Kako je lijepa moja čaša puna opojnosti”, kaže psalam. Razumiješ li što to znači? I shvaćaš li da opojnost ovdje znači nešto posve drugo nego neumjerenost? Rujna je ljepota u vinu, miris i snaga koja sve širi i preobrazuje. I pod prilikama vina daje nam Krist svoju Božansku krv. Ne kao razumno uživano piće, već kao puninu Božanske dragocjenosti. “*Sanguis Christi, inebria me* - Krvi Kristova, napoj me”, molio je sv. Ignacij Lojolski, muž s viteško toplim srcem. I sv. Janja govori o Krvi Kristovoj kao o tajni ljubavi i neizrecive ljepote: “Med i mlijeko primih s Njegovih ustiju i njegova krv ukrasi moje lice”, spominje se u molitvama na njezin blagdan.

Krist nam je postao kruh i vino. Jelo i piće. Moramo Ga blagovati i piti. Kruh je vjernost i postojana čvrstoća. Vino je odvažnost, miris i ljepota, širina bez granica. Opojnost života i posjedovanja i darivanja...

Izvor: Romano Guardini, *Sveti Znakovi*, VERBUM, Split 1997.

VJERNIČKO DA UMJETNOSTI

Načelno DA glazbi i pjevanju u Crkvi jest neosporno, a ipak bijaše tijekom povijesti Crkve uvijek nanovo razdoblja u kojima su određene svečane izražajne forme crkvene glazbe bile kritizirane ili odbacivane.

Tako bijaše nekoć, a postoji i u novije vrijeme opet jedna „pauperistička liturgijska tendencija“, po kojoj je glazba „lijep, ali sasvim nepotreban dodatak“ liturgiji, suprotno službenom crkvenom poimanju koje crkvenu glazbu označava „bitnim“ i „integrirajućim sastavnim dijelom liturgije, zbog čega se danas može govoriti „o jednoj vrsti krize crkvene glazbe“ (*Hans Haselböck, „Von der Orgel und der Musica Sacra“*).

Načelno DA slici u Crkvi jest isto tako neosporno, a ipak bijaše razdoblja u povijesti Crkve u kojima su mjesta slika u kući Božjoj, u liturgiji i kršćanskom životu bila upitna ili pak odbacivana. Profesor **Günter Rombold** govori o današnjem vremenu kao o razdoblju trećeg ikonoborstva (borbe protiv štovanja vjerskih slika), nakon onog bizantskog od 8. do 9. stoljeća i onog protestantskog u 16. stoljeću.

Katolička je crkva oduvijek veoma cijenila „lijepe umjetnosti“ i u njima vidjela uskog suradnika u apostolatu za sveopći cilj – slavu Božju i posvećenje i izgradnju vjernika. U tekstu koji slijedi donosimo vrlo zanimljivo razmišljanje bečkog nadbiskupa, msgr. dr CHRISTOPHA SCHÖNBORNA, o umjetnosti.

Kriza crkvene glazbe – kriza kultne slike

Oboje je u vezi jedno s drugim, imaju zajedničke, dijelom unutar crkvene, dijelom opće-društvene uzroke. Stoga bi bilo od pomoći potražiti te uzroke odnosno pozitivno se zapitati o značenju slike za liturgiju, kako bi se polazeći odatle pronašao put ka obnovi kršćanske slike. Jer poput crkvene glazbe tako i crkvena slika ima svoj korijen u općim ljudskim datostima, a tek u Kristu „Slici Boga nevidljivoga“ (*Kol 1, 15*) pronalazi svoje puno značenje. Zahvaljujući njemu Crkva je mjesto živih slika koje predskazuju već započetu slavu ali koju se još mora dovršiti. Glazba i slika u Crkvi su „predokus neba“ – ili bi pak to trebale biti!

O dvoznačnosti slike

Hans Urs von Balthasar piše na prvim stranicama svoje velike teološke estetike (*„Herrlichkeit“*, vol. 1, str. 37-38.) da je bizantinsko ikonoborstvo sa svojim teološkim argumentima protiv slike u Crkvi opominjujući korektiv koji „želi biti promišljen“. Ne samo oštro

ikonoborstvo u Bizantu, nego pak i prema slici kritično usmjerena strujanja karolinškog vremena, kasnije ona kod cistercita (reagiraju protiv clynijevskih izraslina i gotovo potpuno uklanjaju sliku iz strogo crkvenog prostora) jesu takve opomene. Danas se također, kaže Balthasar, u crkvenom graditeljstvu i u crkvenoj umjetnosti primjećuje taj korektiv. U tim strujanjima koja tendiraju k askezi slike sveder se, a danas posebno očituje opravdana briga: Za nas slika nije bezopasna, jer ona nije jednoznačna, stoga ni ne dostaje nikada sama sebi.

Slika ima dvije strane: pokazuje a opet zakriviljuje. Može očitovati ali također i prevariti. Jedan slikar može na portretu laskavo uljepšati ali i bespoštedno raskrinkati. Nisu samo vidljive, vanjske slike dvoznačne, takve su također i unutarnje, duševne slike: one mogu pomažući voditi ili varajući zavoditi. Dovoljno je promisliti malo o toj dvoznačnosti kako bismo postali svjesni toga da ophođenje sa slikama, kako vanjskim tako i

unutarnjim, uopće ne uspijeva tako kao da bi bilo po sebi jasno. Očito je potreban jedan rad u prihvaćanju ili odbijanju slika, u ispravnom kreiranju i u ispravnom primanju slika. Tome radu ne možemo izmaći na taj način da se odrećemo slike. Naš je jezik upućen na slike, isto tako naše mišljenje, a da ne govorimo o gledanju koje nam neprestance dariva pravu bujicu slika koje utiskuju svoj biljeg u naše predočavanje i mišljenje i koje se skupljaju u širokim odajama našeg pamćenja, svakog trenutka spremne, pozvane, često također nepozvane, da se u nama ponovno pojave i iz prošlosti djeluju u sadašnjosti.

Umijeće razlikovanja

S obzirom na bujicu slika koja dnevno navire na nas, razumljivo je da mnogi ljudi traže put na kojem nema slika a kojeg uče istočnjačke religije: osloboditi se svih predodžbi i prikazbi kako bi se postigla čista, bespredmetna meditacija. Kršćanski učitelji duhovnosti uče nas drugom

*S obzirom na bujicu slika
koja dnevno navire na nas,
razumljivo je, da mnogi
ljudi traže put na kojem
nema slika a kojeg uče
istočnjačke religije:
osloboditi se svih
predodžbi i prikazbi kako
bi se postigla čista,
bespredmetna meditacija.
Kršćanski učitelji
duhovnosti uče nas
drugom putu: ne radi se o
uklanjanju slika, nego
se radi o ispravnom
ophođenju s njima.*

putu: ne radi se o uklanjanju slika, nego se radi o ispravnom ophođenju s njima. Prvi i temeljni razlog za pozitivan stav spram slike (kao i spram glazbe!) jest vjera u Stvoritelja neba i zemlje. Sve što jest i ima bitak, egzistira jer je od Boga stvoreno, a time i od Boga zamišljeno i „oblikovano“. Stvoritelj je sva svoja stvorenja oblikovao po svojoj volji i planu, tako da su sva stvorenja izraz, trag i slika božanske osnove. U onoj mjeri u kojoj je naše srce čisto bit će i sposobno primijetiti stvari kao takve slike božanske osnove.

*Iz gledanja Krista, Čovjeka
boli, proizišla su velika
djela kršćanske umjetnosti.
Stoga se njihova ljepota
doimlje do danas. Ona
vode ka molitvi, jer su
izrasla iz molitvenog
gledanja. Ovdje umjetnost
postaje prava pohvala
Bogu.*

Raniji kršćanski učitelji govore o takvoj sposobnosti gledanja kao o „*physike theoria*“, o „gledanju prirode“, pri čemu oni pod tim razumijevaju ono *postati transparentnim* stvarnosti, kroz koje se stvari mogu pokazati kao ono što jesu. No za to je potrebno duboko čišćenje naše uobrazilje, naših predodžbi i misli. Tek putem čišćenja biva moguće da nam misli Božje, ta stvoriteljska iskra, koja gori u svim stvarima, zablista. To zahtijeva ponajprije čišćenje misli, pamćenja i predodžbi. Možda je askeza slika danas među najvažnijim formama askeze.

Zar se ne bismo trebali tijekom korizmenog vremena vježbati i u „postu od slika“, na način da jasno ograničimo njihovu konzumaciju? Možda je trend ka škrtom i ogoljelom uređenju crkava također izrastao iz onog osjećaja da mi danas trebamo umirenje opažaja kako uopće od pustih slika ne bismo izgubili stvarnost.

A ipak je taj put čišćenja tek preduvjet. Ne radi se o pročišćenoj praznini nego o novoj snazi opažaja pročišćenog srca. Nevjerojatno je s

kakvom odlučnošću jedna **sv. Terezija Avilska** preporučuje da ako je moguće uvijek imamo pred očima sliku Krista, Marije ili svetaca. Postajemo ono što gledamo. Terezija Avilska doživjela je svoje odlučujuće obraćenje preko pogleda na Krista, Čovjeka boli, kakvim ga je prikazivao jedan kip u njezinu samostanu. Ta slika ju je potresla, preoblikovala je njezine predodžbe i misli, usjekla se u njezino pamćenje. Stalan pogled na onoga kojeg je gledala na toj slici preobratio je njezino srce.

Iz takvog gledanja proizišla su velika djela kršćanske umjetnosti. Stoga se njihova ljepota doimlje do danas. Ona vode ka molitvi, jer su izrasla iz molitvenog gledanja. Ovdje umjetnost postaje prava pohvala Bogu.

Izvor: Msgr. Dr. Cristoph Schönborn, *Gläubiges Ja zur Kunst*. In: *Kunst und reale Gegenwart*, str. 5-9, Kulturstelle der Erzdiözese Wien, Wien 1994.

Preveo: M.T. ■

SAVJEST I UČITELJSTVO

Papa Ivan Pavao II. govori o obvezujućoj poslušnosti a kardinal Ratzinger konstatira pobunu teologa morala protiv moralnog nauka Crkve općenito i u pojedinačnim pitanjima. Mnogi tvrde kako se radi o legitimnom nesuglasju; doduše tvrde to samokritički, no ipak se radi o nesuglasju.

Odnos savjesti i crkvenog učiteljstva može ocijeniti samo onaj tko je i jedno i drugo najprije temeljito proučio. Tek nakon toga treba postaviti pitanje kakav je njihov međusobni odnos. Otuda proizlazi već

logična razdioba sljedećih promišljanja: put vodi od savjesti (1. poglavlje), preko teološkog određenja učiteljstva (2. poglavlje) do pitanja o odnosu savjesti i učiteljstva (3. poglavlje) te do pojma "vjerske poslušnosti" (4. poglavlje).

Bilješke o savjesti

Drugi vatikanski sabor se na dva mjesta pozabavio pitanjem savjesti i njene uloge u kršćanskom životu. Prvo je u *Gaudium et spes*, i na uzoran način sažima tradicionalno učenje Crkve o savjesti. Riječ je o "zakonu" koji čovjek otkriva u svojoj nutрини i koji svoj postanak ne zahvaljuje samom čovjeku nego Bogu; on je u čovjeku ali ne od čovjeka. Savjest je, kako se dalje navodi,

U naše vrijeme, vrijeme krize autoriteta, mnogi ne mogu prihvatiti instancu koja nepogrešivo sudi o pitanjima vjere i morala.

U austrijsko-njemačkom časopisu *Kirche heute* pomoćni biskup Salzburga, msgr. dr. ANDREAS LAUN rasvjetljuje pitanje odnosa savjesti i učiteljstva Crkve. Ovdje donosimo prvi dio tog članka.

čovjekova nutarnja svetinja. Tu je čovjek sam pred Bogom, bez posrednika. Čovjek mora slušati imperativ savjesti i u takvoj poslušnosti sastoji se dostojanstvo čovjeka. Da, savjest obvezuje čovjeka čak i onda kada je iskrivljena. Time nije dovedeno u pitanje staro naučavanje da pored zablude bez krivnje postoji i prisila istine, koja implicira krivnju. Ali to isto tako znači da se glas savjesti ne smije naprosto identificirati s glasom Božjim. Jer, čovjek ne "otkriva" Božji zakon kao "gotov" u svom srcu, nego je odgovoran, i

to u dvostrukom smislu, za spoznaju tog zakona. Prvo, potreban je napor kako bi se prepoznalo ono što je moralno ispravno. Drugo, spoznaja moralne istine bitno ovisi o askezi, koja sprečava da svjetlo prepoznavanja (vlastito savjesti) bude reflektirano, izobličeno, raspršeno ili promijenjeno kroz sloj prljavštine mnogostrukih interesa. Konkretno to znači da je savjest koja uvijek pokazuje jednostavniji i udobniji put sumnjiva čak i kada nije sigurno da suprotan, strogi zaključak više odgovara istini. Uskoća puta još ne dokazuje da se radi o željenim iglenim ušima o kojima Isus govori, ali je slično kao kod tumačenja svih tekstova i njihovih varijanti: teže tumačenje ima veću vjerojatnost. Stoga su ljudi poput **Tome More** ili **Franza Jägerstättera**, koji se pozivaju

*Savjest je čovjekova
nutarnja svetinja. Tu je
čovjek sam pred Bogom,
bez posrednika.*

na svoju "savjest", vjerodostojniji nego oni koji govore o savjesti uvijek kada sami sebi žele dopustiti neku iznimku! U *Deklaraciji o vjerskoj slobodi* Sabor se još jednom bavi savješću, i to pod posebnim aspektom. Čovjek ima – tako uči sveti zbor biskupa – pred Bogom i svojom savješću dužnost tražiti istinu koja se tiče religije i svim svojim snagama prionuti uz spoznatu istinu kada misli da ju je našao. "Istina se ne nameće drugačije nego snagom same istine koja u isti čas i blago i snažno ulazi u dušu." Tj. traganje za vjerskom istinom ne smije biti ometano ni spriječeno osobnim interesima, niti smije – što je najvažniji stav Deklaracije – biti manipulirano vanjskim utjecajima ili sredstvima prisile. Dostojanstvo čovjeka nalaže zapovjedalački da čovjek bude slobodan na tom polju, da se slobodno i samom snagom svoga spoznanja preda istini i onome što on smatra istinom. Jedina granica ovom fundamentalnom čovjekovom pravu jest pravo drugih ljudi.

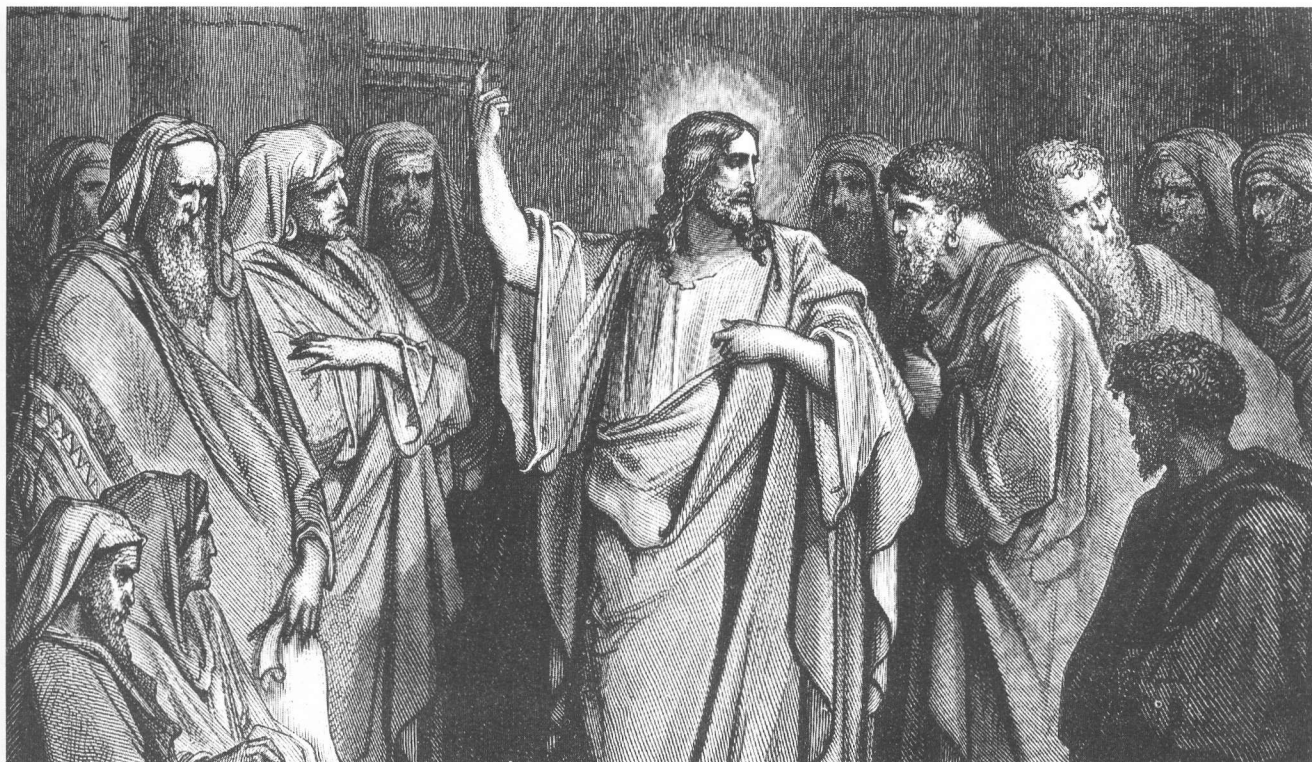
Tako kaže saborski nauk. Glede naše teme važno je posebno istaknuti dvije točke. U *Gaudium et spes* Sabor je objasnio kako je objektivni moralni zakon povezan s glasom savjesti: poslušnošću slobodne, odrasle osobe prema Božjim zapovijedima. "Poslušnost" treba shvatiti u biblijskom, cjelovitom smislu, kao marijansko predanje kojim se čovjek sa strahopoštovanjem, poniznošću i ljubavlju podlaže Božjem zakonu. Temelj ovakve poslušnosti je vjera da Božje zapovijedi nisu samovolja i zloba, nego da svoj izvor imaju u ljubavi Stvoritelja prema njegovim ljubljenim ljudima; čak i onda kada se te zapovijedi doživljavaju kao teret i križ.

Naprotiv, u *Deklaraciji o vjerskoj slobodi* prevladan

je jedan drugi, stari kobni nesporazum. Ako bi se o tom nauku govorilo dovoljno, i to uvjerljivo i precizno, nesporazum bi bio prevladan zauvijek. Riječ je naime o shvaćanju da je čvrsta, nepokolebljiva vjera u Krista i Njegovo Evanđelje naprosto nespojiva s tolerancijom i razumijevanjem za neistomišljenike. Tekst pokazuje da saborski oci ni na trenutak nisu napustili Kristov ekskluzivni zahtjev. Oni pri tome ustrajno govore o Katoličkoj crkvi kao o "jedinoj ispravnoj religiji", kojoj je Krist naložio da svim ljudima naviješta radosnu vijest. Saborski oci također nisu osporavali postojanje zabluda i njihovu štetnost, kao i nemogućnost opravdavanja tih zabluda. Zablude u pitanjima vjere moraju se nadići kao i ostale zablude. Slučaj Rushdie to pokazuje dovoljno jasno! Ali oci kažu da čovjek a ne zabluda ima dostojanstvo i pravo, pa čak i onda kada se on vara ili biva kriv.

Time je zauvijek razjašnjeno da su osvjedočenost i ustrajnost, koji su dovoljni za mučeništvo, bez ikakvog problema spojive s dobrotom, razumijevanjem i tolerancijom. Naprotiv, upravo je nepoljuljano uvjerenje o dostojanstvu čovjeka ono što utemeljuje toleranciju. I pošto je to tako, smije i može postojati misija – ne kao forma nekog duhovno-vjerskog imperijalizma nego kao istinsko prihvaćanje svakog čovjeka u njegovom pozivu da pripada Kristu. Ono što *Deklaracija* isključuje nije misija nego samo "misijske" metode kojima se drugoga želi manipulirati, prevariti, potkupiti ili prijetnjom smekšati! Uvijek iznova mora se imati na umu da istina želi pobijediti samo snagom same sebe i nikada drugačije nego tako!

*Čovjek ima pred Bogom
i svojom savješću dužnost
tražiti istinu koja se tiče religije
i svim svojim snagama prionuti
uz spoznatu istinu.*

Moglo bi se to i ovako izreći: pošto kršćanin nauk o neizbrisivom dostojanstvu svakog čovjeka drži za dogmu, on je tvrd poput stijene u uvjerenju da je poštivanje neistomišljenika nepovrediva zapovijed Božja. K toleranciji ne vodi mlakost onoga koji ne poznaje ni osvjedočenost ni ustrajnost, nego k njoj vodi nepokolebljivo prihvaćanje "dogme" o dostojanstvu čovjeka i zahtjevu istine.

Bilješke o učiteljstvu Crkve

Vjera kršćana nije nikakva misaona igrarija niti puko "vjerovanje u bilo što", nego je od odlučujuće važnosti da ono što se vjeruje odgovara istini. Drugi vatikanski sabor je ponovno prihvatio lijepu staru sliku Crkve kao hodočasničkog naroda Božjeg. U tom smislu nameće se sljedeća usporedba: putniku nije važno imati bilo kakve autokarte, nego upravo one koje se odnose na njegov put; inače će zalutati. Stranputica može biti pogibeljna ne samo u pustinji ili u planinama, nego i u pitanjima vjere. Samo naivni vjerski romantičar može smatrati kako su sve vjere "u biti iste". Za velike svjetske religije ta tvrdnja ne vrijedi. Niti je primjenjiva na brojne sekte i prirodne religije s njihovim prijetećim božanstvima, neljudskim zakonima i djelomično zamršenim predodžbama. I povjesničar bi mogao spjevati pjesmu o razornim posljedicama krivih vjerskih shvaćanja.

Čak i istinite tvrdnje o Bogu mogu biti zloupotrijebljene, ukoliko nisu uklopljene u cjelinu uravnotežene dogmatike.

Takvo je npr. naučavanje o predestinaciji, koje je čak i neke duboko pobožne duše dovelo do skoro smrtonosne egzistencijalne krize. I mračni nauk o paklu i sotoni može kod nekih ljudi izazvati nekontrolirane strahove i neuroze ukoliko ga se tumači jednostrano i sa strašću. I islamski fundamentalizam pokazuje šta su ljudi u stanju učiniti drugima "u ime Božje". Kao uvijek, vrijedi zaprepasćujuća riječ Kristova: "Doći će čas kada će svaki koji vas ubije misliti da Bogu služi" (Iv 16,2). Ovakvih zabluda bilo je čak i u Crkvi, kao što povijest pokazuje! Istina o Bogu važna je za čovjeka, kao i istina o fizici, kemiji, zaštiti okoliša i zdravlja. Stoga se može reći: kada ne bi bilo učiteljstva u pitanjima vjere, moralo bi ga se izmisliti – ako bi to bilo moguće! Da bi se naučilo

*Učiteljstvo Crkve štiti vjeru
"malenih i malodobnih" od prodora
stranog i zbunjujućeg, koje nastupa
u ime akademski "moćnih".*

*Istina se ne nameće
drugačije nego snagom
same istine koja u isti
čas i blago i snažno
ulazi u dušu.*

“učiteljstvo” tumačiti u duhu Sabora kao stvarni dar Kristov, potrebno je još nekoliko razjašnjenja. Prvo, ne radi se tu o tutorstvu nad vjernicima, nego o osiguravanju Evanđelja narodu Božjemu. Sam Isus obnašao je tu važnu službu. U raspravi s onima koji su poricali uskrsnuće, Isus se jasno ograđuje: “Vi ste dakle u velikoj zabludi!” (Mk 12,27). Na drugom mjestu on predbacuje svojim protivnicima da ostavljaju zapovijed Božju a drže predaju ljudsku, sa tragičnim posljedicama za one koji su u toj zabludi. A radi se upravo o činjenici da se ne smiju okretati putokazi na koje je upućen narod Božji na svom putu kroz povijest. Ili upotrijebivši jednu drugu prispodobu: onaj tko gavlja kroz močvaru, ne osjeća nad sobom teret skrbništva kada mu netko pokazuje čvrste oslonce na koje se može sigurno osloniti. Pošto se kod vjere radi o odluci, ponekad čak i takvoj na kojoj se čitav život gradi ili poradi vjere gubi, neprevarljiva sigurnost je za čovjeka od neprocjenjive važnosti. Za jedno čisto subjektivno, u osnovi klimavo mišljenje nitko neće željeti položiti svoj život. Tek kad se “nebesa otvore” i vjernik “vidi Isusa gdje stoji Bogu s desne strane”, tek tada on može sve zanemariti, uistinu relativirati svijet sa svom njegovom ljepotom (“Kao smeće”, reče sv. Pavao) i “napustiti sve” poradi nasljedovanja Krista. Isusova poruka ne nudi zanimanje u slobodnom vremenu nego sadrži istinu za koju se može živjeti i umrijeti. Za mitove se ne umire, dok se o hipotezama može raspravljati ali se od njih ne može živjeti.

Drugo, papa i biskupi ne smiju biti degradirani na super-profesore teologije. Oni nisu nadpametni, znanstveno nadmoćniji od svih drugih. To naravno ne znači da se biskupi mogu naprosto odreći dobre teologije. Ne, znanost jest stvar teologije i tako smije ostati. Time je naime rečeno da njihov autoritet ne počiva na znanosti i učenosti, nego na potpori Duha Svetoga. Oni su

obvezujući svjedoci vjere jer su biskupi, a ne jer su prije toga završili doktorat ili bar studij teologije. Tko učiteljstvo Crkve reducira na argumente i učenost, taj ga u stvari negira. Stvar stoji sasvim obrnuto: teološko istraživanje nije utemeljenje biskupskog naviještanja, nego je biskupsko naviještanje temelj za znanstvenu teologiju. Time ono predstavlja zaštitu naroda Božjega, zaštitu “baze” Crkve pred teologijom koja se izrodila u gnosticizam; takva teologija se u Crkvi opetovano pojavljivala i predstavlja opasnost za narod Božji. Crkva ne smije biti dvoklasna zajednica, u kojoj bi “oni koji znaju” stajali nasuprot “onima koji ne znaju”. Učiteljstvo Crkve štiti vjeru “malenih i malodobnih” od prodora stranog i zbunjujućeg, koje nastupa u ime akademski “moćnih”. “U tom smislu učiteljstvo ima svojevršno demokratsko svojstvo. Ono brani zajedničku vjeru, u kojoj nema razlika u položaju između učenih i jednostavnih” (Joseph Ratzinger). Time naravno nije rečeno ništa protiv teologije koja je stvarno usidrena u Crkvi koja za nju živi. Teologija pripada bogatstvu Crkve, ona je čak i posebno obilježje kršćanstva. Nijedna druga religija nije iznjedrila teologiju u strogom smislu riječi i time intelektualnom prožimanju svoje vjere pridijelilo legitiman položaj, kao što je to učinilo kršćanstvo. Jer, u vjeri se radi o objektivnoj istini koja bi trebala postati subjektivno uvjerenje svakog pojedinca. Teološka racionalnost pripada naime biti kršćanstva i njeno bi suzbijanje bilo krajnje nekršćanski. Pretpostavivši to, može se ustvrditi da Crkva za teologiju nije nikakva znanstvena instanca, nego uzrok njene egzistencije i uvjet njene mogućnosti. Teologija počiva konačno na vjeri u Duha Božjega u

*Stranputica može biti
pogibeljna ne samo u
pustinji ili u planinama,
nego i u pitanjima vjere.
Samo naivni vjerski
romantičar može smatrati
kako su sve vjere
“u biti iste”.*

Crkvi, konkretno prisutna u Pismu, u predaji i u učiteljskoj i svjedočanskoj službi biskupâ. Bez te vjere teologija se gubi u nemoćnim proizvoljnostima.

To vodi k logičnoj konzekvenci: pitanje učiteljstva, njegove opravdanosti, njegovih kompetencija, njegove nadležnosti ne mora se diskutirati na temelju kategorija pravilne raspodjele moći. Pitanje je teološke naravi i da se jednostavno formulirati: je li Duh Božji na djelu na ovaj, od same Crkve opisan način? Ako odgovor glasi DA, onda savjest kaže razumljivo: "Da? Onda slušaj, onda vjeruj, onda prihvati istinu ponizno!" Ali ako odgovor glasi NE – onda naravno ne! Tada vrijede normalna pravila nalaženja istine, što konkretno znači

*Čovjek mora
slušati imperativ savjesti i u
takvoj poslušnosti sastoji se
dostojanstvo čovjeka.*

da se radi o argumentima i ni o čemu više. Tada se i predstavnike ovog "učiteljstva" može promatrati samo još kao glasnogovornike bilo koje svjetonazorski orijentirane zajednice čije se predstavnike poštuju, ali koji poput bilo kojeg drugog učesnika u diskusiji nemaju nikakav poseban autoritet. Drugim riječima, pitanje je li postoji učiteljstvo pitanje je vjere a ne pravednosti. Tko o tom pitanju govori poput marksista o "otuđenju baze po pitanjima vjere", nije razumio ništa, ama baš ništa o otajstvu Crkve!

Autoritet učiteljstva ovisi ponajprije o vjeri. Pošto iza autoriteta Crkve stoji živi, uskrsli Krist, vjera više ne može govoriti općenito i neprecizno o "važećim" i "objavljenim" normama, nego se mora ograničiti: kada i ukoliko je učiteljstvo utemeljeno od Boga, onda savjest kaže čovjeku: "Služi Bogu svim svojim silama, čak i onda kada ne razumiješ odmah sve!" Apsurd je zamisliti krivu prosudbu glede prethodne rečenice! I ateist će morati priznati da – ako Bog postoji – čovjek treba služiti Bogu. Savjest može pogriješiti jedino po pitanju vjere u Crkvu općenito, po pitanju legitimnosti crkvenog autoriteta odnosno po pitanju Newmanove crte razgraničenja.

Izvor: Andreas Laun, *Gewissen und Lehramt*. Erster Teil, In: *Kirche heute*, Nr. 5, pp. 18-20, Mai 1996

Preveo: S.Č.

OTKRIĆE SREDNJEG VIJEKA

Kad neka zabluda uđe u javnost, više nikada iz nje ne izlazi; mišljenja se prenose s koljena na koljeno. I na kraju to se pretvori u povijest (Remy Gourmont).

Izvori laži o srednjem vijeku

U svojoj knjizi *Le moyen age, une imposture* ugledni francuski znanstvenik **Jacques Heers**, profesor povijesti na Sveučilištu Sorbona, primjenjuje gore navedenu tezu na povijesno razdoblje koje se obično naziva srednji vijek. Njegova nakana nije obrana optuženog, pozivajući se na neke svijetle trenutke onoga razdoblja. Već je gospođa **Regine Pernoud** preko svojih knjiga i konferencija jasno opisala društvenu zbilju srednjega vijeka neumorno citirajući autentične tekstove i djela pisaca i umjetnika. Na istoj liniji su i povijesni romani **Zoe Oldenburga**, koji svojom utemeljenošću privlače povjesničare. Ove knjige inspirirane velikim respektom prema povijesnoj istini postoje, najavljene su i primljene s velikom simpatijom, njihove teze nitko se ne usuđuje diskutirati i nijedna od njihovih postavki nije dovedena u sumnju.

Ali kakvi su rezultati u javnosti? Koliko vremena i koliko knjiga ovakve kvalitete treba biti napisano pa da se javno mnijenje promijeni iz temelja i da prestanu vladati budalaštine. Radi se o tome da srednji vijek, kakvog se je predstavljalo već djeci u osnovnim školama i čija je shema vladala europskim sveučilištima, uopće nije postojao. Takav srednji vijek nije ništa drugo doli apstraktni pojam skovan s nakanom.

Treba razotkriti izvore i mehanizme ovog procesa, ove

Članak o izvorima i opasnostima današnjih (starih) zabluda o tzv. 'mračnom' srednjem vijeku priredio je LOVRE ŠOLA.

intelektualne izmišljotine odgovorne za vjerovanje u jedno specifično vremensko razdoblje okvalificirano kao takvo, kao i za neopravdano lošu sliku, stvorenu toliko lakoumnosti koliko s lošom nakanom. Vizija prihvaćena kao sigurna istina, promišljeno fabricirana i praćena pravim klevetničkim kampanjama s dobro reguliranim mehanizmima, povezanim s moću i vlašću. Njihovi nasljednici i njihovi ljudi od

pera ne prestaju ponovno razmatrati iste optužbe i iste sheme. Sve to je i danas nažalost prisutno.

Shema stvorena pred sudom ovakve povijesti glasi otprilike ovako: mračnjaštvo proizvedeno kršćanskom religijom koja radikalno prekida s antikom; razdoblje u kojem su ljudi bili moralno i intelektualno podvrgnuti. Mnoštvo autora osuđivalo je kršćanstvo sistematski i bez mjere. Počevši od 1700. godine pa sve do danas mnogi su se, primjenjujući unaprijed stvorenu shemu, predali napadanju Katoličke crkve u srednjem vijeku. Ovakva povijesna struja, prisutna još od filozofa kao što su **Rousseau** i **Voltaire**, bila je kasnije još i ojačana antiklerikalizmom iz perioda 1890-1910., kao i određenim teološkim strujanjima i određenim formama vjerskog života unutar same Katoličke crkve. Tako da ove laži i dalje stoje prisutne do dana današnjega.

Povjesničari ovakvog tipa koristili su neka čudna otkrića i ne mali broj izmišljenih procesa. Romanopisci, dramaturzi i autori kratkih romana, kamuflirani pamfletisti, prikazivali su mračne osobe stvorivši od njih prave živuće simbole mračnjaštva i netolerancije. Malopomalo, među svima je stvorena jedna te ista slika, od

Balzaca, Hugoa i Micheleta pa sve do beznačajnih piskarala. Opisali su društvo pritiješnjeno biskupskim štapom, govorili su o plaču u kolibama i poticali potresenost do zgražanja nad sudbinom duša željnih pravde. Tako **Renan**, otpali svećenik i perfidni klevetnik Crkve, piše: „Kolosalni teret gluposti pritisnuo je ljudski duh... Strašna avantura srednjega vijeka, ovaj tisućljetni prekid povijesti civilizacije duguje se manje barbarima koliko dogmatskom duhu masa.“ Nakana je jasna: pad Rima i nestanak znamenite civilizacije ne duguje se invazijama stranaca nego pojavi kršćanstva – nositelju dezintegracije istinskih vrijednosti i faktoru zaglupljivanja. Srednji vijek je dijete Crkve, naravno, krive za sva zla.

Antika i srednjovjekovna Crkva

Tvrđnja kako su ljudi u srednjem vijeku prekinuli s antikom i kako se u svojim djelima nisu oslanjali na baštinu Grčke i Rima, pokazuje jednostavno robovanje predrasudama i opće nepoznavanje. Profesor Heers navodi mnogobrojne primjere djela napisanih u srednjem vijeku, a inspiriranih na događajima, piscima i legendama Grčke i Rima. Spomenut ćemo samo neke. Oko godine 1000. svećenik **Lav Đakon** preveo je na latinski grčke pripovijesti, a njegova *Vita Alexandri*, veoma cijenjena, bila je izvor procvata poema i romana različitih vrsta i književnih pravaca. Koncem 11. stoljeća Francuz **Alberic de Pisancon** napisao je *Alexandraide*,

inspiriran rimskim autorom iz 4. stoljeća, **Julijem Valerijem**, i djelom Lava Đakona. Prošavši kroz ruke mnogih autora bilo je uzrokom pojave određenog tipa poezije nazvane *aleksandrinska* oko godine 1400. Negdje oko 1150. anonimni autor piše *Roman de Thibes*, u kojem opisuje legendarnu povijest grada i započinje djelo s dugačkim uvodom od deset tisuća stihova o zgodama i nezgodama Egipta. Tijekom cijelog srednjeg vijeka bio je veoma cijenjen i **Vergilije**. I tako dalje i tako dalje. Sve ovo govori o tvrdnji uhranjenosti predrasudama kako je srednji vijek prekinuo s antikom. Glede znanosti i znanstvenosti u srednjem vijeku samo jedan primjer: **Ptolomej** je bio čitan i ponovno čitan, publiciran i komentiran. Najmanje od godine 1300. na francuskim i talijanskim sveučilištima učilo se da je zemlja okrugla, a to je više od 150 godina prije završetka srednjeg vijeka, kako se općenito drži. Kad je riječ o završetku srednjeg vijeka, uzima se obično pad Carigrada (1453. godine) ili otkriće Amerike (1492). U Francuskoj na primjer **Luj XI**, koji umire 1483, smatra se i proučava kao srednjovjekovni kralj.

Što tek reći o umjetnosti i poeziji u Italiji, gdje se među nositelje novog duha ubrajaju **Dante**, **Petrarca**, **Boccaccio**, **Pisani**, **Gioto**? Dante, na primjer, piše svoju *Božanstvenu komediju* između 1307. i 1355. Petrarca piše djelo *Rimas* 1327. godine, dok je *Decameron* napisan između 1350. i 1355. Pisani završava propovjedaonicu krstionice u Pisi 1260. a Gioto završava

Srednji vijek, kakvog se je predstavljalo već djeci u osnovnim školama i čija je shema vladala europskim sveučilištima, uopće nije postojao. Takav srednji vijek nije ništa drugo doli apstraktni pojam skovan s lošom nakanom.

svoje freske u gornjoj crkvi u Asizu prije 1300. godine. Oni koji u talijanskoj umjetnosti i književnosti vide plodove neke nove epohe, nalaze se pred neodgonetivim pitanjem. Stvorena shema ovdje ne nalazi uporište. Da slika bude potpunija, na većini francuskih sveučilišta umjetnost XV. stoljeća proučava se unutar srednjovjekovne umjetnosti dok se, na primjer, talijanski umjetnici iz istog razdoblja i iz XIV. stoljeća proučavaju u okviru moderne umjetnosti. Zaglupljuju li studente oni koji ovako naučavaju, pita se profesor Heers.

Ove anomalije samo su robovanje primljenim idejama koje u zbilji nikako ne pronalaze uporište. Pitamo se gdje je onda srednji a gdje novi vijek? Profesor Heers zaključuje: "Srednji vijek ne može se ni u kojem slučaju pojmiti kao stvarnost. Ovo je istina koju bismo morali imati na umu, (...) trebali bismo iznad svega izbjegavati pridjev *srednjovjekovni*, budući da – precizno govoreći – ne znači ništa; trebalo bi koristiti ime *srednji vijek* zbog komoditeta, ali da ga ne ispunimo bilo kakvim značenjem i jedino da bismo odredili na približan način gdje situirati određeni događaj u nekom diskursu. (...) Idealno bi bilo odrediti ga unutar nekoliko dekada, ako je moguće, i na taj način situirati temu o kojoj govorimo, a ne lansirati u zrak apstrakcije prazne sadržajem."

U arhitekturi je stvar još jasnija. Reći kako je romanička umjetnost Italije, Španjolske i južne Francuske inspirirana antikom, jednostavno je potvrda činjeničnosti. Od skulptura na sarkofazima i starokršćanskim grobovima iz najranijeg srednjeg vijeka pa sve do najljepših izražaja romaničke umjetnosti na njenom vrhuncu održala se vjernost istim ikonografskim temama i istim fakturama.

Jednako tako gotička umjetnost, kojoj su povjesničari umjetnosti dali takvo ime (koje znači barbarska), duboko je inspirirana antičkim nasljeđem. Ovo uvredljivo ime plod je pojednostavljene, umjetne i pogrešne vizije.

Inkvizicija

Jedna od ključnih tema koje se nužno vezuju uz srednji vijek je pitanje inkvizicije. No, i tu caruju zablude i neistine. Španjolska inkvizicija, na primjer, uopće ne pripada srednjem vijeku, odvija se u najvećoj mjeri u XVI. stoljeću, a to je uvelike novi vijek. Glede francuske srednjovjekovne inkvizicije namjerno se prešućivala politička pozadina, a to je bila želja obitelji Capeta za pripojenjem južne Francuske. Svesti križarsku vojnu protiv albigenza isključivo na vjerski rat znači opće nepoznavanje i prešućivanje onoga što je možda bilo najvažnije. Kao podatak možemo spomenuti da se je Aragonski kralj **Petar II**, papin vazal i veoma vjerni sin Katoličke crkve borio na strani albigenza, jer je bilo ugroženo njegovo kraljevstvo od istih Capeta.

Prema literaturi XIX. stoljeća, uključivši i današnju, inkvizicija je ispisala najcrnije stranice naše prošlosti. Ljudi koji su je provodili opisivani su kao krvnici bez osjećaja prema pobožnosti i razumu. Ovakve slike, kaže profesor Heers, nastanjuju kolektivnu podsvijest kršćanina koji se osjeća nekako odgovoran i koji bi ih želio okajati; u svakom slučaju sjeća se i optužuje ovakve zločine u svakom trenutku i u svakom kontekstu. Jedan osrednji autor, veoma čitan, napisao je godine 1878.: „Sud inkvizicije bio je tako okrutan koliko brz, sudeći prema

Izmišljotine o srednjem vijeku, uzete iz repertoara starih jakobinskih licemjera, nisu davane slučajno ili usput, nego smišljeno i kroz generacije učenicima osnovnih škola.

*Prokletstva, vjerski progoni
i prisilna obraćenja postojala su
u svim razdobljima i nisu završila
sa srednjim vijekom. Nitko ne piše
debele knjige o o progonu i spalji-
vanju vještica u Salemu od strane
histeričnih puritanaca ili o
lomačama Ženeve za
vrijeme Kalvina...*

broju žrtava koje je svaki dan spaljivao.“ Zašto i kad, nevažni su detalji. Važno je zabiti nož u leđa.

Ovakve izmišljotine, uzete iz repertoara starih jakobinskih licemjera, nisu cvjetale samo u antivjerskim pamfletima i u jeftinim knjigama za čitatelje željne snažnih doživljaja. Nisu se davale slučajno ili usput, nego smišljeno i kroz generacije učenicima osnovnih škola. Profesor Heers navodi neke primjere iz udžbenika za osnovne škole iz perioda 1880-1890. godine: “Godine 1244. dvjesto i pet heretika spaljeno je odjednom u malom gradiću Montsegur... 1328. stotine heretika zatvoreno je u pećinu blizu Foixa gdje su umrli od gladi. Inkvizicija je raširila teror na sve strane i, zabranjujući ljudima misliti, funkcionirala je kroz mnoga stoljeća u katoličkim zemljama (Španjolska, Francuska) (*Aulard i Debidoux: Srednji tečaj*). Optuženi nije imao obranu. Inkvizicija je uništila svako slobodno mišljenje na jugu Francuske i ubrala je nebrojene žrtve u XII. stoljeću (*isti autori: Viši tečaj*). Kazne su bile krvave, tortura, trajno zatočeništvo, lomača; sloboda mišljenja bila je pritisnuta težinom leševa nebrojenih žrtava (*Guiot i Mane: Viši tečaj*). Uključivo prije XII. stoljeća ovaj klerikalni monstrum mučio je i spaljivao ljude i žene jedino zato što su mislili’ i ovo je najodurniji zločin u očima ovih autora, pedagoga i specijalista u indoktrinaciji djece”, kaže profesor Heers i nastavlja: „Je li neumjesno upitati jesu li se pisci ovih udžbenika, uz plaću države, i jedne određene struje mišljenja, zapitali je li intelektualno batinanje, kulturni terorizam impostiran njihovim knjigama

i učiteljima koje citiraju, ostavio učenicima mogućnost zdravog mišljenja i izbora vlastitog mišljenja?“

Kritička istraživanja

Nema sumnje da je bilo progona i žrtava koje se ne mogu razumjeti gledajući s povijesne distance. Najnovija istraživanja pokazuju ne samo kako je broj osuđenih bio puno manji nego se smatralo, nego i da je u svakom slučaju puno manji od broja pogubljenja i umorstava izvršenih kroz druge velike drame naše povijesti, citiranih na diskretan način od strane istih autora, koji u ovim slučajevima pronalaze mnogo argumenata za objasniti, modulirati i opravdati određene činjenice.

Isti studiji, proučivši manuale inkvizitora, iznose na vidjelo umjerenost u načinu tretiranja zatvorenika i osumnjičenih i pravednost u istrazi procesa. Manual dominikanca **Bernarda Guia**, tuluškog inkvizitora između 1307. i 1323., savjetuje iznad svega čvrstoću i traži da suci budu nepodmitljivi, ali također traži da suci moraju znati saslušati, diskutirati, odvagnuti za i protiv i pokazati se otvorenima u slučaju sumnje u kompliciranim slučajevima. Tako isti manual navodi: „Neka ljubav prema istini i pobožnosti, koje moraju uvijek biti u srcu suca, bez prestanka ga prosvjetljuju. Onda njegove sentencije neće biti plod lakomosti ili perverzne okrutnosti.“

S druge strane, znamo da su prokletstva, vjerski progoni i prisilna obraćenja postojala u svim razdobljima i nisu završila sa srednjim vijekom. O progonima za vrijeme reforme ne piše se toliko. Nitko ne piše debele knjige za čak o progonu i spaljivanju vještica u Salemu od strane histeričnih puritanaca ili o lomačama Ženeve za vrijeme Kalvina, u punoj renesansi.

U svojoj doktorskoj radnji, objavljenoj 1980. godine, danski povjesničar **Gustav Herningson** savršeno je dokazao kako je kriminalna ludost lova na vještice eminentno novovjeki fenomen. **Martin Luther** ih je, na primjer, htio sve spaliti...

Laži o srednjem vijeku – lukavo sročene te stoljećima sustavno i planski propagirane – naišle su na plodno tlo ljudskog neznanja i lijenosti i zahvatile skoro sve društvene slojeve. Potrebno je stoga razbiti te duboko ukorijenjene predrasude o tzv. ‘mračnom’ srednjem vijeku i ohrabriti ljude u traženju istine. Oni koji istinu traže moraju biti ustrajni, jer tko istinu ustrajno traži, taj će je i naći – samo ne smije stati na pola puta. A pred navjestiteljima istine još je mnogo truda; i njima je potrebna ustrajnost – ustrajnost u služenju istini.

Priredeno prema španjolskom prijevodu knjige (*La invencion de la Edad Media*). ■

PRISPODOBA O HODOČASNIKU

Neki je čovjek imao veliku želju otići u Jeruzalem. Kako nije znao pravi put, raspitivao se kod jednoga za koga se nadao da ga može uputiti, i pitao ga kojom bi stazom tamo mogao sigurno stići. Ovaj mu je rekao: "Putovanje do tamo je dugo i puno teškoća. Ima nekoliko cesta koje sliče i obećavaju da vode tamo, ali su njihove opasnosti prevelike. Međutim, ja znam jedan put koji će te, ako ga budeš vjerno pratio prema oznakama i smjernicama koje ti dam, sigurno dovesti tamo. Ipak ti ne mogu obećati sigurnost od mnogih strašnih stvari, zlostavljanja i drugih nezgoda i napasti svih vrsta – ali ako samo budeš imao dovoljno hrabrosti i strpljenja da ih otrpiš bez svađa, opiranja ili briganja o njima, nego ih budeš prelazio mirno imajući samo jedno na umu, i ponekad na

jeziku: 'Nemam ništa, ja sam ništa, i ne želim ništa nego biti u Jeruzalemu', tako mi života, stići ćeš tamo siguran." Hodočasnik, obradovan ovim novostima, odgovori: "Neka samo konačno sigurno stignem na mjesto za kojim toliko žudim, nije me briga kakve ću jade pretrpjeti. Zato me samo uputi mojim putem i, uz pomoć Božju, neću zakazati u pažljivom praćenju svih tvojih naputaka." – "Pošto imaš tako dobru volju", reče vodič, "iako ja nisam bio tako sretan da budem u Jeruzalemu, ipak se ne brini, jer ćeš po uputstvima koje ću ti dati sigurno stići na kraj svojega puta."

**Što se skrivalo u srcu
srednjovjekovnih
hodočasnika u Jeruzalem?
Koji je bio pravi motiv
njihovog puta kroz
bezbrojne opasnosti do
daleke zemlje užarenog
pijeska? Pokušajmo
pronaći odgovor na ovo
pitanje u tekstu koji slijedi,
priređenom prema djelu
"Ljestve savršenstva",
srednjovjekovnog
engleskog mistika
WALTERA HILTONA.**

Savjet je ukratko u ovome: Prije nego što poduzmeš prvi korak na cesti koja tamo vodi, moraš biti čvrsto utemeljen u istinama katoličke vjere. Štoviše, kakve god grijehe da pronađeš koji ti prljaju savjest, moraš ih očistiti iskrenom pokorom i odrješenjem prema zakonima Crkve. Potom započni svoj put u Božje ime; ali budi siguran da poneseš dva prijeko potrebna instrumenta, Poniznost i Ljubav. Oni su sadržani u riječima koje sam ti spomenuo maloprije, i koje ti uvijek moraju biti na pameti: "Ja sam ništa, nemam ništa, želim samo jedno, a to je Gospodin Isus, da budem sa Njim na miru u Jeruzalemu." Smisao i snaga ovih riječi u tebi moraju biti stalno prisutni. Poniznost kaže: "Ja sam ništa, nemam ništa." Ljubav kaže: "Ne želim ništa nego Isusa."

Nikada ne smiješ izgubiti ova dva suputnika, niti će oni dozvoliti da se razdvoje jedan od drugoga jer se divno slažu. Što se budeš bolje utvrđivao u poniznosti, više ćeš napredovati u ljubavi; jer što više budeš vidio i osjećao da si ništa, to ćeš strasnije vidjeti i ljubiti Isusa, da po Njemu koji je Sve budeš mogao postati nešto.

Poniznost treba vježbati ne toliko u razmatranju svoje zloće i grješnosti, iako je u početku ovo razmatranje dobro i korisno, nego radije u mirnom razmatranju beskrajnog bića i dobrote Isusove. Trebaš Ga promatrati ili milošću u pobožnoj spoznaji putem razuma, ili makar

u punoj i čvrstoj vjeri u Njega. Takva će kontemplacija beskrajne svetosti i dobrote Isusove potaknuti u tebi mnogo čišću, duhovniju, čvršću i savršeniju poniznost nego osvrtnanje na svoje ništavilo, što proizvodi daleko grublju, neobuzdaniju i nesavršeniju poniznost. U ovome ćeš ogledalu svetosti opaziti da si ne samo najbjednija i najprljavija spodoba na svijetu, nego i da si u samoj supstanci svoje duše, na stranu od rugobe grijeha, puko ništavilo; jer zaista, u usporedbi sa Isusom koji je Sve, ti si ništa. I dok ne budeš imao i osjetio da imaš ljubav Isusovu, makar mislio da si učinio ne znam koliko dobrih djela, duhovnih i svjetskih, nemaš ništa, jer ništa nego samo Isusova ljubav ispunja dušu. Zato odbaci i zaboravi sve ostale stvari da bi mogao imati ono što je najbolje od svega. Ako budeš ovo uradio, postat ćeš pravi hodočasnik koji za sobom ostavlja kuću, ženu, djecu, prijatelje i dobra, i odriče se svih stvari da bi mogao poći na put lako i bez smetnji.

Ako tvoja želja za Isusom i dalje traje i jača, tako da hrabro stupaš putem, tada će ti reći da se možeš razboliti, i to možda od takve bolesti da ćeš se nasmrt preplašiti; ili da ćeš možda osiromašiti i da nećeš imati nikoga da ti pomogne. Ne osvrći se na to što ti govore, nego ako ti se zgodi da se razboliš ili osiromašiš, imaj vjere u Isusa i reci: "Ja sam ništa, nemam ništa, nizašto na svijetu ne brinem, i ne želim ništa nego ljubav Isusovu, da Ga mogu vidjeti na miru u Jeruzalemu."

Ako bi se ikada dogodilo da zbog neke od ovih napasti i

*Ja znam jedan put koji će te,
ako ga budeš vjerno pratio prema
oznakama i smjernicama koje ti dam,
sigurno dovesti u vječni Jeruzalem.*

svojih slabosti, posrneš i možda padneš u grijeh, te tako privremeno izgubiš put, vrati se čim prije na pravu stazu koristeći sredstva koja Crkva propisuje. Ne misli na svoje prošle grijehe, jer to će ti škoditi i pomoći tvojim neprijateljima; nego požuri na svoj put kao da se ništa nije dogodilo. Misli samo na Isusa i na svoju želju da zadobiješ Njegovu ljubav, i ništa ti neće naškoditi.

Konačno, kada tvoji neprijatelji vide da si toliko odlučan da te niti bolest, niti ispraznosti, siromaštvo, život, smrt, niti grijesi ne mogu obeshrabit, nego da ćeš nastaviti tražiti Isusovu ljubav i ništa drugo, ustrajući u molitvi i drugim duhovnim djelima, razjarit će se i neće te štedjeti najgorih zlostavljanja. Izvršit će svoj najopasniji napad stavljajući pred tebe sva tvoja dobra djela i vrline, pokazujući kako te svi ljudi slave, ljube i časte zbog tvoje svetosti. Ovo će učiniti da se uzoholiš. Ali ako ponudiš svoj život Isusu, prozrijet ćeš sve ovo laskanje i

*Prije nego što poduzmeš prvi
korak na cesti koja vodi do vječnog
Jeruzalema, moraš biti čvrsto
utemeljen u istinama katoličke vjere.
Potom započni svoj put u Božje ime;
ali budi siguran da ponesesh dva
prijeako potrebna instrumenta,
Poniznost i Ljubav.*

prijetvornišтво kao smrtonosni otrov za svoju dušu, i odbacit ćeš ga od sebe.

Da bi otjerao takve napasti, odbaci sve tašte misli i misli samo na Isusa, odlučujući da poznaš i ljubiš samo Njega. Nakon što si se privikao misliti samo na Njega, svaka misao koja se ne odnosi na Njega će ti biti nedobrodošla i bolna.

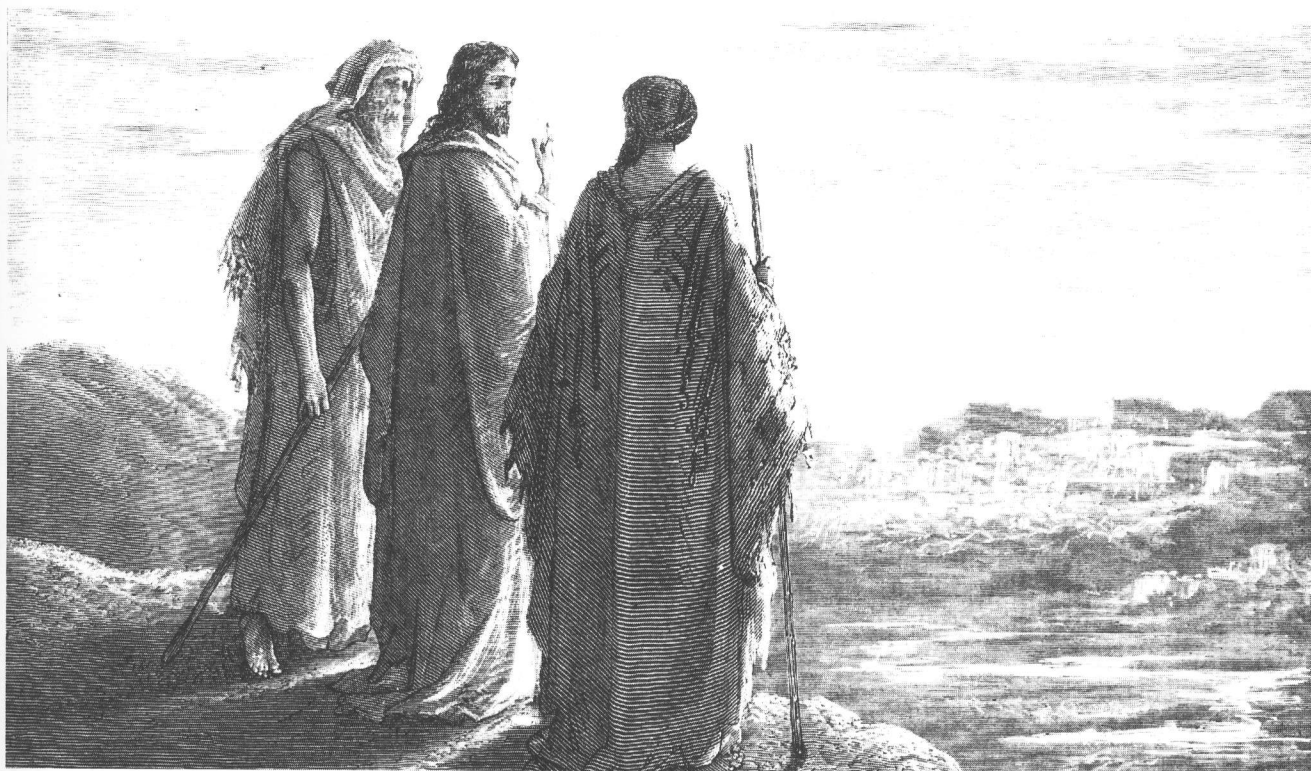
Ako imaš uraditi kakav posao za sebe ili blišnjega, ne propusti ga izvršiti čim prije i bolje budeš mogao, da ti zbog odlaganja ne bi odvlačio misli od Isusa. Ako je posao nepotreban, ne misli o njemu nego ga izbaci iz misli riječima: "Ja sam ništa, ne mogu ništa, nemam ništa, i ništa na svijetu ne želim, nego Isusa i Njegovu ljubav." I tebi će, kao i drugim hodočasnici, na putu biti potrebni san, osvježanje i, ponekad, bezazleno opuštanje; ali ako ih budeš pažljivo koristio, makar ti izgledalo da te usporavaju, dat će ti snagu i hrabrost da nastaviš svoje putovanje.

Da zaključimo, zapamti da je tvoj glavni cilj, i zaista jedini zadatak, predati misli želji za Isusom i ojačati ovu želju dnevnim molitvom i drugim duhovnim djelima. I što god pronađeš prikladnim da ti poveća tu želju, bila to molitva ili čitanje, razgovor ili tišina, rad ili odmor, koristi to koliko ti god duša nalazi radost u tome, i sve dok povećava želju da imaš i uživaš ništa nego Isusovu ljubav i blaženi pogled na Isusa u pravom miru Jeruzalema. Budi siguran da će te ova dobra želja, tako čuvana i stalno povećavana, sigurno dovesti na kraj tvoga hodočašća. Ako budeš pratio ova uputstva, na pravom si putu za

Jeruzalem. Da bi nastavio sa putovanjem potrebno je da, iznutra i izvana, činiš takva djela koja su prikladna tvome stanju i koja će pomoći da u tebi povećaju milosnu želju koju imaš da ljubiš samo Isusa. Bez obzira koja su to djela, bilo to čitanje, propovijedanje, fizički rad, ili bilo što drugo, ako iznađeš da ti odvlače misli od svjetske taštine i jačaju srce i volju za ljubav Isusovu, dobro je i korisno da se njima baviš. Ali ako otkriješ da takvi poslovi, postajući navika, gube snagu i vrlinu da povećavaju ovu ljubav, odbaci ih i kušaj kakve druge poslove za koje misliš da će ti pomoći steći više milosti i svetosti. Jer, iako se pravac i želja tvog srca za Isusa ne moraju promijeniti, duhovna djela (kao npr. molitva, čitanje i dr.) koja vršiš da bi povećao ovu želju, mogu se promijeniti onako kako osjećaš da bi koristilo tvojoj duhovnoj borbi. Dakle, da ne bi sputavao slobodu svoga srca da ljubi Isusa, nemoj misliti da zato što si se navikao na određeni oblik pobožnosti, ne možeš je promijeniti za bolje.

I prije nego što daleko otputuješ možeš očekivati svakakve neprijatelje koji će te okružiti i bučno te pokušavati zadržati. Ako samo budu mogli, na bilo koji način – bilo nagovaranjima, laskom ili silom, oni će te prisiliti da se vratiš svojim prijašnjim grješnim navikama. Jer njih ništa tako ne smeta kao odlučna želja da se ljubi Isusa i da se djela da Ga se nađe. Prema tome, oni će se zavjeriti da iz tvog srca istjeraju tu dobru želju i ljubav u kojoj se nalaze sve vrline. Prvi neprijatelji koji će te skoliti bit će tjelesne požude i isprazni strahovi tvoga pokvarenog srca. Združeni sa njima bit će nečisti duhovi

*Prvi neprijatelji koji će te skoliti
bit će tjelesne požude i isprazni
strahovi tvoga pokvarenog srca.
Združeni sa njima bit će nečisti duho-
vi (...) Ali ti im ne vjeruj ni riječi, nego
priteci svom starom i sigurnom lijeku
odgovarajući: "**Ja sam ništa, nemam
ništa i ne želim ništa, nego samo
Isusovu ljubav.**"*

Kakve god grijehe da pronadeš koji ti prljaju savjest, moraš ih očistiti iskrenom pokorom i odrješenjem prema zakonima Crkve.

koji će te pomoću slika i napasti pokušati privući sebi, i odvući od Isusa. Ali ti im ne vjeruj ni riječi, nego priteci svom starom i sigurnom lijeku odgovarajući: "Ja sam ništa, nemam ništa i ne želim ništa, nego samo Isusovu ljubav."

Ako te oni i dalje budu nastojali prestrašiti i zdvojiti, i pokušaju te uvjeriti da nisi izvršio dostatnu pokoru za svoje grijehe, ne vjeruj im. Nemoj im povjerovati ni ako kažu da nisi dovoljno ispovjedio grijehe, i da se trebaš vratiti kući da učiniš težu pokoru prije nego se ohrabriš poći Isusu. Dovoljno su ti otpušteni grijesi i nema uopće potrebe otezati da bi prevrnuo savjest, jer ti to može samo štetiti i potpuno te skrenuti sa puta ili ga u najmanju ruku bespotrebno odgoditi.

Ako ti kažu da nisi vrijedan Isusove ljubavi ili vidjeti Isusa, pa da zato ne bi trebao biti tako preuzet da ga želiš i tražiš vidjeti, ne vjeruj im nego produži govoreći: "Nije

to zato što sam vrijedan, nego jer sam nevrijedan, da želim imati ljubav Isusovu; jer kada je budem imao, postat ću vrijedan. Zato je neću nikada prestati željeti dok je ne postignem. Stvoren sam samo za tu ljubav i zato ću je, ma što govorili i radili, stalno željeti i nikada neću prestati moliti za to, te tako ustrajati da je dobijem." Sretnes li neke koji ti se budu prikazivali prijateljima, i koji ti kušaju zaustaviti napredovanje tako da te zabavljaju i žele te privući ispraznim razgovorima i tjelesnim užitcima, tako da budeš u opasnosti zaboraviti na svoje hodočašće – ne slušaj ih i ne odgovaraj im; misli samo na to da želiš stići u Jeruzalem. Ako ti ponude darove i bilo što privlačno, ne obaziri se na njih nego samo misli na Jeruzalem.

Ako te ljudi prezru, lažno te optuže, prevare i opljačkaju ili svakako zlostavljaju, po cijenu života se ne obaziri na njih, nego ponizno prihvati povrijeđene i nastavi kao da se ništa nije dogodilo da te zadrži. Ove kazne, ili gore, nisu ništa ako samo uzmogneš stići u Jeruzalem gdje će ti biti nadoknađeno sve što si pretrpio.

Ako tvoji neprijatelji vide da si sve hrabriji i da se ne daš niti zavesti laskanjem, niti obeshrabriti mukama i kušnjama tvoga puta, nego da se miriš sa njima, tada će te se uplašiti. Bez obzira na to, proganjat će te i dalje na putu i tražiti svaku priliku da te zaustave i vrate natrag. Ne boj ih se, nego nastavi putem ne misleći ni na što nego na Jeruzalem i Isusa, koga ćeš tamo naći.

Preveo: S.V.

U POHVALU NOVOME VITEŠTVU

Izgleda da se novo viteštvo nedavno pojavilo na licu zemlje, i to baš na mjestu koje je sam Orijent sa visina posjetio u tijelu.

Riječ opomene vitezovima

To je nova vrsta viteštva i nepoznata prošlim vremenima. Ono neprekidno vodi dvostruki rat, kako protiv mesa i krvi, tako i protiv duhovne vojske zla. Kada netko snažno ustane protiv tjelesnog neprijatelja uzdajući se isključivo u tjelesne snage, to je običan događaj i ne bih mu pridao posebnu pažnju. A kada se rat vodi duhovnom snagom protiv grijeha i demona, ni to nije nešto posebno - makar koliko bilo pohvalno - jer svijet je pun

redovnika. Ali kada netko vidi čovjeka koji se silno opaše sa oba mača i plemenito ponese znak križa, nije li to vrijedno čuđenja, pogotovo jer je dosada bilo nezapamćeno? On je zaista neustrašiv vitez i osiguran sa svake strane, jer njegova je duša zaštićena oklopom vjere, baš kako je i njegovo tijelo zaštićeno oklopom od čelika. Tako je dvostruko naoružan i ne treba se bojati niti demona niti ljudi. Ne da se on boji smrti - naprotiv, on za njom žudi. Zašto bi se bojao živjeti ili umrijeti kada je za njega život Krist, a smrt dobitak? Rado i vjerno on se bori za Krista, ali radije bi bio sa njim na Nebu, što je daleko bolje.

Hajdete onda sa pouzdanjem, vitezovi, i odlučnog srca odbijte neprijatelje Kristova križa. Znajete da vas niti smrt

**Je li viteštvo zagonetka
zauvijek skrivena u
srednjovjekovnim maglama,
simbol pustolovine na
sigurnoj udaljenosti ili
vječna poruka o borbi za
konačni čovjekov cilj? U
pismu prvim vitezovima
križarima, koji su krenuli
štititi kršćanske
hodočasnike od Saracena,
sv. BERNARD od
CLAIRVAUXA govori o
smislu viteštva.**

niti život ne mogu razdvojiti od Ljubavi Božje, koja je Isus Krist, i u svakoj opasnosti ponavljajte: "Živjeli ili umrli, mi smo Gospodinovi." Koje li slave vratiti se kao pobjednik takvoga boja! Kako blaženo tamo umrijeti kao mučenik! Radujte se, hrabri ratnici, ako živite i pobjeđujete u Gospodinu; ali slavite i kličite još i više ako poginete i pridružite se vašemu Gospodinu. Život je zaista plodan i pobjeda je veličanstvena, ali je sveta smrt važnija nego oboje. Ako su blaženi oni koji umru u Gospodinu, koliko su i više oni koji umru za Gospodina! Zaista, dragocjena je u očima Gospodnjim smrt njegovih svetaca, umrli oni na bojnome polju ili u krevetu, ali je smrt u

borbi dragocjenija jer je slavnija. Kako je siguran život kada je savjest neokaljana! Kako je siguran, kažem ja, život kada se smrt susreće bez straha; a pogotovo kada se žudi srcem i prigrli sa štovanjem! Kako je sveto i sigurno ovakvo viteštvo i kako potpuno slobodno od dvostrukog rizika onih koji se ne bore za Krista! Kamo god ti kreneš, o svjetovni ratniče, moraš se plašiti da tjelesna smrt tvoga neprijatelja ne bi značila i tvoju duhovnu smrt, ili da on možda ne bi smaknuo i tvoje tijelo i dušu zajedno.

Zaista, opasnost ili pobjeda za kršćanina ovisi o sklonosti njegova srca, a ne o ratnoj sreći. Ako se bori za dobar cilj, njegova borba ne može nikada biti zla; isto se tako ne može smatrati dobrom ako su ciljevi zli i namjere

*Vitez je zaista neustrašiv i
osiguran sa svake strane,
jer njegova je duša zaštićena
oklopom vjere, baš kako je i nje-
govo tijelo zaštićeno oklopom od
čelika. Tako je dvostruko
naoružan i ne treba se
bojati niti demona
niti ljudi.*

izopačene. Ako se dogodi da te ubiju dok gledaš samo kako ćeš ubiti drugoga, umireš kao ubojica. Ako uspiješ, i svojom voljom za nadjačavanjem i osvajanjem ubiješ čovjeka, živiš kao ubojica. A ne valja biti ubojica, živ ili mrtav, pobjednik ili pobijeđen. Koje li nesretne pobjede - pobijediti čovjeka, istovremeno podliježući grijehu i predati se ispraznoj slavi svojega pada, kada su te gnjev i oholost nadvladali!

Ali što je sa onima koji ne ubiju niti u vrućici osvete, niti u gnjevu oholosti, već da jednostavno zaštite sami sebe? Čak niti ovu vrstu pobjede ne bih nazvao dobrom, jer je tjelesna smrt manje zlo od duhovne smrti. Duša ne mora umrijeti kada tijelo umire. Ne, nego će duša koja griješi umrijeti.

O viteštvu ovoga svijeta

Što je onda **cilj** ili **plod** viteštva ovoga svijeta, ili bolje zločinaštva, kako bih ga trebao zvati? A što ako ne smrtni grijeh pobjednika i vječna smrt poraženoga? Posudit ću riječ Apostola i upozoriti onoga tko ore, da treba orati u nadi, i onoga tko vrši da to radi u nadi da će dobiti neki plod.

U čemu je, o vitezovi, ova strahotna pogreška i kakav je to nepodnošljivi nagon koji vas goni da se borite sa takvom pompom i naporom, a sve bez ikakve druge svrhe do li smrt i grijeh? Pokrivajte konje svilom i ukrašavate oklop ne znam kakvim resom; oslikavate štitove i sedla, pervazite uzde i mamuze zlatom, srebrom i dragim kamenjem, pa onda u svom tome sjaju srljate u svoju

propast sa strašnim gnjevom i neustrašivom ohološću. Je li to ukras ratnika, ili je to prije nakit žene? Mislite li da će mačevi vaših neprijatelja biti odvrćeni vašim zlatom, da će poštediti vaše dragulje ili da neće moći rastrgati vašu svilu?

Kako ste sigurno i sami često iskusili, ratnik posebno treba ove tri stvari - mora se čuvati snagom, lukavstvom i pozornošću; mora biti nespontan i mora brzo izvlačiti svoj mač. Pa zašto se onda zasljepljujete uvojcima poput mekušaca i spotičete o duge tunike, pokopavajući ruke u ogromne nezgrapne rukave? Iznad svega, tu je ona strašna nesigurnost savjesti, usprkos svom vašem oklopu, jer ste se usudili poduzeti tako opasan pothvat na ništavnim i lakoumnim osnovama. Što je drugo uzrok ratovima i korijen prijevora između vas, nego nerazumni izljevi gnjeva, žeđ za ispraznom slavom ili žudnja za nekim zemaljskim dobrima? Zaista nije sigurno ubiti ili biti ubijen za ovakve ciljeve.

Onovome viteštvu

Ali **Kristovi vitezovi** mogu sigurno biti bitke svoga Gospodina, ne bojeći se niti grijeha ako potuku neprijatelja, niti opasnosti svoje smrti... U prvom slučaju netko dobija za Krista, a u drugome dobija samoga Krista.

Nakon što nevjernici budu protjerani, On će se vratiti na svoju baštinu i u svoj dom, koji je navukao njegov gnjev u Svetome pismu, "Evo, napuštena vam kuća." Požalio se preko proroka: "Ostavih dom svoj, napustih baštinu svoju" i ispunit će ono drugo proročanstvo: "Vraćat će se otkupljenici Jahvini. Doći će u Sion kličući od radosti, s veseljem vječnim na čelima."

Veseli se Jeruzaleme, i prepoznaj sada vrijeme u koje si pohoden! Radujte se i hvalite, pustoši Jeruzalemske, jer Gospodin je utješio svoj narod. Otkupio je Jeruzalem. Gospodin je podigao svoju svetu ruku na vidjelo svim narodima. O djevice Izraelska, pala si i nikoga nije bilo

*Hajdete onda sa pouzdanjem,
vitezovi, i odlučnog srca odbijte
neprijatelje Kristova križa.*

*Vitezovi odbacuju svaki
suvišak u oblačenju i hrani, i
zadovoljavaju se onim što je prijeko
potrebno. Žive kao braća u radosnom
i trijeznom druženju. Može se reći
da čitavo mnoštvo ima jedno srce i
jednu dušu jer nitko ne prati svoju
volju, nego radije traži pratiti
zapovjednika.*

da te podigne. Podigni se sada i otreši prašinu, o djevice, zatočena kćerko Izraelova. Podigni se, kažem, i stani na visine. Pogledaj na sreću koja ti stiže od tvoga Boga. Neće te više zvati zaboravljenom, niti će tvoje zemlje biti pustinje; jer Gospodin te je ljubazno pogledao, i tvoje će zemlje biti napućene. Uzdigni oči, osvrni se i pogledaj: svi su ovi skupljeni zajedno i došli su k tebi. Ovo je pomoć koju ti je Sveti poslao! Preko njih se ispunjava drevni zavjet: "Učinit ću te vječnim ponosom, radošću od koljena do koljena. Ti ćeš sisati mlijeko naroda, sisat ćeš grudi kraljeva." I još: "Kao što mati tješi sina, tako ću i ja vas utješiti - utješit ćete se u Jeruzalemu."

Ne vidite li kako su često ovi drevni svjedoci predskazali novo viteštvo? Zaista, što smo čuli, to smo i vidjeli u gradu Gospodina nad vojskama. Naravno da ne smijemo dozvoliti da nas ova doslovna ispunjenja zaslijepe pred duhovnim značenjem tekstova, jer moramo živjeti u vječnoj nadi usprkos takvih vremenitih ostvarenja proroštava. Inače bi dodirljivo zamijenilo nedodirljivo, materijalna neimaština bi ugrozila duhovno blago i sadašnji bi posjedi pretekli buduće ispunjenje. Dalje treba reći da vremenita slava zemaljskog grada ne pomračuje slavu njegova nebeskog parnjaka, nego je priprema za nj, jedan je slika drugoga - i to je nebeski Jeruzalem koji je naša majka.

Onačinu viteškog života

A sada ćemo kao primjer, ili makar na sramotu onih naših vitezova koji se bore za đavla prije nego za Boga, ukratko prikazati život i vrline Kristovih vitezova.

Pogledajmo kako se ponašaju kako u domu, tako i u borbi, kako javno nastupaju i na koji se način Božji vitez razlikuje od svjetskog viteza.

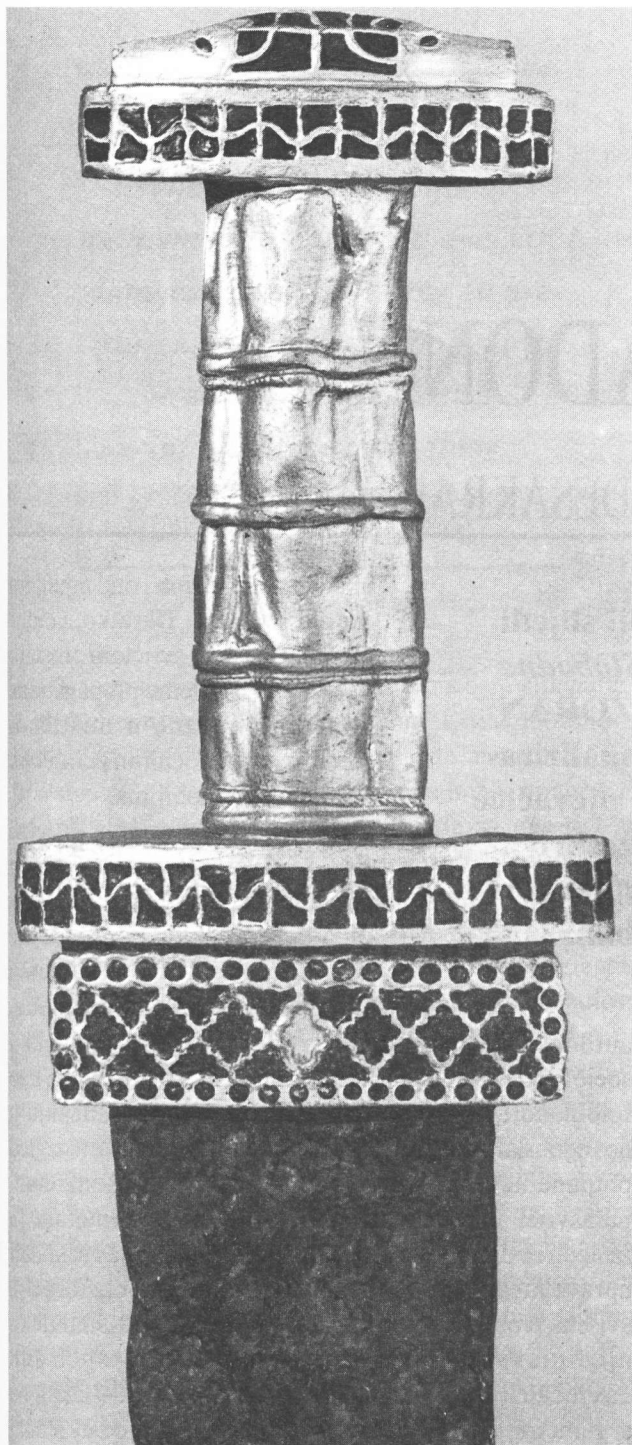
Na prvome mjestu, stege ni u kojem slučaju ne nedostaje i poslušnost se nikada ne prezire. Kako Pismo svjedoči, neposlušni sin će propasti i pobuna je đavolski grijeh, odbiti poslušnost je poput idolopoklonstva. Zato oni dolaze i odlaze po naređenju svoga pretpostavljenog. Oblače ono što im on da, i ne misle o oblačenju ili hrani iz nekog drugog izvora. Tako oni odbacuju svaki suvišak u oblačenju i hrani, i zadovoljavaju se onim što je prijeko potrebno. Žive kao braća u radosnom i trijeznom druženju... Može se reći da čitavo mnoštvo ima jedno srce i jednu dušu jer nitko ne prati svoju volju, nego radije traži pratiti zapovjednika.

Nikada ne sjede besposleni i ne lutaju besciljno, već u rijetkim prilikama kada nisu na dužnosti zarađuju kruh popravljajući istrošene oklope i poderanu odjeću, ili jednostavno pospremajući.

Među njima nema osobnih razlika, i poštovanje se iskazuje zaslugama, a ne plemenitom krvi. Nadmeću se u međusobnoj pažljivosti i pomažu nositi breme jedan drugome, tako ispunjavajući Kristov zakon. Nema neprimjerene riječi, dokonih djela, neumjerenog smijeha, čak ni najtiši šapat ili negodovanje ne ostaje neispravljeno. Odbacili su kocku i šah, prezreli trke; ne uživaju u besmislenoj okrutnosti ili sokolarenju, kako je običaj. Što se tiče luda, mađioničara, glumaca, trubadura i turnirskih ratnika, preziru ih i odbacuju kao i ostale ispraznosti i nerazumne obmane. Njihova kosa je kratka, sukladno Apostolovim riječima da je sramotno za muškarca nositi dugu kosu.

Kada je vrijeme za bitku, oboružavaju se unutarnje vjerom i izvanjski čelikom, i ne ukrašavaju se zlatom... Biraju jake i brze konje, umjesto onih koji su sjajne dlake i dobrog izgleda; misao im je usmjerena na boj za pobjedu, a ne na paradiranje. Ne misle o slavi i draže im je pokazati

*Vitezovi su tako na divan i
jedinstven način nježniji od janjadi,
a opet silniji od lavova.*

se strašni nego nakićeni. Isto tako, nisu svadljivi niti brzopleti, nego trijezno, razborito i oprezno poredani u borbene redove. Zaista, pravi Izraelićanin je čovjek mira, čak i kada ide u bitku.

Oni su tako na divan i jedinstven način nježniji od janjadi, a opet silniji od lavova. Ne znam je li prikladnije zvati ih redovnicima ili vojnicima, iako bi možda bilo najbolje reći da su oboje. Zaista im ne nedostaje niti samostanske poniznosti niti vojne snage. Što da kažemo o tome nego

da je to djelo Gospodnje, i divno čudo u očima našim. Ovo su izabrane trupe Gospodnje, koje je unovačio sa kraja na kraj zemlje; hrabri ljudi Izraela odabrani da čuvaju ustrajno i vjerno onaj grob koji je postelja istinskome Solomonu, svaki sa mačem u ruci i nenadmašno izvježban za rat.

Jeruzalemski hram

Njihovo je sjedište u samom Jeruzalemskom hramu, koji nije tako golem kao drevno Solomonovo majstorstvo, ali nije manje slavan. I zaista je sva veličanstvenost prvoga hrama bila u propadljivom zlatu i srebru, u sjajnom kamenju i plemenitom drvetu; dok je sva ljepota i dražesni sklad njegovog sadašnjeg nasljednika u vjerskom žaru njegovih stanovnika i njihovom discipliniranom ponašanju. U prijašnjem bi se mogli zamisliti nad svim vrstama lijepih boja, ali u sadašnjem možemo štovati sve vrste vrlina i dobrih djela. Zbilja je svetost primjeren ures za kuću Božju. Tamo možemo uživati u velikim djelima prije nego u svjetlucavom mramoru, i biti zadivljen čistim srcima prije nego ukrasnim reljefima...

Zdravo, sveti grade, posvećen od Najvišega za svoje svetište da bi ovaj naraštaj mogao biti spašen po i u tebi! Zdravo, grade velikoga Kralja, izvore toliko radosnih i nečuvenih čuda! Zdravo, gazdarice naroda i kraljico zemalja, nasljeđe patrijarha, majko apostola i proroka, izvore vjere i slavo kršćana. Ako je Bog dozvolio da budeš tako često pod opsadom, to je samo zato da pruži hrabrim ljudima priliku za zasluge i besmrtnost.

Zdravo, obećana zemljo, izvore meda i mlijeka za tvoje drevne stanovnike, postani sada izvor milosti ozdravljenja i životne hrane za čitav svijet! Da, kažem, ti si ono dobro i izvrsno tlo koje je u svoje plodne dubine primilo nebesko sjeme iz srca Oca vječnoga. Kako je bogata žetva mučenika nastala iz tog nebeskog sjemena! Tvoja plodna zemlja nije propustila roditi najizvrsnije primjere svake kršćanske vrline za čitav svijet - neki noseći trideseterostruk, neki šezdeseterostruk, a neki stostruk plod. Tako su oni koji su te vidjeli najsretnije ispunjeni preobiljem tvoje slasti i dobro su okrijepljeni tvojom velikodušnom nagradom. Svuda kuda idu razglasuju slavu tvoje velike dobrote i pokazuju krasotu tvoje slave onima koji je nisu nikada vidjeli, objavljujući tako čuda u tebi izvršena po svim krajevima svijeta.

Zaista, slavne se stvari kazuju o tebi, grade Božji!

Izvor: Sv. Bernard od Clairvauxa, *Liber ad milites Templi: De laude novae militiae*

Priredio: S.V.

ANTIMADONA

GLOBALNI SINDROM DESAKRALIZACIJE

Jedan od najmorbidnijih dokaza oholosti čovjeka dvadesetoga stoljeća jest projekt stvaranja modernih mitova i ikona od običnih ljudi koji u procesu medijske globalizacije svijeta igraju sasvim posebnu ulogu. Ulažu svoj talent i izgled, a zapravo gube sve, i život i obitelj i dušu, da bi poslužili samo kao lik za stvorenu praznu ikonu, da bi im ostala ljuštura bića i odraz u ogledalu slavne osobe, ili "zvijezde" koja ispunja svoju svrhu u financijskom eksploatiranju i kreiranju sasvim određenog svjetonazora i svijesti kod masovne publike.

Svećenica bluda

Nitko u današnjemu svijetu nema veći utjecaj na javno mnijenje od pjevačkih i glumačkih zvijezda. One su kreirani kreatori duha epohe, i to je za doba površnosti i infantilizacije posebno tragično. Moguće je razlučiti nekoliko glavnih elemenata na temelju kojih se masovna kultura uklapa u neopogansku svijest: prvo, uloga mass-medija u stvaranju živih božanstava kojima se gomile klanjaju, drugo, riječ je o najizravnijim oblicima fetišizma kao odjeka totemističkih prastarih kultova, treće, svijet pop glazbe i glumačkoga glamoura je kao svijet laži i taština roditelj stiliziranih novih poganskih rituala i shvaćanja, mjesto gdje se ljudski ego, hedonistička i dionizijska strast za životom eksploatira do neukusa i krajnje pervertiranosti, i četvrto, čitav taj golemi pogon dio je kompleksnog mehanizma unutar kojeg se novcem i društvenom moći i utjecajem mogu kreirati svijesti čitavih zajednica, izmjenjivati i proširivati svijesti ljudi

**U tekstu koji slijedi
kolumnist *Slobodne
Dalmacije*, ZORAN
VUKMAN, analizira-
jući fenomen pjevačice
Madone razotkriva
antikršćansku pozadinu
medijske globalizacije.**

ubacivanjem jednih i otklanjanjem drugih sadržaja. Ukratko, centar moći i vlasti nad svijetom preselio se u medije i goleme propagandne koncerne vezane u mističnoj simbiozi s najmoćnijim političkim i ekonomskim lobijima.

Nabrojena četiri stupnja ili četiri faktora stvaranja čitavog jednog parasvijeta, putujućeg karusela iluzija, hedonizma i opsjenarske čovječje strasti za zabavom i samozaboravom malog ludog,

autodestruktivnog demijurga, daju se psihološki i sociološki razlučiti u našim društvenim stvarnostima kao implikatori ideologija koje se posve dobro uklapaju u novodobsku gnostiku. To je dio ideološkog kaosa, naizgled potpune nevezanosti za bilo što ozbiljno i konkretno, parasvijet u kojemu samo prividno izostaje interakcija između različitih pokreta, udruženja, filozofija i sekti, ali upravo mediji i pokušaj nadnacionalne univerzalizacije svijeta tvore interaktivno tkivo za njihovo sintetičko ujedinjavanje u snagu što bi odredila opći duh čovječanstva. Primjera koji bi mogli poslužiti za argumentiranje ove teze ima bezbroj, no jedan slučaj svojom monumentalnom blasfemičnošću i planetarnim sotonskim predumišljajem nadrađa sve ostale. Radi se o projektu stvaranja multimedijalne institucije pod nazivom Madona u liku pop pjevačice čija je svjetska slava vrhunac uspjeha demonske strategije propagandne i producerske mašinerije i kreatora novih živih ikona postmodernizma te neopoganskog mentaliteta. Primjer Madone izdvajam jer u njezinom slučaju je moguće izvesti dokaze koji bi bacili barem malo svjetla na opskurne i teško dokazljive procese svjesnog i

*Nitko u današnjemu
svijetu nema veći utjecaj
na javno mnijenje od pjevačkih i
glumačkih zvijezda. One su kre-
irani kreatori duha epohe, i to
je za doba površnosti i
infantilizacije posebno
tragično.*

nesvjesnog djelovanja skupine ljudi na osmišljavanje i realizaciju njezina imagea u kontekstu globalnoga antikršćanskog predumišljaja. "Zvijezde" nemaju intime, privatnosti, pa tako ni osobnosti; one imaju image kao kompleks stiliziranih i estetiziranih osobina, one žive da bi obnašale attribute koji su im pridani ili su im neke naravne i fizičke kvalitete idealizirane uz pjevački ili glumački talent, što sve, uz prirodni šarm, može dati tražene učinke. "Zvijezde" se pretvaraju u vlastiti idealizirani alter ego koji u vrtlogu taštine, slave i oholosti postaje ego razularenog demona, i takav čovjek više nije kadar izdržati teret i najbezazlenije stvarnosti, on se lomi pred prvim običnim ljudskim problemom i pada srušen silovitošću svoje lažne i uljepšane slike u javnosti. U trenutku kad povjeruje u realnost te slike, počinje njegov tragičan pad, kad zbiljski čovjek, shrvana i jadna izgubljena ličnost nestaje, a za daljnju eksploataciju ostaje njegova ljuštura kao posvećena ikona mitskoga lika. Amerika je proizvela mnoštvo takvih nesretnih mitova, poput **Marilyn Monroe** ili **James Deana**, koji nisu uspjeli izdržati shizofrenu raspolućenost između fikcije i stvarnosti, božanstva i običnoga ljudskog bića. Suvremenoj civilizaciji uspjelo je ono što nije ni jednoj dosadašnjoj epohi: stvarati živa božanstva koja do histerije zaluduju mase mladih ljudi i služe kao kanalizatori njezine akumulirane eruptivne energije i nositelji čak i njihovog generacijskog identiteta.

Madona je neko novo i posebno "božanstvo", s imenom vrlo znakovite religijske konotacije s obzirom na etički status imenovane pjevačice koja je svoj prodor u svijet izvršila svjesno u multimedijalnoj prezentaciji, pažljivo kombinirajući glazbu, video-spotove, film i knjige uz

adekvatnu reklamnu kampanju, spektakularne koncerte i specifično pogansku ikonografiju i mizanscenu. Svjetski medijski plasman te svećenice bluda stvorio je konačno od nje sablažnjivo božanstvo, a čitav njezin angažman od početka je odviše upadljivo i izravno usmjeren na profaniranje kršćanske simbolike.

Sotonistički projekt

Sado-mazohistički fetišizam dio je poganskoga scenskog rituala Madone na velikim koncertima, masovnim seansama gdje se u divljem i histeričnom pražnjenju energije masa poklonika dovodi u trans koji je, u stvari, svojevrsna poganska inicijacija, priziv prasnjesnih atavizama u ritmu glazbe, razvrata i opscenosti. Suvremeni plesovi kao mahnita skakanja po pozornici u jednoličnim ritmovima tzv. *techno*, *dance* i *rave* glazbe predstavljaju stilizaciju poganskih plemenskih plesova i pokreta koje je upravo Madona uporabila do savršenstva i razradila do najanimalnijih formi. Ona je prva tako eksplicitno, bestidno i agresivno od ljudskoga tijela učinila totem razvrata i divljačkog gotovo luciferijanskog seksa čije demone oslobađa na svjetskim pozornicama. Madona nije provokacija, to je preblag izričaj, ona je destruktivna institucija sračunato stvorena kao razbuditelj prastare totemističke svijesti i inverziranja kršćanskih simbola, ali na do sada neviđeno perfidan i lukav način! Smisao čitavoga projekta razotkrio se nakon rođenja njezina djeteta kad se Madona s radosnim osmijehom pojavila na omotnici knjige **Cathy Crimmins** "*Madona and child*" u blasfemičnom kontekstu! Iako je riječ o

*Suvremenoj civilizaciji
uspjelo je ono što nije ni jednoj
dosadašnjoj epohi: stvarati živa
božanstva koja do histerije zaluduju
mase mladih ljudi i služe kao kanali-
zatori njezine akumulirane erup-
tivne energije i nositelji čak
i njihovog generacijskog
identiteta.*

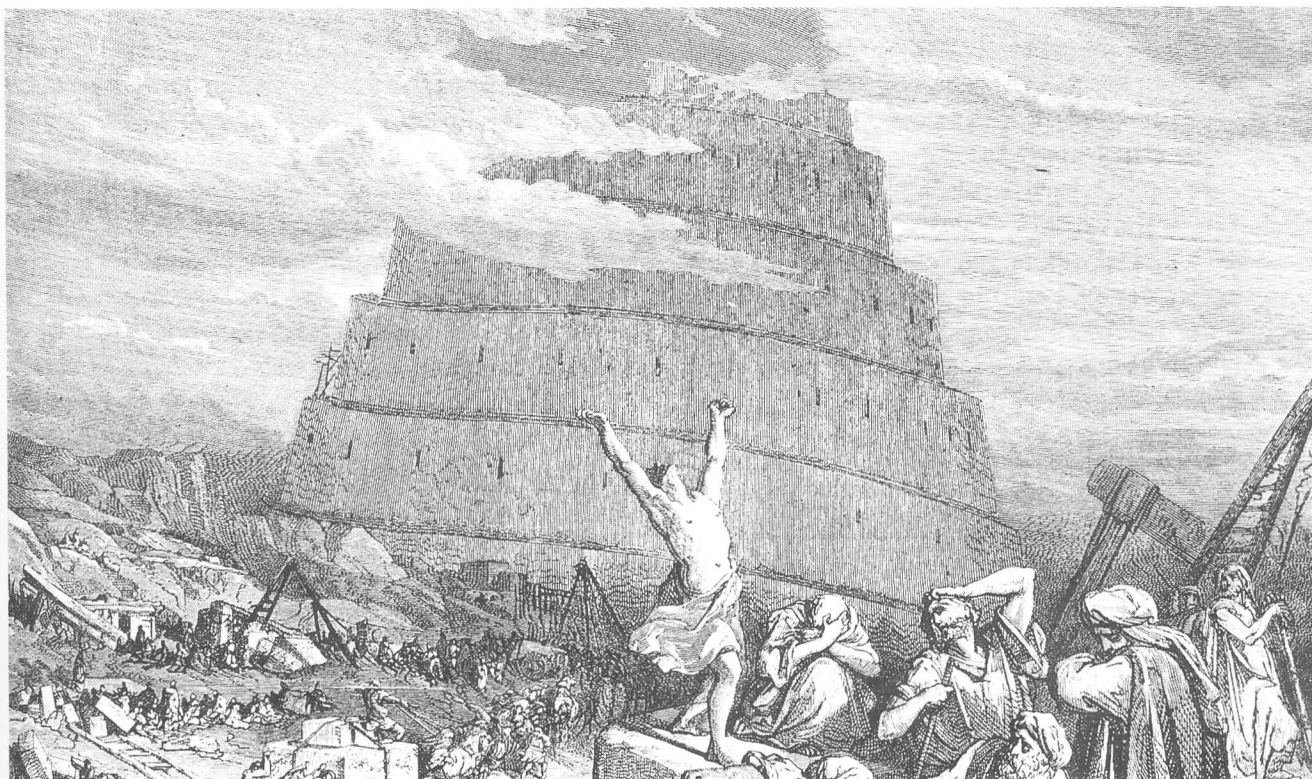
*Antimadona ima zadaću
na svim poljima istisnuti ne
samo sveto lice Bogorodice nego
je gurnuti u zaborav, ponuditi njezinu
alternativu koja besramno konotira
na istinsku Madonu da bi je obez-
vrijedila i negirala i da bi je u
isti mah i praktički potisnula
iz svih životnih sadržaja.*

navodnoj parodiji same pjevačice Madone, zapravo se parodira **prava** Madona. Parodija je u svakom slučaju dvosmislena, odnosno radi se o dvostrukoj razini parodije: parodiranjem Antimadone parodira se Djeвица Marija i autor istodobno ima alibi, jer se uvijek može zaštititi od optužbe za blasfemiju tvrdnjom da sama slika znači parodiranje kulte pjevačice. Ali nije jasno kako se ona može parodirati tako da se koristi paradigma same Svete obitelji!? Što je tu parodično po samu Madonu? Na slici se smiješi Madona sklopljenih ruku i s aurom svetosti u pozi Bogorodice s djetetom, i majčinski gleda svoju novorođenu kćer, dok je pored nje muž, a u pozadini crni američki košarkaš. Čitava scena djeluje sablasno groteskno i cinički izruguje Svetu obitelj, maloga Isusa i Djevicu Mariju u sotonski sročenoj inverziji vječnih kršćanskih vrednota u amoralne svjetovne paradigme. **Denis Rodmann** u pozadini, koji je očito replika na prijašnjeg Madoninog crnog Isusa, asocira u tom trokutu na ljubavnika, otac djeteta je, neslučajno, katolik, a djevojčica je nazvana imenom **Maria-Lourdes**! Toliko katoličke simbolike potpuno izvrnute i projicirane s hinjeno bezazlenom gestom u zatamljenoj i prikriivenoj razbludnosti čija mrena prekriva Madonino lice strateški je zamišljena još u samom začetku projekta Antimadone i majstorskoga planetarnog *happeninga* za direktno udaranje na sliku Djevice Marije u kolektivnoj svijesti kršćana. Sada su stvari posve jasne — Madona nije eksces, ni slučajno provokativna za katolike kao plod anarholiberalizma i jedan od mnogih korifeja pop kulture,

ona je doista luciferijansko kukavičje jaje podmetnuto mladoj katoličkoj publici širom svijeta. Nije slučajno ni to što je održavala najspektakularnije koncerte u Italiji i Španjolskoj izazivajući skandale samom svojom pojavom i polarizirajući javnost u ocjeni njezina lika, da bi u Argentinu došla glumiti **Evitu Peron** i podijeliti oko svoje opscene osobe javnost još jedne izrazito katoličke zemlje. Posljednji stadij kreiranja Antimadone zaokružen je pojavom djeteta koja bi trebala jednoga dana nastaviti njezinu misiju ili, barem s vremena na vrijeme, svraćati pozornost na majčinu osobu, jer Maria-Lourdes pripada onima koji su stvorili lik njezine roditeljice, ona je još prije rođenja postala simboličko sredstvo za eksplikaciju jednog anti-evanđelja, karika koja je nedostajala. Antimadona je mobilizirala čitav poklonički svijet oko navodno bezuspješnih pokušaja da zatrudni, a poslije rođenja nesretne djevojčice počela je komercijalna intimizacija publike sa sretnom majkom, pa su tako američki časopisi predlagali čitateljima što bi mogli kupiti na dar za dijete svoje Madone, uključujući najmorbidniji rekvizitarij.

Ne čudi me što je pervertirana američka anarholiberalna svijest iznjedrila osobu poput Madone i ponijela je na svome valu u katolički svijet kao pogansku sublimaciju svega što novodobski gnostici vide kao ideal svijeta, i

*Pervetirana američka
anarholiberalna svijest iznjedrila
je osobu poput Madone i ponijela
je na svome valu u katolički svijet kao
pogansku sublimaciju svega što novo-
dopski gnostici vide kao ideal svijeta, i
što je putem medijske ekspanzije stigla
u sve domove i postala "domaći"
demon, lik na kojeg se na koncu
priviknu kao na demokratsku i
kulturološku stvarnost
i oni najosjetljiviji.*

*Medijatori ideje Madone,
te svećenice bluda, svjesni
su činjenice da je Djevica Marija,
neovisno o agresivnoj dekristijani-
zaciji, još uvijek najpopularnija
žena na svijetu.*

što je putem medijske ekspanzije stigla u sve domove i postala "domaći" demon, lik na kojeg se na koncu priviknu kao na demokratsku i kulturološku stvarnost i oni najosjetljiviji. Ne čudi me ni što osviješteni dio katoličkog svijeta ne nalazi pravoga odgovora na pojavu Antimadone, jer teško je suprotstaviti se totalnoj intermedijskoj ofenzivi, ali mi izaziva užasnu tjeskobu činjenica što mnogima nedostaje elementarne lucidnosti i intuitivnosti da shvate ozbiljnost i demonske reference takvih pojava, i što u svemu prepoznajem veliki projekt, gotovo školski primjer, promjene svijesti kod masovne publike, posebno mladih ljudi u katoličkom svijetu. Medijatori takve ideje svjesni su činjenice da je Djevica

Marija, neovisno o agresivnoj dekristijanizaciji, još uvijek najpopularnija žena na svijetu, da je već na simboličkoj ravni svugdje nazočna, u mnogim domovima, crkvama, svetištima kao Isusova Majka, neporeciva svetost kojoj aureolu u svijesti katolika nije moguće pokušati svrgnuti, a da se ne izazove njihov otpor i otkriju prave namjere, ali je zato moguće izmisliti i stvoriti njezin pandan u liku lascivne i razbludne osobe koja će ponijeti njezino ime u svijet i nakon medijskog presinga, fetišističke groznice i histerije, polako kod mladih ljudi početi iz svijesti istiskivati sliku prave Madone kao nestvarne i nerealne, a ubaciti novi sadržaj Madone kao živog idola, doduše nesavršenog, no s implicitnom porukom: samo je ovakova Madona moguća! Antimadona ima zadaću na svim poljima istisnuti ne samo sveto lice Bogorodice nego je gurnuti u zaborav, ponuditi njezinu alternativu koja besramno konotira na istinsku Madonu da bi je obezvrijedila i negirala i da bi je u isti mah i praktički potisnula iz svih životnih sadržaja.

Antimadona je globalni planetarni sindrom desakralizacije svijesti promjenom njezinih sadržaja i istiskivanjem kršćanskih vrednota, što je najdjelotvorniji proces kod mladih ljudi sa svih strana bombardiranih medijskim porukama i simbolima antikršćanske provenijencije. Antimadona je tipski primjer poganizacije života i vjesnik anticrkve novoga doba.

(Izabrano iz djela: Zoran Vukman, *Propast svijeta ili novo doba poganstva*, Verbum, Split 1997.) ■

OPASNO JE ŽIVJETI BEZ BOGA

Tema koja je pred nama, stara je koliko je star čovjek kao Božji stvor. Bez obzira na toliku bremenitost, ona je još uvijek živa, svježja i ništa manje suvremena. To nas ne treba čuditi, jer pisano je: *Nebo će i zemlja minuti, ali riječi moje ne, neće uminuti (Mt 24,35)*. Njom su se bavili mnogi velikani duha kroz povijest ljudskog roda, od starozavjetnih i novozavjetnih pisaca, preko ranokršćanske otačke predaje i srednjovjekovnih filozofa i

teologa, sve do naših dana. To nas također ne treba čuditi već stoga, što je pitanje o Bogu suštinsko pitanje čovjekove opstojnosti. Nema nijednog zdravog ljudskog bića koje se barem ponekad nije zapitalo o vlastitom životu, o svijetu koji ga okružuje, kao i o smislu svega toga. Na taj se način čovjek ujedno pita i o Bogu, iako možda toga nije ni svjestan, a moglo bi se reći da u nekom početničkom smislu i filozofira.

Tako se i moja malenkost u svojoj mladalačkoj velikodušnosti - prožeta čuđenjem, divljenjem i strahopoštovanjem pred Nepoznatim - zaputila neutabanim stazama bespuća ljudskog duha. To i ne bi bio nikakav problem, da se u tom ambicioznom poduhvatu nije krila iskra pogubne oholosti i skorašnjeg napuštanja kršćanske vjere mojih predaka, koja je s vremenom prerasla u pravi požar svakovrsnog grijeha. Namjera je ovog članka pokušati mladim ljudima - koji kao uvjetovana bića stoje pred bezuvjetnim zahtjevom i žudnjom za istinskom puninom bitka, istine, vrednote i slobode - prikazati svu ozbiljnost i opasnost takvog zahtjevnog poduhvata. Pri tome sam svjestan koliko su

**O apsurdnosti života u kojem nema mjesta za Boga, o traganju za smislom života, te o otkriću vjere u Isusa Krista na primjeru osobnog obraćenja piše
DUBRAVKO ARBANAS.**

čudesni i nedokučivi putovi Gospodnji i kako Bog vodi svakog pojedinca već prema darovima koje mu je dao i kako mu se sviđa. Jer pisano je: *Možeš li dubine Božje proniknuti, dokučiti savršenstvo Svesilnoga? (Job 11,7)*. Članak može poslužiti i mnogim poniznim i skrušenim vjernicima zrelije dobi, koji su uvijek revno ostajali u gnijezdu svoje vjere, da tako i nadalje čine odolijevajući pri tome - uz pomoć Isusa Krista - mnogim izazovima

života i Kneza ovoga svijeta. Jer, dok Bog djeluje na planu ostvarenja čovjekovog života kao sjedinitelj i pomagač, dotle se Zli pojavljuje kao zapreka ili biće koje razjedinjuje (na što ukazuje i izvorno značenje hebrejske riječi *Satan* - tužitelj, protivnik, onaj koji osujećuje, koji priječi put, ometa).

Zbog sklonosti istočnom grijehu, koju baštinimo od našega praoca Adama, kao mnogi drugi ljudi i ja sam bio zaveden od Palog Anđela, koji je zbog svoje oholosti otpao od Boga i od tada neprekidno pokušava ometati Božji narod i razjediti čovjeka od Boga po vlastitom primjeru, kao što je pisano: *Svi su zaista sagriješili i potrebna im je slava Božja. (Rim 3, 23)*. Potrebno je istaknuti, da nema toga čovjeka, koji će, oslanjajući se na vlastite snage, odoljeti izazovima Zloga bez Božje pomoći. Ne zaboravimo da je Zloduh čisto duhovno biće i kao takav moćniji i inteligentniji od bilo kojeg čovjeka, zato je njegovo drugo ime 'Knez ovoga svijeta', protiv kojeg se moramo boriti: *U svemu imajte uza se štit vjere: njime ćete moći ugasiti ognjene strijele Zloga (Ef 6,16)*. Tko okrene leđa Bogu i njegovim

zapovijedima za čovjekovo dobro (po ugledu na Adama), postaje lak plijen za Zloga i upada u grijeh koji ga unesrećuje i zarobljuje. Tko se pak drži Isusove Božanske nauke i njegovih spasonosnih zapovijedi, živi kreposno čuvajući čistoću svoga srca, ostaje u Bogu i Bog u njemu. Takve Zli posebno napastuje, jer su oni na slavu Stvoritelja (kao što vidimo iz životopisa svetaca), a na one koje je pridobio, po njima pljuje.

Dakle, važno je istaknuti da revnim kršćanskim životom čovjek može istraživati što želi, a da ne zapadne u oholost, kao glavni grijeh i izvor svih drugih grijega, u ništavilo i besmisao kao plodove grijeha, ili pak u razne hereze i gnoze. Upravo mi se to sve i dogodilo pred navedenim izazovima, koji su dražili i hranili moju sujetu i sebljublje, što se razbukalo iz spomenute iskre oholosti. Filozofija s osebnim sadržajem i zvučnim nazivom, bila je idealna potpala za plamen 'volje za moći', po ugledu na F. Nietzschea, u čijem sam se društvu osjećao jak i velik. Ovo pak ne treba čuditi, jer je jednom **T. Ujeviću** trebalo desetak godina da se oslobodi zavodljivosti velikog "psihologa" i majstora njemačkog jezika. Osobina Zloga je da, zavodeći nas grijehom, puno obećava, malo daje i na kraju uzima sve. Umjesto punine ljubavi, sigurnosti, mira i radosti koje Bog daje, Zli nam ostavlja samo prazninu, tjeskobu, besmisao i nesreću. Međutim, velik je i milostiv Gospodin i vječna je ljubav Njegova. To se potvrdilo i u mom slučaju, jer me svojom providnošću - nakon desetogodišnjeg bauljanja putovima svakovrsnog mraka - uputio u Božju kuću na studij filozofije kod Družbe Isusove u Zagrebu. Termin "kuća" upotrebljavam stoga, jer se pored običnog znanstveno-

obrazovnog pogona, koji nalazimo u svim sličnim ustanovama, doista doživljava i kršćansko-domaćinski ugođaj. Student se ne osjeća kao puki "indeks", već kao 'osoba', što je bitna kategorija kršćanske metafizičke antropologije. Tu sam pored vrhunskog humanističkog studija, imao prilike sudjelovati u nebrojenim neformalnim i prijateljsko-dušobrižničkim razgovorima profesora i studenata. Postojale su sve pretpostavke da izidem iz relativizma, koji me potpuno doveo do krajnjeg spoznajno-teorijskog skepticizma, a to opet do nihilizma. Pogledajmo, dakle, u kakve sve pogubne predjele duha može zalutati čovjek koji nije bdio i molio bez prestanka, pa je pao u napast i zalutao, ostavši pri tome bez Božjeg blagoslova.

Napuštanje vjere

Ali se bojim da se - kao što zmija zavede Evu svojom lukavštinom - misli vaše ne pokvare i odmetnu od iskrenosti prema Kristu (2 Kor 11,3).

Dok su drugi ponizno ostajali u krilu kršćanske vjere svojih otaca, ja sam se poput Lučonoše upustio u potpuno neizvjesna i opasna istraživanja. Autoritet Crkve, kojim nalaže vjerovati, činio mi se djetinjast i iracionalan, jer je vrijeđao netom izborenu slobodu mišljenja. A zašto? Zbog oholosti života, koja potječe od Zloga i koja je - počevši od Adama - mnoge i mnoge ljude odvojila od Boga i upropastila. Vođen nabujalom sujetom (koja je neposredan plod oholosti), htio sam svakako premostiti jaz između kršćanskog odgoja i mudrosti svijeta koja je bila zamamna (kao jabuka na drvetu spoznaje dobra i zla) i koju sam pomalo počeo upoznavati. Tada još nisam bio svjestan da je: *Mnogo mudrosti - mnogo jada; što više znanja, to više boli (Prop 1,18)*. Pored jada i boli sve više me je obuzimalo i razočaranje. Naime, nakon svakog susreta s novim filozofom - koji je bio bliži mojoj naravi - doživio sam početno oduševljenje, koje bi - u zavisnosti od pojedinog slučaja - splašnjavalo prije ili kasnije. Kao i **sv. Augustin**: "Kad sam odlazio od istine, meni se činilo da idem k njoj..." (*Isp 5,10,18*). Nijedan od tih svjetonazora nije mi uspio uliti trajno uvjerenje, da se kod njih nalazi odgovor na temeljne probleme ljudske opstojnosti. I ovdje suosjećam sa sv. Augustinom: "O istino, istino, kako je duboko već tada srž moje duše uzdisala k tebi, dok su mi oni o tebi često i mnogostruko naklapali samo riječju i u knjigama mnogim i velikim. Govorili su: Istina, istina, i mnogo su mi je spominjali, ali je nigdje ne bijaše u njima" (*Isp 3,6,10*). Iz današnjeg gledišta mi je jasno, zašto je to bilo tako: Kristova imena ne bijaše tu!

*"Odlučio sam duh svoj
usmjeriti na proučavanje
Svetoga pisma, da vidim kakvo je.
I evo što vidim: to je nešto što nije
shvatljivo oholima a nije otkriveno
ni djeci. Zdanje je to s niskim u-
lazom, no unutra je visoko
i uvijeno tajnama."*

Pitanje o Bogu je suštinsko pitanje čovjekove opstojnosti. Nema nijednog zdravog ljudskog bića koje se barem ponekad nije zapitalo o vlastitom životu, o svijetu koji ga okružuje, kao i o smislu svega toga. Na taj se način čovjek ujedno pita i o Bogu, iako možda toga nije ni svjestan, a moglo bi se reći da u nekom početničkom smislu i filozofira.

Pored svega, družeći se s velikim filozofima, i sam sam se vrlo često osjećao uzvišen, kao što sam već spomenuo, ali u dubini duše osjećao sam duboko nezadovoljstvo i prazninu. To je i razumljivo: vjeru sam izgubio, a nikakvu drugu istinu i smisao nisam našao. Činilo mi se da je povratak vjeri nemoguć, pa sam intuitivno nastavio s mukotrpnim i vrlo često nepodnošljivim istraživanjem, koje je s vremenom postajalo sve teže, ispraznije i besmislenije. U takvim okolnostima sam gotovo nesvjesno znao posegnuti za 'Knjigom nad knjigama'. Opet se pozivam na velikog crkvenog autoriteta: "Odlučio sam duh svoj usmjeriti na proučavanje Svetoga pisma, da vidim kakvo je. I evo što vidim: to je nešto što nije shvatljivo oholima a nije otkriveno ni djeci. Zdanje je to s niskim ulazom, no unutra je visoko i uvijeno tajnama. Moja je mudrost bježala od biblijske skromnosti, a moja oštroumnost nije prodirala u njezine dubine... Nadut od oholosti činio sam se sam sebi velik" (Isp 3,5,9). Ili na drugom mjestu: "Ja, koji vam govorim, bio sam jednom prevaren, kad sam se kao mladić približio Svetome pismu. Približio sam mu se, ne kao onaj koji ponizno traži, već kao onaj koji oholo želi raspravljati... Usudio sam se s ohološću tražiti ono što samo ponizni mogu naći. Kako ste sretni vi sada... Stojite kao djeca u gnijezdu vjere i hranite se duhovnom hranom. Jadna li mene, koji sam se smatrao sposobnim

za let tada! Napustivši gnijezdo, pao sam prije negoli sam poletio..." (Serm 51,5,6).

Izmučen i rastrgan uzaludnim pokušajima u pronalaženju temeljnog, sveobuhvatnog i bezuvjetnog smisla cjelokupne povijesti i ljudske opstojnosti, zapadao sam sve više u doživljaj potpunog apsurd, odnosno besmislenosti. U takvom duševnom ozračju, moji posebni miljenici i sudrugovi u bolnom doživljavanju stvarnosti, bili su duhovni velikani književnosti i filozofije, moglo bi se reći i psihologije: **F.M. Dostojevski**, **J.W. Goethe**, **F. Nietzsche** i francuski nobelovac **A. Camus**. U takvom "društvu" definitivno sam prestao uzimati u ruke Sveto pismo i odlaziti na Svetu misu, što je imalo pogubne posljedice za moj osobni, intimni i društveni život, koji je sve više poprimao obilježja pravog očaja. Samo nezaslužena milost Gospodina Isusa Krista, našega Otkupitelja i Spasitelja, me izvukla iz toga mraka, kojeg sam si sam natovarilo iz čiste oholosti i nezahvalnosti.

Doživljaj apsurd i njegove posljedice

Uistinu, besjeda o križu ludsot je onima koji propadaju, a nama spašenima sila je Božja (1 Kor 1,18).

Upropastit ću mudrost mudrih i odbacit ću umnost umnih. Gdje je mudrac? Gdje je književnik? Gdje je istraživač ovoga svijeta? Zar ne izludi Bog mudrost svijeta? Doista, kad svijet u mudrosti Božjoj Boga ne upozna mudrošću, svidjelo se Bogu ludošću propovijedanja spasiti vjernike (1 Kor 1,20-21).

Pitanje o smislu čovjekovog života je nezaobilazno, teško i ključno pitanje, kako tijekom cjelokupne povijesti čovječanstva svih kultura, s nezamislivom i zastrašujućom pojavom samosvijesti, tako i u današnje vrijeme. Nezaobilaznost ovog pitanja vrlo se jednostavno uočava u činjenici našeg svakodnevnog života, otkad postanemo svjesni sami sebe pa kroz cijeli naš razumni život. Čovjek stalno osjeća potrebu, neutaživu žudnju, odnosno bezuvjetan zov za smislom, koji mu se uvijek iznovice nameće i traži ispunjenje i sigurnost. Takav je doživljaj često bolan i pun tjeskobe, a ponekad dovodi i do očaja ili čak do pomračenja uma, pa i do samoubojstva. Ti doživljaji nas ne trebaju čuditi budući da je svatko od nas svjedok težine i svekolike složenosti ovog pitanja koja se očituje u kobnoj bludnji čovjeka kroz život i čovječanstva kroz povijest. Suštinski osjećaji žudnje za bezuvjetnim i apsolutnim smislom, jednim za sva vremena, koji će nas prožeti toliko potrebnom puninom i sigurnošću, otkloniti sve sumnje i iskušenja, kao da nije

u cijelosti ispunjiv, kao da uvijek nešto nedostaje i čovjeka prepušta nezadovoljstvu i patnji koja ga tjera da traži uvijek dalje i više.

Svijet koji možemo objasniti, makar i lošim razlozima, blizak nam je. Naprotiv, u svijetu iznenada lišenom iluzija i jasnoće čovjek se osjeća "strancem". Radi se o progonstvu bez povratka jer je lišeno sjećanja na izgublenu domovinu (*Knjiga Postanka*) ili nade u obećenu zemlju (*Otkrivenja*). Upravo je ta razdvojenost čovjeka i njegovog života doživljaj apsurdnosti.

Sušтина ovog strastvenog doživljaja je zapravo u tom sučeljavanju ljudskog nastojanja da se svijet shvati i opravda i bezumna tišina svijeta. To je ono što nisam mogao zaboraviti i čega sam se grčevito držao. Na tu posljednju prekretnicu, na kojoj se misao koleba, stiglo je mnogo ljudi, ali se isto tako mnogo njih žurilo da iz nje iziđu. Dok su se neki odricali svog života, drugi su pak počinili samoubojstvo svoje misli. Pored doživljaja besmislenosti od kojega sam patio i na nekakav neobjašnjiv i nastran način "uživao", bio sam svjedok i drugačijih doživljaja ljudi oko mene. Neki su ostajali, ili pak "skočili" u iracionalno - mistično (bijeg u transcendenciju), što se može jednostavno nazvati: vjera u Boga. Drugi su optimistično vjerujući u neograničenu moć razuma, baveći se znanošću, nostalgично žudili za davno izgubljenim "jedinštvom", "sveobuhvatnim", "zlatnim dobom", "rajem" - kao izgubljenom domovinom. Vjeru sam izgubio, a u razum nisam povjerovao. Kao uostalom i svi iz mog navedenog literarno-filozofijskog "društva", s iznimkom Dostojevskog, koji se svoje pravoslavne vjere nikada nije u potpunosti oslobodio, ali je zato s ostalima brutalno popljavao moć razuma i razbora.

To je za mene bilo vrijeme progonstva, suhog života, mrtvih duša. Uz to sam, zbog pretjerane refleksije izgubio onu neposrednost i lakoću postojanja koja tako bogato krase sve one koji su pošteđeni oholog istraživanja baštine svjetskog mudroslovlja. Da bi se oživjelo, potrebna je milost, domovina ili samozaborav. Na milost sam još morao pričekati (dok splasne oholost i ubitačni ponos), dok se povratku u "izgubljenu domovinu" preko znanosti nisam mogao nadati, zbog iskonskog nepovjerenja u samostalnu moć razuma. Znanost je za mene bila - kao i za još jednog mog miljenika **E.M. Ciorana** - zbir vulgarnih nedoumica u svezi s kultiviranom glupošću, moglo bi se reći neka vrsta "mitologije" ili "poezije"; kao posljednja mogućnost bijega iz doživljaja apsurdnog ostao je samozaborav, koji se različito ispoljava s obzirom na čovjekove sklonosti: kroz umjetničko stvaranje, razvrat, kocku, alkoholne pare ili samoubojstvo.

U takvom duševnom ozračju često sam se pitao: ima li

*Nema toga čovjeka, koji će,
oslanjajući se na vlastite snage,
odoljeti izazovima Zloga bez Bož-
je pomoći. Ne zaboravimo da je
Zloduh čisto duhovno biće i kao
takav moćniji i inteligentniji
od bilo kojeg čovjeka.*

smisla živjeti? Problem samoubojstva je za mene postao središnji filozofijski problem. Suditi o tome ima li ili nema smisla živjeti, znači odgovoriti na temeljno filozofijsko pitanje. Sve ostale filozofijske distinkcije sam doživljavao kao puku igrariju dokone gospode, koja je plod njihove objesti proizašle iz oholosti, s izuzetkom rijetkih istraživača koji su svoje "zanose", a ne puka "umovanja", platili glavom. Veliki filozofijski sustavi su samo blistave tautologije, a svekolika filozofija je samo umjetnost finog pomicanja značenja, u koju zalutaju svi oni kojima je ponestalo zdrave, izvorne životne snage.

Živio sam u besmislenom i bezbožnom svijetu bez nade, bez budućnosti i bez slabosti koja mi je tada izgledala gora od smrti. Ustrajnost i pronicavost su povlaštene osobine te neljudske igre u kojoj strast, revolt i sloboda izmjenjuju svoje replike.

Strast se žestoko ispoljava u sumanutom i pohotnom "gutanju" knjiga i općepoznatih i vječno suvremenih proroka, u kojima sam nalazio samo trenutno ispunjenje i olakšanje, da bih nakon toga ostajao još prazniji i nezadovoljniji. To nas ne treba čuditi jer takva je logika grijeha. Međutim, neke mračne sile koje proistječu od zloga, su me gonile da i dalje ustrajem u takvom ponašanju koje se uklopilo u sveopće okruženje u kojem sam se kretao. To su bili različiti kafići, disco-barovi, noćni klubovi, kao i raskalašene privatne zabave iz kojih nije moglo izaći ništa pametno, dobro i korisno. Zato je bilo u izobilju svih mogućih stimulansa za isfrustrirane, koji bi kod korisnika izazivali maglovite privide punine, važnosti i sreće. Ukratko, to je bio pravi sajam taštine i raznovrsne gluposti koji je još više poticao naše isprazno samoljublje. Nije potrebno posebno naglašavati da su se svi ti proizvodi Zloga izvanredno uklapali u moju življenu

*Živio sam u besmislenom
i bezbožnom svijetu bez
nade, bez budućnosti i bez
slabosti koja mi je tada
izgledala gora od smrti.*

filozofiju besmisla, koja mi je, pored svekolikog ništavila, na nekakav nastran način i laskala da pripadam uskom krugu "izabranih" i "posebnih". Jer biti kao ostali, značilo je utopiti se u sveopću "masu" bezličnih i postati "ovca" u rukama različitih manipulatora, moćnika, izrabljivača i pokvarenjaka. Moram svakako istaknuti, da smo u takvom bezbožnom i besmislenom svijetu bivali svi podjednaki sradalnici (netko od nekoga i na nekakav način), ali bar u mom slučaju i bližoj okolini nije bilo svjesnih i smišljenih namjera nekome nanijeti zlo ili ga klasično iskoristiti, u bilo kojem smislu. Međutim, lakomislenog i neodgovornog ponašanja, sa svim nesagledivim posljedicama, bilo je u izobilju. Neka nam svima Bog oprost i na toj nesmotrenoj mladalačkoj ludosti. Bio sam vrlo često žrtva i metafizičkog revolta, zbog nepravednog stanja u kojem sam se, po mom mišljenju nalazio. Naime, poput Dostojevskog sam bjesnio, jer posredstvom razuma, na moje temeljno pitanje o sveobuhvatnom smislu čovjekove opstojnosti i svekolike povijesti, nisam nalazio odgovor koji bi me u potpunosti zadovoljio i usrećio. Smatrao sam da je ova komedija od strane prirode - koju zovemo život i svijet - i koju ne razumijem i koju nikada i neću razumjeti, savršeno besmislena i da je s moje strane čak uvredljivo prihvatiti je igrati. U neporecivom svojstvu tužitelja i svjedoka, optužena i suca, osuđivao sam ovu prirodu koja je, s tako besramnom bezobzirnošću, učinila da se rodim za patnju. Ta pobuna protiv čitavog svemira graničila je s ludošću, a proistjecala je iz ranjene i nečuvane sujete koja je neposredni plod oholosti.

Nakon strasti i revolta, čarobni i osebujni osjećaj izborene slobode obuzimao je moje biće kao još jedna posljedica doživljaja apsurdna. Pri tome ne mislim na slobodu koja bi bila na nečiju štetu, jer je u bezbožnom svijetu sve dopušteno. Radi se o metafizičkoj slobodi pojedinca koji

je pobijedio život i svijet pobunom. Ovu slobodu prvi je objavio Dostojevski kroz lik inženjera Kirilova, osobe iz "Bjesova". On zaključuje: pošto Bog ne postoji sve je besmisleno i to je dostatan razlog za samoubojstvo. On želi ubiti da bi potvrdio svoju oholu nepokornost i novu i strašnu slobodu da postane čovjek -Bog. Jer ako Boga nema, on je Bog. Ovo se ne smije doslovno shvatiti jer Kirilov nije žrtva nekakve megalomanske obmane. On precizira da ne govori o Bogu-čovjeku, zamišljajući zapravo da se Isus umirući na križu nije našao u raj, spoznajući tada beskorisnost vlastite žrtve. U tom smislu je Isus samo žrtva prirodnih zakona kao i svi ostali smrtnici, s bitnom razlikom: on je čovjek-savršenstvo jer je ostvario najapsurdniji život. On nije Bog-čovjek, već čovjek-bog. Dakle, božanstvo o kojem je riječ, posve je zemaljsko. Postati bog, to znači samo biti slobodan na ovoj zemlji i ne slušati besmrtno biće, što ima zastrašujuće i bolne posljedice. Za Kirilova, kao i za Nietzschea, ubiti Boga znači sam postati bog - to jest već na ovom svijetu ostvariti vječni život, o kojem govori Evanđelje. Zajedno s Kirilovim ni ja nisam vjerovao u budući vječni život, nego ovozemaljski vječni život, koji se u izuzetnim i osebujnim trenucima doživi kao da vrijeme odjednom stane i počinje vječnost. Takvi trenuci su ključni za doživljaj "satorija" koji je suštinski u zen-budizmu, a nazivaju se paradoksalno "vječno sada".

Dakle, ovim metafizičkim zločinom (ubojstvo Boga), čovjek postiže strahovitu slobodu i samoubojstvo je tada suvišno. Bilo bi besmisleno ubiti se nakon što smo osvojili slobodu, tako što nam je svejedno da li živimo ili ne, jer su i život i svijet potpuno besmisleni i zbog toga što ne postoji Bog koji bi dao bezuvjetni, sveobuhvatni i apsolutni smisao svemu. Tko ovo spozna, car je i živi slobodno, kao čovjek-bog, jer je u svakom trenutku svjestan da postoji "izlaz" iz apsurdna - samoubojstvo. Netko bi mogao zapitati: zašto se ti ljudi bez Boga i smisla ne ubiju? Odgovor glasi: carevi se ne ubijaju jer ih upravo ta sloboda i mogućnost da se ubiju, održava na životu.

Ali ljudi "to" ne znaju, oni "to" ne osjećaju. Kao i u Prometejevo doba oni gaje slijepe nade, kako to Dostojevski ističe: cijela se povijest svijeta, sve do njegove objave, sastojala u čovjekovom izmišljanju Boga da se ne bi ubio, zbog nedostatka velikodušnosti da se održi u sveopćoj besmislenosti.

Kao što se vidi iz rečenoga, nisam poznavao nikakvu akademsku filozofiju kao logički koherentan i konzistentan sustav apstrakcije, koje su zasnovane na konvencijama. Negirao sam i bilo kakvu religiju ili duhovnost kao i sve vrste znanosti. Ovako radikalno i ekstremno odbijanje svih tisućljetnih stečevina ljudskog uma, imalo je svoj izvor u suštinskom doživljaju

besmislenosti čovjekovog života i svijeta u kojem živi. Istraživanje je poprimilo obilježje Zloga, jer sve što ničemu ne služi i ima svrhu u samom sebi, nosi Sotonsko obilježje. Filozofija se može opravdati jedino kao uvod u teologiju, bez nje je ona potpuno besmislena - Sizifov posao, ili parafrazirajući veliku židovsku obraćenicu i Husserlovu asistenticu **E. Stein** - studij filozofije je neprestano hodanje nad ponorom.

Da zaključim: doživljaj apsurdna nastaje iznenada, neočekivano - kada nestane iluzija o smislenom poretka svijeta i iskrasne pitanje o smislu, kao najvažnije pitanje čovjekovog života. Apsurd je nepodnošljiv pa ljudi traže izlaz - ili u transcendenciji, oko koje se treba pomučiti i zaslužiti je, odnosno doći do nje uz pomoć Božje milosti, ili u idejama koje, nadvisujući život, daju trajni smisao. Sve su to tek samozavaravanja onih koji su preslabi da podnose besmisao bitka. Samo hrabrost, čvrstoća, muževnost osposobljavaju nas da jasno sagledamo apsurdni igrokaz svijeta. U tom kontekstu je smiješna oholost filozofijske tradicije. Iz doživljaja apsurdna su nastale tri značajnije posljedice: strast, revolt i sloboda - koja je zapravo velika žudnja za ljubavlju. Ukratko, moja se filozofija konačno svodila na to da životu kakav jest treba pogledati u lice, umjesto da se zanosimo pustim željama i nadama. Ipak, u dubini duše sam slutio da od vladavine apsurdna spašava jedino misterij i osebnost ljubavi.

Završio bih ovo poglavlje riječima "svetice milosrđa" koja je obilježila ovo stoljeće: "Sve riječi bit će beskorisne ako ne dolaze iz dubine srca. Riječi koje ne šire Kristovo svjetlo množe tamu... Bitno nije ono što mi kažemo, nego ono što nam Bog govori i ono što On poručuje drugima preko nas" (*Majka Terezija*).

Obraćanje

Tražiti ćete me i naći me jer ćete me tražiti svim srcem svojim (Jer 29,13).

Zaista, kažem vam, ako se ne obratite i ne postanete kao djeca, nećete ući u kraljevstvo nebesko (Mt 18,3).

Zaista, zaista, kažem ti: tko se ne rodi nanovo odozgor, ne može vidjeti kraljevstva božjega! (Iv 3,3).

I neupućenom čitatelju odmah upada u oči da su ideje, osjećaji i doživljaji kroz koje sam prošao i te kako opasni po čovjekovo duševno zdravlje i duševni mir. Nije suvišno ponovno istaknuti, da sam sve to prolazio ostajući ponizno u katoličkoj vjeri, kao što to čine moji profesori i neke moje kolege, ne bi bilo većeg povoda za zabrinutost. U tom smislu, namjera je ovoga članka, osim edukativne, i

*Biti kao ostali, značilo je
utopiti se u sveopću "masu"
bezličnih i postati "ovca"
u rukama različitih manipula-
tora, moćnika, izrabljivača i
pokvarenjaka.*

preventivna. Moram naglasiti da ozbiljnost, dubina i složenost ove teme daleko nadilazi okvire ovoga rada. Međutim, tko ima želju da se podrobnije upozna, kakve sve posljedice po ljudski duh mogu imati bezbožne ideje, osjećaji i čini, neka se zdušno "pozabavi" velikim djelom F.M. Dostojevskog. Koliko je po pitanju vjere i sam pisac bio proturječan, dojmljivo potvrđuje i nekoliko misli iz njegovog pisma upućenog **N.D. Fonvizinoj** iz 1854. godine: "Kako me je strašno mučila (i još uvijek muči) ta žarka žudnja za vjerovanjem, a što je ona jača, to više dokaza imam protiv vjere... nema ništa ljepše, dublje, privlačnije, razumnije, srčanije i savršenije... od Spasitelja... Reći ću i više: kada bi mi netko došao s dokazom da je Krist izvan istine, i kada istina doista ne bi bila kod Krista, ja bih radije bio s Kristom, nego s istinom" (B. 62 f). Ipak je ta divovska životna borba s Bogom, ovog velikana, završila s Evanđeljem na usnama.

Što se pak obraćanja tiče, ona se očituju na onoliko načina, koliko ima obraćenika, zbog nadasve subjektivnog doživljaja koji je izuzetno teško pripočeti riječima. To nas ne treba čuditi, jer je jezik kao medij prilično ograničen i nesavršen kada su u pitanju osebnost i profinjena kretanja duše. Glazba je daleko najprijemčivija za takvu vrstu pripćavanja. Za one koji bi se željeli podrobnije upoznati s različitim slučajevima obraćanja, navest ću samo neke: **sv. Augustin, sv. Ignacije, Ch. de Foucauld, T. Merton, E. Cardenal, E. Stein, T. Goričeva** - uz čitav niz ruskih intelektualaca i mnogi drugi.

Sama riječ 'obraćanje' doista znači: okrenuti se u drugom smjeru, promijeniti mišljenje, povratiti se. U religijskom smislu se ta riječ višestruko tumači kao: kajanje, preporod, primanje milosti, stjecanje sigurnosti. K. Jaspers ističe da su uz divljenje, strahopoštovanje i

‘granična stanja’ u čovjekovom životu (velike krize, razočaranja, gubitak prvotnih vrijednosti), uzrokom prvih početaka filozofiranja. Moglo bi se reći da su ovako duboki doživljaji bili pokretači i mnogih obraćenja, koji mogu biti nagli, iznenadni ili pak, postupni. To se događa u zavisnosti od životnih okolnosti u kojima se pojedinac nalazi, kao i o njegovim duševnim i tjelesnim svojstvima. U mom slučaju se povratak vjeri u Isusa Krista, koju sam “usisao s majčinim mlijekom”, zbivao postupno. Dakle, temeljni doživljaj apsurdna, besmislenosti čitavog svemira i sveukupne povijesti ljudskoga roda, kao i vlastitog života, prožimao je čitavo moje biće. To je bio moj duboko proživljeni filozofski stav, kao kruna desetogodišnjeg otpadništva od vjere i samotne bludnje po duhovnim bespućima. Tada sam imao trideset godina i počeo studij filozofije kod Družbe Isusove, što je ujedno bio i moj spas. Vječna je hvala i slava Gospodinu koji se smilovao meni grješniku. Kršćanima je potpuno shvatljivo da je tmuran život bez Božje blizine i sigurnosti, lišen prepoznatljive vjerske ljubavi i vedrine, koju sam redovito imao prilike promatrati na licima mojih profesora, kolega i posebno naše drage tajnice. To nas ne treba čuditi kada je pisano: *Po ovom će svi znati da ste moji učenici: ako budete imali ljubavi jedni za druge (Iv 13,35)*. Bitno je naglasiti da takvo ponašanje nije bilo povremeno, već tijekom čitavog mog višegodišnjeg studija, bez ijednog neurotičnog ispada koji su tako česti na državnim učilištima i ustanovama. Ova činjenica me naprosto

oduševila i u dubini duše sam otkrio plamičak davno zaboravljene vatre ljubavi, koju nam je Stvoritelj udahnuo svakome ponaosob. Nažalost, mnogi ljudi su od te ‘svete vatre’, svojom oholom nesmotrenošću i poradi moćne lukavštine Zloga, uzgojili umjesto ognja, pepeo. To oduševljenje je bio prvi značajniji korak mog obraćenja, koje će trajati do konca studija. Ono mi je došlo u zadnji tren, jer sam već potpuno izmučen kobnim nedostatkom apsolutne, bezuvjetne i sveobuhvatne ljubavi, za kojom sam toliko žudio, bio u velikoj opasnosti zbog mučne dileme: odustati ili nastaviti tražiti. Božjom milošću smogao sam dovoljno velikodušnosti i krenuo dalje. Da nađem Istinu, trebao sam svladati glavnog neprijatelja duše, oholost, zbog koje sam i postao žrtva strašnog i nepodnošljivog nihilizma. To i nije išlo tako jednostavno, jer kada se to najveće nedjelo Zloduha jednom nastani u duši, nemoguće ga je istjerati bez Božje pomoći, koju zbog nedostatka vjere nisam niti mogao zazivati. Milost je opet učinila svoje.

Tijekom studija nakon svakog položenog ispita (moram priznati da skolastičke kolegije nisam uzimao suviše ozbiljno), bivao sam sve nezadovoljniji i prazniji. Profesori su me (kao i sve studente) hrabрили i sokolili da iskreno i uporno nastavim s traženjem Istine, za koju sam bivao sve uvjereniji da se nalazi u dubini moje duše. Tada sam nejasno nazirao da bi ta Istina trebala biti Ljubav. Nisam mislio na nesavršenu svjetovnu ljubav, nego na apsolutnu, bezuvjetnu, božansku Ljubav. Kod **Plotina** sam našao

upravo ono što mi je bilo potrebno, naime, poziv na sabranost: "Uđi u se i razmatraj!" (*Enn 1,6*). To je za mene bilo drugo važno otkriće ka mom duševnom smirenju, punini i sigurnosti. U takvom neizvjesnom raspoloženju osjećao sam da vodim duhovnu borbu na život i smrt, jer bez ljubavi života nema. Tako je to bilo barem u mom slučaju, jer sam snažno osjećao da mi se srce još nije usalilo, iako sam bio pogubno blizu da mi se to dogodi. Na moju sreću, često sam se u Božjoj kući Družbe Isusove, na Jordanovcu, sretao s mojim profesorom antičke filozofije i teodiceje (filozofije o Bogu), **p. Nikolom Stankovićem**. Više puta smo u prijateljskom (s njegove strane i dušobrižničkom) ugođaju započinjali neformalne razgovore, koji su mi bili ugodni i nadasve poučni i korisni. Naime, moj štovani profesor je vjerojatno u meni primijetio veliku žudnju za Bogom (što nije moja privilegija), i ujedno vrlo čestu neraspoloženost. Znao me je zapitati: "Kako to da ti još nisi shvatio da je ljubav najvažnija?" Odgovorio sam: "Napokon sam to shvatio, ali nažalost, samo shvatio." Na što mi je on rekao: "Ako to želiš i doživjeti, nemoj čekati od drugih da dobiješ ljubav, već prije svega ti sam širi ljubav oko sebe, pa ćeš s vremenom osjetiti kako te u duši preplavljuje Božja Ljubav. Svatko od nas je dobio makar iskru ljubavi, a naš bezuvjetni zadatak je da od te iskre napravimo požar ljubavi." Jer, paradoks ljubavi je takav da, što je više dajemo ona više navire, što nije ni čudno, kada nam je ovaj najuzvišeniji i najplemenitiji osjećaj udahnuo Stvoritelj. To je za mene bilo odlučujuće otkriće, nakon kojeg su došli preduvjeti mog konačnog obračuna s apsurdom i nihilizmom, kao i sa zenbudizmom koji ja za mene bio kruna istočnjačke duhovnosti. Rastao sam se s dragim profesorom uz još jednu njegovu spasonosnu napomenu: "Ako doista želiš da te u duši obasja Božje svjetlo, prestani već jednom čitati te mračnjake, ima toliko od Boga nadahnutih knjiga. Evo, počni s 'Ispovijestima' sv. Augustina." Poput mnogih ljudi, primio sam bogate blagoslove, čitajući nadahnutu autobiografiju velikog sveca i teologa. Uvidio sam da nisam poznavao 'način traženja' Istine, a to je bio božanski autoritet. Filozofi su se u svojoj preuzetnosti

previše oslanjali na vlastite snage, a ja sam se iz iskustva uvjerio da je to slab oslonac. On kaže: "Jasno vidim koja je razlika između preuzetnosti i priznanja. Između onih koji vide kamo treba ići, a ne vide kako, i puta koji vodi u blaženu domovinu, koju nam treba ne samo gledati, već u njoj i prebivati" (*Isp 7,20,26*). Na drugom mjestu: "...samo autoritet može otvoriti vrata onima koji žele shvatiti velike i skrivene stvarnosti" (*De ordine 2,9,26*). Odustao sam od dugogodišnjeg oholog i preuzetnog istraživanja, shvativši da sreća nije u samom istraživanju, već u posjedovanju Istine. Put za to sam našao u poniznom priznanju Isusove Božanske Osobe i davanju razumski utemeljenog, slobodnog pristanka vjeri (povjerenju) u Boga. Vjera treba božanski autoritet na koji se oslanja, a to je Sveto pismo, koje počinjem iznova čitati i doživljavati u novome svjetlu. Vjera mi je dala potpuno novi (obraćeni) pogled na cjelokupnu stvarnost i vlastiti život.

Umjesto oholosti - poniznost i poniznošću dana vjera i po vjeri Istina. Ali, čin vjere ostaje nedjelotvoran ukoliko ga ne oživljava život po Duhu Svetomu, Duhu Ljubavi. Vjera se ne protivi da bude zasjenjena ili kušana, naprotiv, ona se kroz kušnje potvrđuje i pročišćuje i sve se više odvaja od čisto ljudskog uvjerenja. Sada vidim da je bezuvjetni smisao našeg života, neprekidno nastojati biti stalno protočan za Duha Svetoga, jer svetost, na koju smo svi pozvani (svatko prema svojim uvjetima), znači savršeno bezuvjetno ljubiti, kao što nas je Isus učio. Želio bih na kraju iz obraćeničkog gledišta, služeći se Svetim pismom, pokazati kako gledam na mudrost kojoj sam se toliko želio približiti:

Svaka mudrost je od Gospoda i s Njime je dovijeka (Sir 1,1).

Strah Gospodnji početak je mudrosti, s vjernima je ona stvorena u utrobi majčinoj (Sir 1,14).

Strah Gospodnji vijenac je mudrosti, koji cvate mirom i zdravljem (Sir 1,18).

Uđite na uska vrata! Jer široka su vrata i prostran put koji vodi u propast i mnogo ih je koji njime idu. O kako su uska vrata i tijesan put koji vodi u život i malo ih je koji ga nalaze! (Mt 7, 13-14).

Pozdravljam čitatelje uz opomenu T. Kempenca:

Neka čovjek ne ispituje znatiželjno tajne sakramenata, nego ponizno nasljeđuje Krista podvrgavajući svoj razum svetoj vjeri (Nasljeduj Krista IV, 18).

I uz Pavlov Hvalospjev ljubavi (1 Kor 13).

Ne zaboravimo, svi naši problemi i problemi svijeta dolaze zbog otpadništva od Boga. Želim svima obilje darova Duha Svetoga i Božjega blagoslova. ■

*Svi naši problemi i
problemi svijeta dolaze
zbog otpadništva od Boga.*

TREĆA NAUČITELJICA CRKVE

Na misijsku nedjelju, 19. listopada ove godine, proglasio je **papa Ivan Pavao II.** Tereziju od Djeteta Isusa i Svetog Lica **naučiteljicom** Crkve i tako je stavio uz njezinu Majku - **Tereziju Avilsku** i **Katarinu Sijensku**. Kada je Papa navijestio taj događaj prilikom zatvaranja *Svjetskog dana mladeži* u Parizu, 24. kolovoza, milijun mladih primilo je ovu odluku sa pljeskom, usklikima radosti i vijorenjem barjaka. Papa je tom prilikom opisao osobu, nauk i razlog za proglašenjem Naučiteljice, nakon "pažljivih studija" i "brojnih zahtjeva" sveopće Crkve.

"Evo najveće svetice suvremenog doba", rekao je **sv. Otac Pio X.** pokazujući na sliku s. Terezije kad je u Rimu započeo proces za proglašenje blaženom. **Papa Pio XI.** nazvao je Tereziju "Zvijezdom svoga pontifikata" i sigurnim putem kroz tamu našeg vremena.

Albino Luciani, kasnije **papa Ivan Pavao I.**, nakon što je kao sedamnaestogodišnjak pročitao Terezijin životopis, kaže da je to za njega bio grom iz vedra neba. Ove godine slavimo stogodišnjicu smrti sv. Terezije od Djeteta Isusa. Terezijina duhovnost je gotovo neopazice prodrila na sve kontinente, upravo potvrđujući ono što je

**O liku i djelu sv.
Terezije od Djeteta
Isusa i Svetog Lica,
nedavno proglašene
naučiteljice Crkve, piše
SREĆKO RIMAC.**

obećala prije svoje smrti: "Osjećam da ulazim u počinak... No vidim da moje poslanje tek počinje, poslanje da učinim da ljube dragog Boga kao što ga ja ljubim, da dušama darujem svoj mali put. Ako dobri Bog usliši moje želje, moje će nebo proći na zemlji do konca svijeta. Da, želim provesti svoje nebo čineći dobro na zemlji."

Djetinjstvo

Terezija Martin rođena je 2. siječnja 1873. godine u Alençonu u Francuskoj kao deveto i najmlađe dijete svojih roditelja. **Louis Martin**, Terezijin otac, bio je urar i draguljar, rođen u Bordeauxu. **Zelia Martin**, rođena Guérin, Terezijina majka, u Alençonu je još prije udaje za Louisa Martina imala trgovinu

čipkama. Nakon vjenčanja Louis odustaje od svojega zanimanja i pridružuje se supruzi u trgovini čipkama. Važniji od zarade i poslovnog uspjeha bio im je skladan obiteljski život i ne samo vremenita nego i vječna sreća njihove djece. Zbog njihova uzornog i svetog života, papa je oboje proglasio "*venerabilis*", dostojnim oltara. Oboje su u mladosti željeli poći u samostan, ali oboje su bili odbijeni. Bog je s njima imao druge planove. Umjesto njih u samostan je pošlo svih pet njihovih kćeri. Ovi sveti roditelji su svoju želju za svetošću prenijeli i na svoju djecu, posebno na Tereziju: kao djevojčica promatrala je zvijezde Orionu i zapazila u njemu oblik slova T. "Gledaj, tata, moje ime je zapisano na nebu!"

Od devetero djece dva su bila dječaka a sedam djevojčica. Osobna imena svih devetero sadržavala su u sebi i ime Blažene Djevice Marije. Oba dječaka i dvije djevojčice umrli su već kao djeca, a svih pet kćeri koje su ostale žive kasnije su postale redovnice. Četiri su stupile u Karmel u Lisieux-u, a peta je ušla u *Družbu od Pohađenja*.

Terezija ovako opisuje svoje roditelje: "Dragi Bog dao mi je oca i majku koji su bili dostojniji neba

nego zemlje. Molili su Gospodina da im dade mnogo djece i da ih uzme za sebe." Nakon što je Terezija otkrila svoje zvanje otac je, kako piše Terezija "...došao do uvjerenja da je moja želja - želja samoga Boga, i zato je u svojoj dubokoj vjeri kliknuo da mu dragi Bog iskazuje veliku čast što od njega tako traži njegovu djecu."

Kao najmlađa, Terezija je bila "tatina mala kraljica" i ljubimica cijele obitelji. U petoj godini života umire joj majka, a otac sa svojih pet kćeri seli se u Lisieux. Terezija izabire sestru **Paulinu** za svoju drugu majku. Za Paulinu Terezija piše: "Ti mi ništa nisi propuštala, ali mi nikada ništa nisi predbacivala neutemeljeno." Paulina i Marija brinu se za Terezijino obrazovanje. "Nisam baš osobito lako učila, ali sam imala dobro pamćenje. Katekizam, a nadasve biblijsku povijest jako sam voljela, učila sam to s veseljem, ali gramatika mi je često natjerala suze na oči..."

Sa osam i pol godina umjesto sestre **Leonije** odlazi na školovanje u opatiju kod benediktinki. Pet godina provedenih u zavodu Terezija naziva najtužnijim u svome životu i da joj nije bilo sestre Celine kaže da ne bi mogla izdržati niti jedan mjesec, a da ne oboli. Sestra Paulina nije shvatila ozbiljno obećanje dano Tereziji da će je čekati dok ona naraste i da zajedno pođu u pustinju, nego ulazi u Karmel gdje dobiva ime Agneza od Isusa. Tereziju taj rastanak jako pogađa i kaže da do tada život nije vidjela tako žalosna. Lila je gorke suze jer, kako kaže, još nije shvaćala radosti žrtve.

Ubrzo obolijeva od nepoznate bolesti za koju liječnici nisu znali pronaći lijek, a Terezija kaže da je ta bolest zasigurno dolazila od đavla koji je bio bijesan zbog Paulinog ulaska u Karmel. Terezijin otac daje da se služi devet misa za njezino

ozdravljenje. Za vrijeme te devetnice ukazala se Marija Tereziji i nakon osmijeha Marijinog nestadoše sve Terezijine muke. U dvanaestoj godini svanuo je njezin "najljepši dan među mojim danima" - dan njezine prve Pričesti. Iste godine monsinjor Hugonin podjeljuje joj sv. Potvrdu. U božićnoj noći 1886. Terezija prima milost da izađe iz djetinjstva, tj. kako ona kaže "milost potpunog obraćenja". "Te je sjajne noći, koja obasjava slatkoću Presvetog Trojstva, Isus, slatko Djeteta, od jednog sata, pretvorilo noć moje duše u bujicu svjetla.... on me je učinio jakom i hrabrom, naoružao me svojim oružjem, i poslije te blagoslovljene noći nisam nijednom bila poražena u boju, nego sam naprotiv išla od pobjede do pobjede..."

Borba za ulazak u Karmel

U Tereziji raste želja za ulaskom u Karmel. Htjela je ući u Karmel za Božić uoči svoga petnaestog rođendana. Na tome putu stajale su joj brojne prepreke, zbog njezine dobi. Prva koja ju je razumjela bila je njezina sestra Celina. Na Duhove otkriva Terezija svoje zvanje ocu koji dolazi do uvjerenja da je to

također želja samoga Boga. Ujak Guérin protivi se njenom govoru o zvanju prije sedamnaeste godine jer kako je govorio: "Protivi se ljudskom razboru poslati djevojčicu od petnaest godina u Karmel." No ipak je popustio i dopušta Tereziji da uđe u Karmel.

No, poglavar Karmela kaže da ne može pristati na njezin ulazak u Karmel prije dvadest i prve godine. Terezija zato polazi s ocem biskupu u Bayeux da dobije njegovo dopuštenje. Biskup, međutim, misleći da će ugoditi ocu, pokušao ju je nagovoriti neka još ostane s ocem nekoliko godina. Bio je nemalo iznenađen i zadivljen kada je vidio da otac pristaje na njezin ulazak i da i on moli dopuštenje. No sve je bilo beskorisno. Ali Terezija ne odustaje. Za vrijeme svoga hodočašća u Rim Terezija moli dopuštenje za ulazak samoga Svetoga Oca Leona XIII. Sveti Otac joj govori da učini kako odluče

*Ono što je **Toma More** u
svojoj odanosti znanosti,
svojoj privrženosti
engleskoj monarhiji
i svojoj vjernosti
evanđeoskoj poruci
pokušao učiniti u
vremenima europske
renesanse, Terezija je
izvela u zabiti Karmela.*

poglavi, a nakon ponovne molbe govori joj: "Hajde... hajde... ući ćeš ako dragi Bog to hoće!"

Zadivljen pred tolikom ustrajnošću i upornošću Terezijinom koja toliko želi postati karmelićankom, biskup pristaje da može ući u Karmel. Majka Terezija od Gonzage javila je Tereziji pismom da je dobila odgovor od monsinjora na blagdan Nevine dječice, ali joj ga nije priopćila jer je odlučila da će joj ulazak odgoditi dok ne završi korizma.

Na svetkovnu Blagovijesti 1888. ulazi Terezija u Karmel. "Cijela se obitelj našla na okupu da prisustvuje sv. Misi i da se pričesti. Pošto sam izgrlila sve članove svoje ljubljene obitelji, klekla sam pred svoga divnoga oca, moleći od njega blagoslov. Da mi ga dade, spustio se na koljena i blagoslovio me plačući... To je bio prizor kojemu su se morali radovati anđeli, videći toga starca kako prikazuje Gospodinu svoje dijete još u proljeće njegova života!... Nekoliko časaka poslije toga zatvorila su se iza mene vrata svete arke, i ondje me zagrliše

*Ako dobri Bog
usliši moje želje,
moje će nebo proći na
zemlji do konca svijeta.
Da, želim provesti svo-
je nebo čineći dobro
na zemlji.*

ljubljene sestre koje su mi bile kao majke i koje sam odlučila da odsada uzimam kao uzore u svojim djelima..."

U Karmelu

Habit karmelskoga reda oblači 10. siječnja 1889., a na Malu Gospu 1890. polaže redovničke zavjete. Terezija je u Karmelu našla više trnja nego ruža. Od tatine "male kraljice" postaje samo jedna od sestara. Bog je vodi putem gole vjere. U uspomenama sestra Genoveva piše: "Cio njezin život prošao je u goljoj vjeri. Nije bilo duše koja bi bila manje utješena u molitvi; povjerila mi je da je sedam godina provela razmatrajući u najvećoj suhoći; njene godišnje duhovne vježbe kao i mjesečne bile su joj strašna muka. Pa ipak, držalo se da je bila preplavljena duhovnim utjehama, toliko su njene riječi i njena djela bila dirljiva, toliko je bila sjedinjena s Bogom."

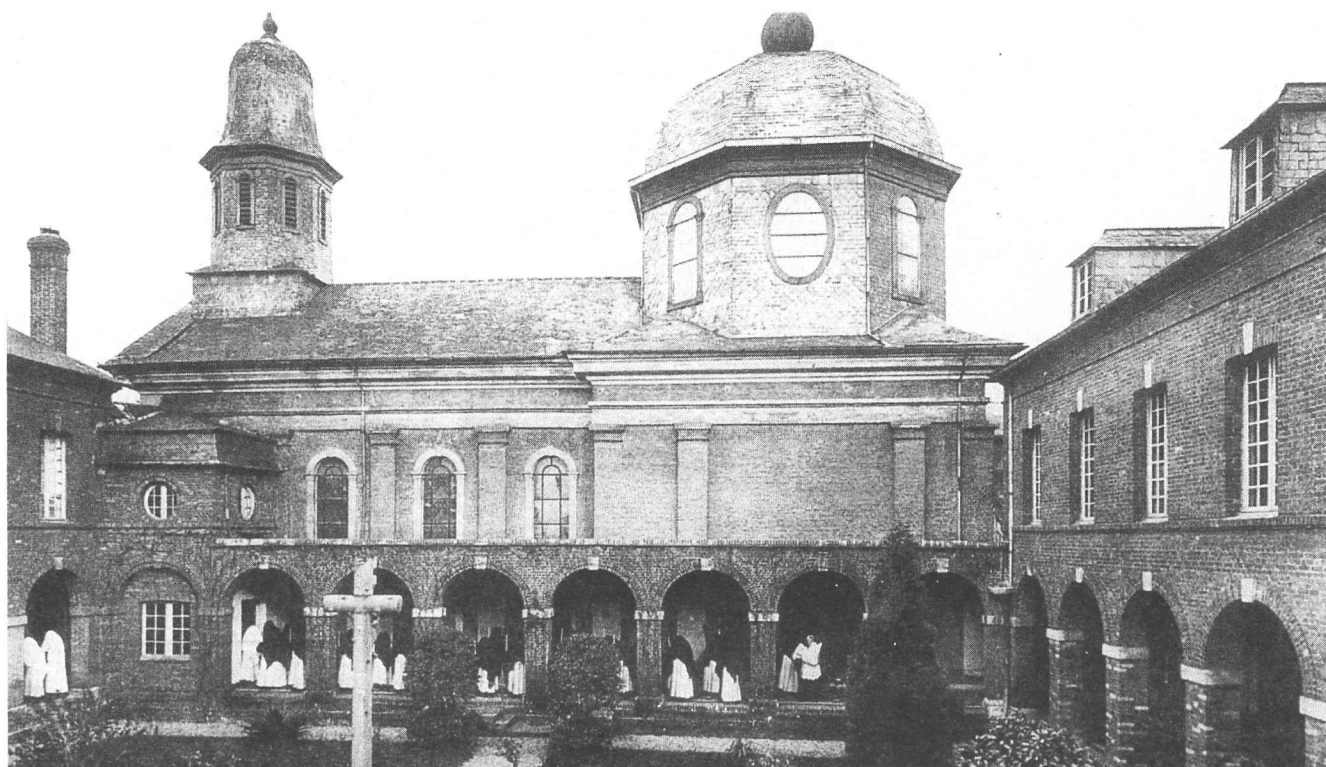
Kroz devet godina provedenih u Karmelu Terezija je sazrela u ognju kušnji i vinula se do vrhunca kršćanskog života. Ona, žena velikih želja znala je živjeti iz ljubavi za Boga i ljude. Za one s kojima je živjela, bila je sama dobrotu i požrtvovnost. U suočenju sa nemoći da postane sveta otkriva "Mali put". Milosrđe Božje postaje središte cijelog njenog života. Shvatila je da Bog dolazi u susret čovjeku i željno čeka ljubav, a ne velika djela. Posve malena, s pouzdanjem dolazi pred Boga "praznih ruku" i predaje se srcem djeteta.

Ono što je **Toma More** u svojoj odanosti znanosti, svojoj privrženosti engleskoj monarhiji i svojoj vjernosti evanđeoskoj poruci pokušao učiniti u vremenima europske renesanse, Terezija je izvela u zabiti Karmela. Iako se

*Mučeništvo je
san moje mladosti.*

zatvorila iza rešetaka Karmela u njoj se nalazi neizmjerena želja za akcijom u svijetu i Terezija je htjela "ostvariti sva najherojskija djela." Ona se želi boriti "za obranu Crkve"; želi "propovijedati"; želi biti "svećenik"; ali onda "samo jedno misijsko područje ne bi mi bilo dovoljno, htjela bih u isto vrijeme navješćivati evanđelje na svih pet kontinenata... Htjela bih biti misionarka ne samo nekoliko godina, nego bih htjela da sam to bila od stvaranja svijeta i da to budem do svršetka vjekova..."

Jedino polje djelovanja koje je Tereziji po mjeri jest cijeli svijet i sva povijest - dakle ništa manje negoli Božansko djelovanje. Ali kako dospjeti do visine Božanskog poslanja? Terezija daje jednostavan odgovor - po Ljubavi. "Shvatila sam da jedino ljubav oživljava udove Crkve, i kad bi se ljubav ugasila, ne bi više apostoli navješćivali Evanđelja, mučenici ne bi više htjeli prolijevati svoju krv... Shvatila sam da ljubav obuhvaća sva zvanja, da je ljubav sve, da ona obuhvaća sva vremena i sva mjesta... jednom riječju, da je ona vječna!... U srcu Crkve, svoje Majke, bit ću ljubav... tako ću ja biti sve... tako će se ostvariti moj san!!!!..." Ljubav nije jedna od Božjih odlika uz pravednost, mudrost, sveobuhvatnost, nepredvidivost i ostalo. Bog je sama ljubav i samo

*Molitva i žrtva čine
svu moju snagu, to su
nepobjediva oružja koja
mi je Isus dao, i koja su
djelotvornija za duše
od govorenja.*

Ljubav. Duh Sveti je ljubav Oca i Sina.

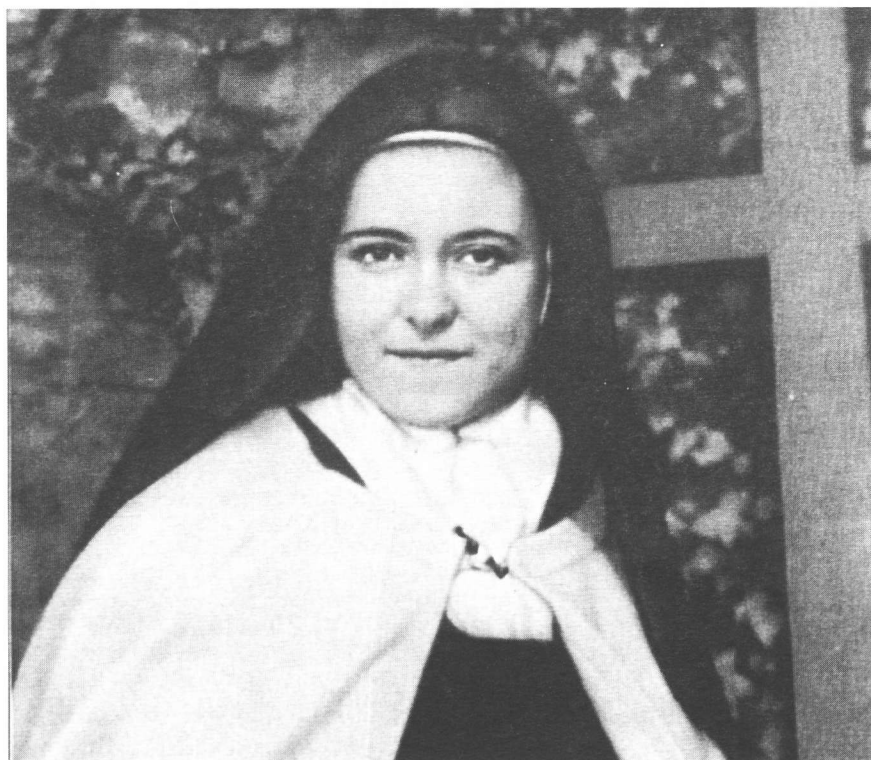
Na blagdan Presvetoga Trojstva 1895. Tereziji je bila dana milost da vidi jasnije nego ikada ranije kako je ljubav ono što Bog stvarno traži. Toga dana neizbrisivo je spoznala da je ljubav temelj ljudskog i Božjeg života te da ta ljubav nosi cijeli svijet. Ljubav tjera na akciju i Terezija kaže da bi iznad svega htjela proliti krv do posljednje kapi...

“Mučeništvo je san moje mladosti.” Ljubiti za Tereziju uvijek znači “biti žrtva Milosrdne Ljubavi” ili “istrošiti svoj život.” Čin ljubavi po kojem Terezija želi biti u srcu Crkve, koji će je izjednačiti katolicitetu Crkve, i koji će je učiniti da ona u njoj djeluje od postanka do konca svijeta, ovaj čin je sudjelovanje u činu Isusovog umiranja na križu iz ljubavi.

Terezija je hranila svoj život i svoju duhovnost na prečistim izvorima Riječi Božje. U vrijeme kad se Biblija nije čitala, ona je ostvarila ono što će Sabor kasnije tražiti od svih kršćana, posebice od posvećenih osoba: naučiti uzvišeno znanje Isusa Krista redovitim čitanjem Božanskih pisama. Vjerna zapovijedi Pravila, razmatrala je zakon Gospodnji danju i noću i bdjela je u molitvi. Kao i Terezija Avilska, njezina Majka, susrela je u Isusu živu knjigu, a poput **sv. Ivana od Križa** znala je svoj pogled ustaviti na Kristu. U doba kad je jansenistička duhovnost izobličila

lice Božje, prikazujući ga jednostrano, čitanjem i razmatranjem Pisama Terezija otkriva pravo lice Boga Isusa Krista: Bog je milosrdni Otac-Majka koji nas poziva živjeti kao sinove i kćeri svoje u predanju i povjerenju prinesene njegovoj ljubavi.

Kao i Terezija Avilska i Mala Terezija molitvu živi kao razgovor povjerenja i ljubavi s Bogom. Snagu koja odatle izvire prenosi u vlastito iskustvo: “Molitva i žrtva čine svu moju snagu, to su nepobjediva oružja koja mi je Isus dao, i koja su djelotvornija za duše od govorenja.” Terezijin mali put pouzdanja i ljubavi poziva nas da prijedemo od Boga suca na Boga kao Oca-Majku, od nepouzdanja prema pouzdanju i predanju Bogu, od težnje za savršenosti prema težnji za Božjim zajedništvom, od kompliciranosti prema jednostavnosti, od zakonâ koji nas zarobljuju prema konkretnom i učinkovitom zakonu ljubavi koji oslobađa, od zasluga prema praznim rukama, od komplicirane molitve

*Shvatila sam da
jedino ljubav oživ-
ljava udove Crkve.
U srcu Crkve, svoje
Majke, bit ću ljubav...
tako ću ja biti sve...
tako će se ostvariti
moj san!!!*

prema jednostavnom i kontemplativnom pogledu, od Marije nedostižive prema Mariji bliskoj iz Evanđelja.

U predvečerje 30. rujna 1897. godine umire Terezija od tuberkuloze u svojoj dvadeset petoj godini. Iscrpljena bolešću, osjećajući da se bliži kraj njezina ovozemaljskog života, piše Terezija riječi pune pouzdanja: "Ja ne umirem, ja ulazim u život." Godinu dana nakon smrti objavljeno je prvi puta njezino djelo "Povijest jedne duše", koje je u proteklih stotinu

godina prevedeno na brojne jezike. Papa Pio XI. proglašuje je 1923. blaženom, a 1925. godine svetom. Zaštitnicom misija proglašuje je isti Papa dvije godine kasnije. Ove godine, na zamolbu više od trideset biskupskih konferencija, među kojima i Hrvatske, Sveti Otac proglasio ju je crkvenom učiteljicom.

Terezija danas

Svoj veliki uspon Terezija je doživjela između 1900. i 1950. godine. No i danas za njezinim spisima posežu mnogi učitelji duhovnosti. Ona uvijek očarava, jer je kod nje sve puno života i uvjerenja. Izrazi i riječi koje stalno upotrebljava: otac, ljubav, siromaštvo, predanje, pouzdanje..., mogu dirnuti svakoga – bio on teolog ili vjernik bez teološke naobrazbe. Kako je to rekao još **Hans Urs von Balthasar**, i sveci su "locus theologicus". Tako su već mnogi napisali o Tereziji svoje

diplomske radove, magisterije i doktorske disertacije.

Njezino štovanje se jako proširilo među vjernim pukom, tako da se njezina slika ili kip može naći u brojnim crkvama diljem svijeta, pa tako i u našoj domovini. Slobodno možemo reći da je, uz sv. Antu Padovanskog, sv. Terezija postala u današnje vrijeme najštovanija svetica među pukom. Imamo već mnogo družbi koje su nastale inspirirajući se na duhovnosti Male Terezije, a mnoge duše slijede upravo Terezijin put pouzdanja i potpunog predanja u ruke Božje. Svetost dviju njezinih "duhovnih kćeri" već je i Crkva priznala. **Terezija de Los Andes** (od Isusa) proglašena je svetom, a **Elizabeta od Presvetog Trojstva** blaženom. Svojom porukom o milosrdnom Bogu Ocu-Majci, o kojem je toliko govorio i papa Ivan Pavao I., čini se upravo pod utjecajem s. Terezije, ona je izazov našem vremenu za povratkom Ocu po Isusu Kristu na pragu trećeg tisućljeća. ■

*Ja ne umirem,
ja ulazim u život.*

DR. RUDOLF ECKERT

PRVAK I APOSTOL HRVATSKOG KATOLIČKOG POKRETA

U drugoj polovici XIX. i prvim desetljećima XX. st. većinu hrvatske inteligencije bio je zahvatio val filozofsko-religioznog liberalizma, koji zastupa neograničenu slobodu pojedinca ne samo u mišljenju, nego i potpunu slobodu na području svega javnog života. Drugim riječima, potpunu slobodu čovjeka i njegovu neovisnost od bilo kojeg autoriteta izvan njega samoga, pa i od Stvoritelja. U praktičnom životu takve ideje su se ispoljavale na filozofsko-religioznom planu kao protucrkvena, pa i uopće kao protuvjerska propaganda, na političkom planu kao etatizam, a na društveno-gospodarstvenom kao kapitalizam, u ono vrijeme još pravi mamonistički kapitalizam u kojem je dobit bila dignuta na najviši stupanj vrijednosti, kao božanstvo, mamon.

Narušena sredina

Kod nas u Hrvatskoj, gdje kapitalistički proizvodni odnosi nisu još bili dovoljno razvijeni, liberalističke ideje ispoljavale su se prvenstveno na filozofsko-religioznom području kao borbeni navodni antiklerikalizam. Takve ideje donosili su u Hrvatsku studenti i mladi intelektualci, koji su poradi

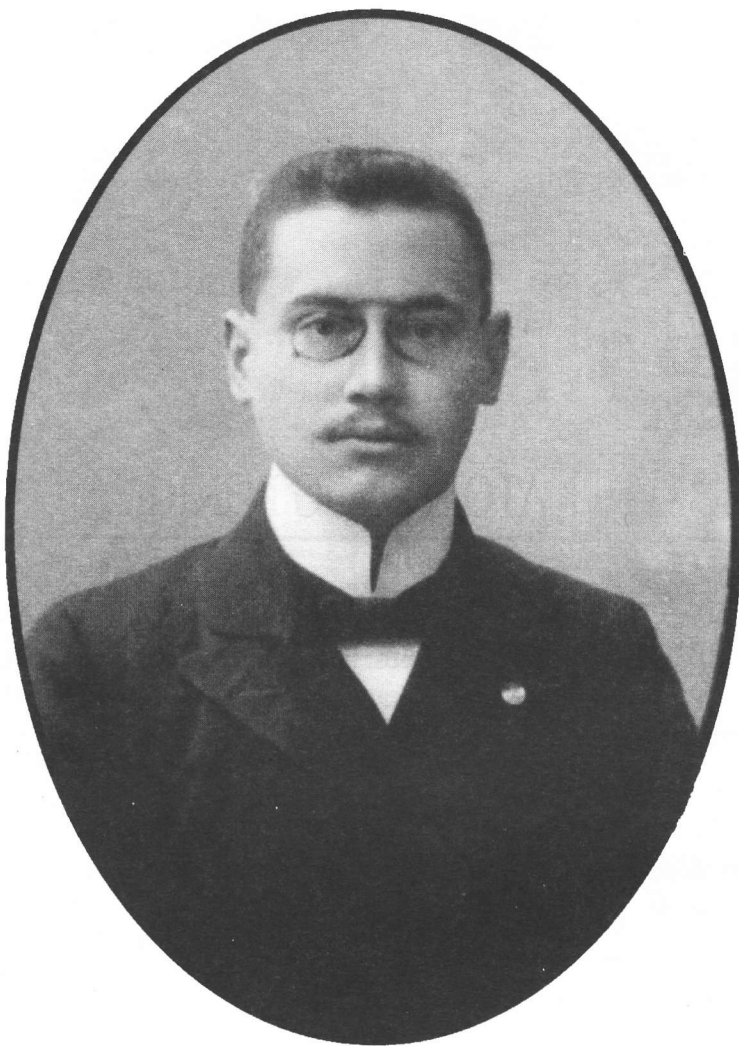
**Prilog o junaku
katoličkog apostolata,
dr. Rudolfu Eckertu
(Travnik 1889. - Rijeka
1915.), te o djelovanju
laičkih pokreta u Hrvata
s kraja XIX. i početka
XX. stoljeća napisala je
BENEDIKTA
ZELIĆ-BUČAN.**

nepriznavanja pariteta zagrebačkom Sveučilištu studirali po velikim evropskim gradovima i gradovima tadašnje Austro-Ugarske Monarhije, gdje su protuvjerske i protucrkvene ideje propagirali i financirali krupni kapitalisti, slobodni zidari, marksistički socijalisti i drugi neprijatelji Crkve, a širili su ih najviše pomoću tiska. Međunarodna organizacija "Slobodna misao" (koja neodoljivo podsjeća na suvremeno Soroševo "Otvoreno društvo") na svojem kongresu u Pragu 1907. god. već u prvoj točki od svojih 19 zaključaka obvezuje sve svoje članove, zapravo sve tzv. slobodne mislioce da se bore protiv

svake vjere. A u posljednjoj, 19. točki zaključaka određuje se da se posebne komisije i povjerenici te organizacije imaju vršiti nadzor nad svim javnim vjerskim manifestacijama i nad radom svećenika. U tom duhu radili su i hrvatski liberali i malobrojni socijalisti, pozivajući se pri tome na tadašnje svjetske autoritete, **Haeckela, Darwina, Masaryka, Marxa** i druge, makar su se ti razglašeni autoriteti, posebno Haeckel, u svojevrsnoj anticrkvenoj propagandi često služili poluistinama i otvorenim klevetama i lažima. Središnja izvještajna služba (*Zentralauskunftsstelle*) njemačkih katolika utvrdila je u roku od pet godina nešto oko 5000 dokazanih neistina i kleveta u liberalnim novinama protiv klera i pojedinih angažiranih katoličkih laika.

Reakcija u Hrvatskoj

Kao drugdje u Evropi, tako se i u hrvatskim zemljama javila reakcija na takav borbeni "antiklerikalizam", koji se u nekim zemljama ispoljavao kao pravi progon Crkve, kao npr. Kulturkampf u Bizmarkovoj Njemačkoj. U obranu Crkve i kršćanskih načela najprije su se uključili klerički krugovi putem

*On sam, koji je
po svjedočanstvu
njegova ispovjednika o.
Bocka, najprije razmiš-
ljao o tome da se posveti
svećeničkom zvanju, ipak
je došao do zaključka da
bi on svoje umne i ču-
doredne sposobnosti
najbolje mogao upo-
trijebiti na slavu Božju
i spas duša kao laički
apostol u svijetu.*

“Katoličkog lista” u Zagrebu i “Vrhbosne” u Sarajevu. No kako su te listove izdavali i uglavnom u njima surađivali svećenici, njihova obrana nije bila dovoljno djelotvorna, jer se razumijevala i kao obrana staleških, kleričkih interesa. Stoga se početkom XX. st. počinju organizirati i katolički svjetovnjaci. Poticaj za organizirani katolički pokret dao je krčki biskup, Slovenac rodom, **Anton Mahnić**. On je 1903. počeo izdavati reviju “Hrvatska straža” u kojoj su se izlagala prvenstveno teološko-filozofska, a i druga aktualna društvena pitanja u duhu nauka Katoličke crkve. On je dao i poticaj da se hrvatski katolički studenti na sveučilištima u većim gradovima Austro-Ugarske

Monarhije organiziraju u društva i klubove, pak je kao prvo takvo katoličko akademsko društvo 1903. god. osnovana “Hrvatska” u Beču, potom “Antunović” u Pešti, “Preporod” u Grazu i druga.

Kada je pak prema dogovoru pedesetak hrvatskih katoličkih studenata s raznih sveučilišta, okupljenih ljeti 1906. god. na Trsatu, na jesen 1906. god. osnovano i Hrvatsko akademsko katoličko društvo “Domagoj” u Zagrebu s početnih 16 članova, može se kazati da je započeo radom organizirani katolički pokret i u samoj Hrvatskoj. Te iste godine pokrenuta je u Beču i revija “Luč” za đake i studente, a uređivali su je članovi “Hrvatske” i “Domagoja”. Nakon I. svjetskog

rata uredništvo *Luči* je preneseno u Zagreb i do kraja njezina izlaženja, do kraja 1942. god., uređivali su je članovi “Domagoja”.

Eckertov odgoj i školovanje

Među prvacima hrvatskog katoličkog pokreta u prvom desetljeću njegova rada uz **Petra Rogulju, Ljubu Marakovića, Stjepana Markulina, Velimira Deželića, Petra Grgeca, Marka Rebca** isticao se je kako svojom osobnom pobožnošću i moralnim životom tako i vanjskim apostolskim radom već kao gimnazijalac, pak student prava i mladi intelektualac, domagojski senior **dr. Rudolf Eckert**.

Rodio se je u Travniku 27. veljače

1889. godine, iz braka u Bosnu doseljena češkog Nijemca **Otona Eckerta** i **Helene Lukšić** iz Hrvatske Kostajnice. Osnovnu školu započeo je pohađati u Travniku, a završio u Stolcu gdje mu je otac bio premješten kao djelatnik Zemljišnog ureda. Otac Oton bio je mali čovjek, a uz to iskreno pobožan katolik te se prema novoj sredini nije odnosio nadmeno kao neki "Kulturträger", nego se i sam brzo uklopio u bosansku hrvatsku katoličku sredinu.

Tako je mali Rudolf već kao dijete u svojem roditeljskom domu primio ne samo odanost katoličkoj vjeri i Crkvi, nego i hrvatski nacionalni osjećaj. Poradi očeva premještenja iz Travnika nije mogao pohađati tamošnju odličnu isusovačku gimnaziju, čemu su se roditelji od početka potajno nadali, ali je zato kao odličan učenik od bosanske vlade dobio stipendiju za pohađanje gimnazije u Sarajevu. U Sarajevu mu je u dva razreda bio suučenic i Petar Rogulja s kojim će kasnije

suradivati i koji će mu biti odan prijatelj do Eckertove smrtno postelje. Poradi liječenja i nekih nepoznatih nam neslaganja s mužem, u Sarajevo k sinu dolazi i trajno s njim ostaje majka Helena. Živjeli su jako skromno, dapače siromašno, uvijek su stanovali po siromaškim četvrtima, a takav život se nastavio i u Zagrebu. Te dvije činjenice u njegovu životu, nesklad među roditeljima te vlastito siromaštvo i život među siromasima izoštrili su Rudolfov osjećaj za socijalna pitanja, pak se kasnije kao student prava specijalizirao za sociologiju. Nastojao je upoznati na terenu socijalnu problematiku, na studijskim putovanjima izvan Hrvatske upoznati način kako te probleme rješavaju drugdje u svijetu.

Za svojeg školovanja u Sarajevu bio je član, u starijim razredima i prefekt Marijine kongregacije. Pod duhovnim vodstvom ispovjednika isusovca o. **Petra Bocka**, poticajem svojeg vjeroučitelja u starijim razredima prof. Dujmušića, redovitim čitanjem Mahničeve "Hrvatske straže" i sarajevske "Vrhbosne" te druge prikladne literature, Eckert je već u gimnazijskim danima formirao svoju ličnost.

Iz pročitane lektire redovito je bilježio rečenice i odlomke koji bi ga se jače dojmili. Tako je iz Trier-ove knjige "Der Beruf" (Poziv) u svoju bilježnicu zapisivao autorovo razglabanje o vrijednosti pojedinih zvanja. Posebno ga se dojmilo autorovo mišljenje kako se ljudi ne smiju ocijeniti prema tome *koje* zvanje obavljaju, nego po tome *kako* to zvanje obavljaju. On sam, koji je po svjedočanstvu njegova ispovjednika o. Bocka, najprije razmišljao o tome da se posveti svećeničkom zvanju, ipak je došao do zaključka da bi on svoje umne i čudoredne

sposobnosti najbolje mogao upotrijebiti na slavu Božju i spas duša kao laički apostol u svijetu. I kao što ćemo kasnije vidjeti, tom zvanju laičkog apostolata posvetio se svom dušom i svim svojim sposobnostima.

Već je njegov vjeroučitelj u VII. i VIII. razredu gimnazije, prof. **Ivan Dujmušić**, naslutio da bi on u životu mogao poći tim putem. Nakon prerane Eckertove smrti on je o svojem bivšem učeniku dao ovo svjedočanstvo: "Među suučenicima bio je intelektualno najjači, a uz to savjesno marljiv, svršio je odlično maturu, u ono doba strogu i tešku. Više nego umnim darovima stjecao je Rudolf Eckert ugled svojim uzornim vladanjem. Na blizedom mu je licu vazda odsijevala vedrina, mir, nutarnja sredenost... Vjerske dužnosti i pobožnosti obavljao je iz duše, iz uvjerenja... Svojim radom opravdao je nadu da bi mogao biti izvanjski aktivan, apostolski muž. U ono doba već se bio razmahao katolički đački pokret po "Hrvatskoj" u Beču, po "Hrvatskoj straži" i "Luči", listu za đake. Kad sam počeo upućivati đake u ove pojave i struje, Rudolf Eckert je odmah shvatio njihovu zamršenost, pa kako je bio idealan i poletan za sve što je katoličko i hrvatsko, išao je kateheti u svemu na ruku. To je ono blagoslovljeno sjeme bačeno tada među đake katolike sarajevske gimnazije. "Luč" se naručivala u kojih 70 primjeraka, a iz njihove sredine izrastao je lijep broj laika katolika, koji su dalje djelovali u katoličkim akademskim društvima i u javnosti. Najodličniji od njih, mislim, bio je Rudolf Eckert, kojega sam iza njegove mature 1907. ispratio s najljepšim nadama" (P. Grgec, Dr. Rudolf Eckert, izd. Sv. Jerolim, Zagreb 1995., str. 40-41). Put na sveučilište, što se materijalnih poteškoća tiče, bio je

Središnja izvještajna služba njemačkih katolika utvrdila je u roku od pet godina nešto oko 5000 dokazanih neistina i kleveta u liberalnim novinama protiv klera i pojedinih angažiranih katoličkih laika.

mного teži nego put u gimnaziju. Iako je bio odličan učenik i abiturijent, bosanska vlada nije mu odobrila stipendiju za studij, a HKD "Napredak" to nije mogao iz statutarne razloga. Ipak se je uz skromnu pomoć oca Otona i tetka **Bože Brkljačića**, koji nije imao vlastite djece, na jesen 1907. upisao na Pravni fakultet u Zagrebu.

Odmah pristupa Marijinoj kongregaciji za akademičare i HAKD "Domagoj", koji mu pomaže u izgradnji i produbljavanju vlastite duhovnosti. Uz redovan studij i polaganje ispita sve odreda odličnim uspjehom, kao jedan od najagilnijih članova "Domagoja" nastoji steći što više znanja, teoretskog i praktičnog, posebno iz sociologije, kako bi se osposobio za apostolski rad katoličkog svjetovnjaka i za "realno rodoljublje" nasuprot tada prevladavajućeg frazerskog i nazdravičarskog rodoljublja.

Odličan student i katolički novinar

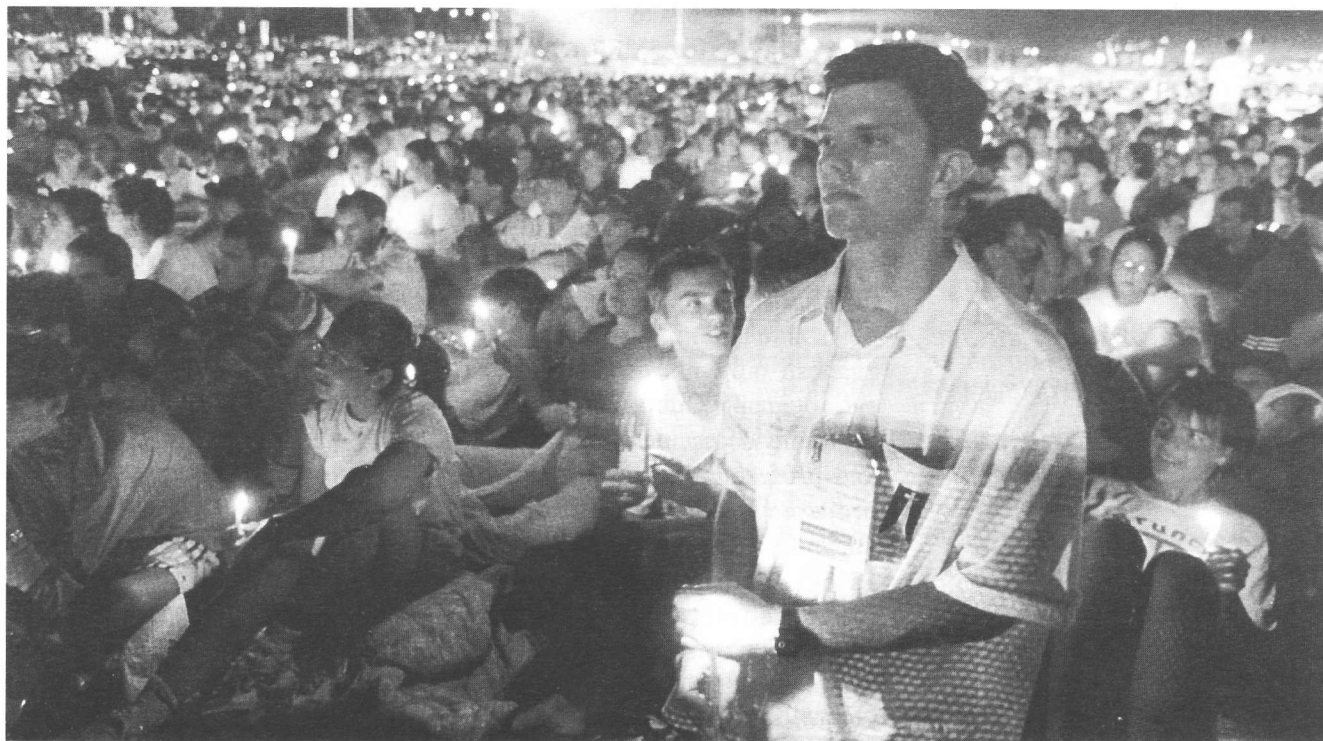
Čini se da se već kao student I. godine prava opredijelio za zvanje katoličkog novinara, koji se mora odlikovati čvrstim značajem i širokim znanjem. U svoju bilježnicu je već 28. III. 1908. zabilježio koje bi sve vrline i koja znanja trebao posjedovati ozbiljan katolički novinar. Što se tiče značaja to bi bile: čistoća, pravičnost, poniznost, odlučnost, trijeznost, bistrina, mučanje, urednost, iskrenost, umjerenost, uglađenost, mirnoća, objektivnost, pobožnost. U pogledu potrebnih znanja naveo je skoro sve tadašnje glavne znanstvene discipline od prava i logike do kemije i matematike, te uz francuski, talijanski, engleski i skoro sve jezike Austro-Ugarske Monarhije. Zanimljiva je njegova

*Organizirani katolici
izdavali su uoči I. svjet-
skog rata 1 dnevnik, 5
tjednika, 3 polumjeseč-
nika i 14 mjesečnika.
Jakost katoličke i kato-
ličkim idejama blize
štampe bila je tada goto-
vo jednaka snazi libe-
ralnog novinstva, dok su
pučki katolički časopisi
oko pet puta jači nego
liberalni.*

zabilješka kako se treba ponašati u diskusijama: "Govori rijetko, a kada bude potrebno govoriti, pripravi se svojski, prouči stvar temeljito, da svakoga možeš pobiti. Kada dolaziš s novom idejom, pomno pripravi teren" (P. Grgec, nav. dj., str. 86-87).

Ovdje treba posebno upozoriti na značenje i utjecaj na rad katoličkih pokreta u evropskim zemljama, enciklike "Rerum novarum" pape **Leona XIII.** od 15. V. 1891. Povod za tu encikliku dalo je teško društveno-gospodarsko stanje u vrijeme nastajanja kapitalizma, sukob rada i kapitala, te kao posljedica svega toga goruće radničko pitanje. Nakon prikaza nezdravih i nepravednih društvenih odnosa, Papa navodi sredstva kojima bi se uklonila velika materijalna i moralna bijeda

radnika, a radni odnosi uredili uz pomoć države i radničkih organizacija na temeljima socijalne pravde i kršćanske ljubavi. Ta je enciklika dala poticaj za formiranje ili jači zamah već postojećih kršćansko-socijalnih pokreta i stranaka u zapadnoevropskim zemljama. U vrijeme Eckertovih studentskih godina i prvih godina djelatnosti mladog hrvatskog katoličkog pokreta pod vodstvom "Domagoja", u susjednim slovenskim zemljama, tada sastavnim dijelovima Austrije, postojao je jak kršćansko-socijalni pokret, pa i stranka, pod vodstvom svećenika **Janeza Kreka**. U onodobnoj upravno-politički rascjepkanoj Hrvatskoj, kapitalistički odnosi nisu još bili dovoljno razvijeni, pa ni tzv. radničko pitanje nije još bilo goruće društveno pitanje. Ali se je, na drugoj strani, u sjevernoj i južnoj Hrvatskoj sve jače ispoljavala posvemašnja pauperizacija (osiromašenje) seljaka. U sjevernim hrvatskim krajevima su to bile posljedice raspada feudalnog sustava, dijeljenje malih posjeda, a u Dalmaciji i Istri su to bile posljedice bolesti vinove loze koja je opustošila tamošnje vinograde, skoro jedinu poljoprivrednu kulturu primorskih i otočkih seljaka. Kako industrija nije bila dovoljno razvijena da bi mogla prihvatiti i zaposliti osiromašene seljake, to su oni mahom odlazili u prekoceanske zemlje. Uza sve to nijedna tadašnja hrvatska politička stranka, izuzev HPSS braće Radić, nije se zanimala za socijalnu problematiku; sve su bile usredotočene na državno-pravne probleme, ali su njihovi istaknuti političari najvećim dijelom bili složni u svojim "antiklerikalnim" pogledima. Zato su se mladi domagojci, među njima redovito i Rudolf Eckert, dali

na upoznavanje i proučavanje socijalnih problema. Luč je redovito donosila socijalne i kulturno-povijesne članke, a u socijalnoj sekciji održavala su se socijalna predavanja. Uz to su odlazili u tvornice i dopisivali se sa seljačkim mladićima. Odlazili su i na osobne razgovore k dr. Kreku u Sloveniju, i na socijalne tečajeve u Sloveniju, Njemačku i u Belgiju. Domagojska narodno-obrambena sekcija sa svojim iscrpnim analizama populacijskog, političkog i društvenog stanja u pojedinim hrvatskim krajevima bila je neke vrsti prva, i to odlična politološka škola u Hrvatskoj. Tako su se oni pripremali na budući javni rad u duhu "realnog rodoljublja".

Da bi suvremena generacija mogla shvatiti ovakav način i sadržaj, treba napomenuti da ni "Hrvatska" ni "Domagoj" nisu bili tzv. "vjernička društva" kakva imamo danas, niti društva Katoličke akcije, koja se počela organizirati tek nakon bule **pape Pija XI.** "*Ubi arcano*" od 1922. god., a u Hrvatskoj je

ustrojena između 1934. i 1938. god. Sve ondašnje organizacije katoličkog narodnog društva imale su prosvjetno obilježje. "One nikada nisu smjele postati dio koje stranke, ali iz njih su imali izaći i katolički prosvjetitelji, i katolički socijalni organizatori, i katolički novinari, i katolički pisci, i katolički političari. Za sve grane javnog života valjalo se pripremiti, svagdje je valjalo raditi na temelju katoličkih načela" (*Grgec, nav. dj., str. 51.*).

Te su se organizacije samo u pitanjima vjere i morala, te crkvene discipline pokoravale svojim duhovnim poglavarima, inače su u svojem radu bile samostalne. Nije istina, kao što se s nepravom često ističe, da je tek II. vatikanski sabor pružio šansu katoličkim svjetovnjacima za organiziranu apostolsku djelatnost. Laički apostolat u mnogostrukim svojim oblicima postojao je u zapadnoevropskim zemljama i među Hrvatima davno prije II. vatikanskog. Katolička akcija je inicijativu i djelatnost laika donekle

ograničila, jer je laike donekle svela tek na produženu ruku klera, a za komunističke vladavine na našim prostorima Crkva se je potpuno klerikalizirala. Sada se laici nakon duga prekida samostalnog apostolskog rada teško navikavaju na apostolat izvan najužeg kruga, a klerici sa svoje strane teško stečeni monopol nerado prepustaju laicima. Svjetovnjaci će ipak prema duhu i slovu odredaba II. vatikanskog (*Gaudium et spes*) morati zauzeti svoje ravnopravno mjesto uz klerike u rekristijanizaciji društva. Njihov angažman nikako ne bi smio ovisiti tek o dobroj volji i zauzetosti pripadnika kleričkog staleža.

U prvim desetljećima života i rada hrvatskog katoličkog pokreta zajedno s katoličkim laicima, udruženima u svjetovne katoličke organizacije, surađivali su i svećenički pripravnici u svojim "Zborovima duhovne mladeži" i društvima redovničkih svećeničkih pripravnika. Nakon završenih studija iz tih svjetovnjačkih i kleričkih katoličkih akademskih

*Iako veoma skroman,
odlučio se je za sveča-
nu promociju na koju
su imali pravo jedino
oni diplomanti koji su sve
svoje školske razrede i sve
ispite na sveučilištu polo-
žili odličnim uspjehom,
zbog toga da pobije
klevete "antikleri-
kalaca", kako su
svjesni i uvjereni
vjernici nazadnjaci i
neznalice.*

društava regrutirao se hrvatski katolički Seniorat, koji je i službeno konstituiran 1913. god. kao vrhovni organ katoličkog omladinskog pokreta s pravom pokretanja i objedinjavanja i drugih aktivnosti. A omladinski katolički pokret te 1913. god. imao je 150 svjetovnih akademičara organiziranih u šest klubova i društava, 300 bogoslova u 10 zborova i društava, 3000 srednjoškolaca u 41 đačkoj organizaciji, 3000 članova u 60 seljačkih i radničkih društava. Organizirani katolici izdavali su tada 1 dnevnik, 5 tjednika, 3 polumjesečnika i 14 mjesečnika. Jakost katoličke i katoličkim idejama blize štampe bila je tada gotovo jednaka snazi liberalnog novinstva, dok su pučki katolički časopisi oko pet puta jači nego liberalni (*Grgec, nav. dj., str. 250-*

251). Na čelu ovako brojne i jake organizacije stajalo je čvrsto organiziranih 150 seniora.

Usavršavanje i rad

Studij prava Eckert je završio 28. studenog 1912. polaganjem posljednjeg ispita rigorozna za postizanje stupnja doktora pravnih znanosti odličnim uspjehom kao i sve dotadanje. Odbivši poziv svojih profesora da ostane na Sveučilištu kao profesor, odlazi u Rijeku da preuzme uređivanje katoličkog dnevnika "Riječke novine", što su ga pokrenuli tamošnji kapucini. Iduće godine dobiva od vlade stipendiju za stručno usavršavanje, te odlazi u Belgiju na Katoličko sveučilište u Louvenu, a na uredničkom poslu ga zamjenjuje prijatelj Petar Rogulja.

Boravak u Belgiji, gdje je bio jak katolički pokret među đačkom, studentskom te radničkom i seljačkom omladinom ne koristi samo za to da sam stekne što više teoretskog i praktičnog znanja, nego i sam drži predavanja na belgijskim sveučilištima i u klubovima, te piše članke u belgijskim, njemačkim i francuskim novinama o društveno-političkim prilikama u Hrvatskoj i tako u zapadnoevropskim zemljama širi saznanje o maloj i nepoznatoj zemlji Hrvatskoj. U kolovozu 1913. god. održan je zajednički slovensko-hrvatski Katolički kongres u Ljubljani, pa na njemu sudjeluje i Eckert predavanjem o radničkom pitanju. Krajem te godine uzet je u vojsku, ali je poradi bolesti ubrzo otpušten.

Nakon oporavka radi tek nekoliko mjeseci kao činovnik kod Vlade u Zagrebu, ali daje otkaz na tu dobro plaćenu i perspektivnu službu te odlazi ponovno u Rijeku da na uredničkom poslu kod "Riječkih novina" zamijeni od naporna rada

oboljela prijatelja Rogulju. Tom tada jedinom katoličkom dnevniku (danas nemamo nijedan!) poklanja sve svoje bogato znanje i svoje slabe fizičke sile, pa i jedino svoje "bogatstvo", briljantni prsten što ga je na svojoj svečanoj promociji "*sub auspiciis regis*" za doktora pravnih znanosti 27. lipnja 1914. god. dobio od kralja iz ruke kraljeva izaslanika, odjelnog predstojnika za bogoštovlje i nastavu, dr. Stjepana Tropša. Iako veoma skroman, odlučio se je za ovako svečanu promociju na koju su imali pravo jedino oni diplomanti koji su sve svoje školske razrede i sve ispite na

*Eckert je živio i umro
kao pravi siromah.*

sveučilištu položili odličnim uspjehom, zbog toga da pobije klevete "antiklerikalaca", kako su svjesni i uvjereni vjernici nazadnjaci i neznalice. To rijetko odlikovanje koje mu je moglo otvoriti vrata unosnih i uglednih zvanja nije iskoristio za vlastitu karijeru, nego se sutradan vraća na Rijeku k svojim novinama.

Bolest i smrt

Kada je malo potom izbio I. svjetski rat i "Riječke novine" bile zabranjene, on u dogovoru sa svojim suradnicima, biskupom Mahničem i uz pristanak novog zagrebačkog nadbiskupa, dr. Antuna Bauera da se novine pod drugim imenom tiskaju u Nadbiskupskoj tiskari u Zagrebu, nastavlja već nakon

*Nije se tužio na
svoje pretpostavljene
ni na vojne liječnike,
koji su ga svojom
površnošću prije vreme-
na otjerali u smrt, nego
je potpuno predan u
volju Božju svoju
bolest strpljivo
podnosio.*

nekoliko dana izdavati novine u Zagrebu. Prvi svjetski rat privremeno je zakočio djelatnost katoličkog pokreta, jer su se njegovi učesnici raspršili po svim evropskim bojištima. Tada redakcija "Novina" i Eckert postaju veza među onima rijetkima koji su još ostali u Zagrebu i onima na bojištima. No pri kraju već te prve ratne godine mobiliziran je i Eckert, te iako narušena zdravlja, sa trajnom anemijom, proglašen je sposoban za sve vojne napore, te biva iz Karlovca prekomandiran u Rijeku. Tu je podvrgnut napornim regrutskim vježbama usred zime pa je teško obolio, ali je otpremljen u riječku vojnu bolnicu s bezazlenom dijagnozom upale grla. Kada su vojni liječnici ustanovili svoju fatalnu pogrešku i utvrdili da on boluje od jedne vrste neizlječive leukemije, otpušten je iz vojske i prebačen u Gradsku bolnicu, ali kao siromah u III. razred.

U bolesti je došla do puna izražaja njegova svetački izgrađena osobnost i živa vjera. Nije se tužio na svoje pretpostavljene ni na vojne liječnike,

koji su ga svojom površnošću prije vremena otjerali u smrt, nego je potpuno predan u volju Božju svoju bolest strpljivo podnosio. O tome su kasnije svjedočili riječki kapucini i trsatski franjevci koji su ga u bolnici posjećivali. Odbijao je njihovu utjehu, pa čak i molitvu za ozdravljenje, prepuštajući se sasvim u Božje ruke. Nekoliko dana prije smrti došao je iz Zagreba da ga u zadnjim njegovim danima dvori i pomaže njegov najbolji prijatelj i suradnik Petar Rogulja.

Život za Isusa i Mariju

Bolest je naglo napredovala, ali je on, makar fizički sasvim iscrpljen, do kraja bio duhovno svjež. Umro je u noći od 11. na 12. ožujka 1915. Osjetivši naglo pogoršanje i blizinu smrti pozvao je dežurnu sestru da s njime moli, te je s uzdahom "Isuse, Marija" ispustio svoju nevinu dušu. Dva dana kasnije, 14. ožujka pokopan je na Riječkom groblju. No kako je nakon završetka rata Rijeka ostala u granicama Italije, to su domagojci, koji su prilikom 20-te obljetnice njegove smrti održavali svoj ferijalni tečaj na Sušaku, prenijeli njegove posmrtno ostatke na Sušak, kako bi mladi domagojci i drugi Eckertovi poštovatelji, među kojima je živjelo sjećanje na svetost njegova života i iznimni apostolski žar, mogli posjećivati njegov grob bez putovnice. I danas tamo počiva. Odmah nakon njegove smrti i pogreba na kojem su mu uglednici iz kleričkog i svjetovnog staleža odali priznanje i preporučili ga mlađim generacijama katolika kao uzor za nasljedovanje, počelo se misliti o pisanju njegova životopisa. Trebao je to biti opširan i dobro dokumentiran životopis, sa svjedočanstvima njegovih starješina, suradnika i drugova, koji bi mogao poslužiti kao osnovna

dokumentacija i Kongregaciji za proglašenje svetih i blaženih u Rimu. No svi su pokušaji na tom poslu iz ovih ili onih razloga ostajali bez uspjeha. Radili su na tome najprije njegov prijatelj, drug i suradnik od najmlađe dobi, Petar Rogulja, koji je i sam ubrzo mlad (32. god.) preminuo i koji još uvijek čeka svojeg životopisca. Potom je na tom poslu radio Stjepan Markulin i najzad prof. Petar Grgec, također Eckertov drug iz studentskih dana. Nesreća je htjela da je već obilno sakupljenu građu za životopis zaplijenila Služba društvene sigurnosti prilikom Grgčeva hapšenja nakon II. svjetskog rata. Nakon odležane robije Grgec se je užurbano dao na pisanje barem nacрта za životopis na temelju još preostale građe i vlastitih sjećanja. Pisan u pet primjeraka taj nacrt dovršen je 1955. god., dakle ravnih četrdeset godina nakon Eckertove smrti. Vrijeme jugokomunističke vladavine nije nikako bilo prikladno da se to i objavi, pak je rukopis i opet punih četrdeset godina čekao da ga objavi HKD Sv. Jerolima u Zagrebu uz suradnju Riječkih "Zvona" 1995. god. Jedan primjerak tog životopisa, ili nacрта, ipak je došao i do Kongregacije za proglašenje svetih i blaženih. No čini se da su i za oltar potrebni jaki sponzori. Eckert je živio i umro kao pravi siromah. Rijetki su stariji članovi nekadašnjeg katoličkog pokreta koji još čuvaju uspomenu na njega. Proces njegove beatifikacije ne zagovara nijedan red, neka moćna institucija u Crkvi. Sada kada imamo knjigu s njegovim životopisom, mogu se i suvremeni mladi katolici s njime upoznati. Neka mu se u svojim potrebama počnu utjecati u pomoć, pa neka tako i poticaj za početak procesa za njegovu beatifikaciju započne odozdo, od siromašnih i malenih. ■

NIJE VAŽNO

Čovjek je nerazuman, nelogičan, sebičan.
Nije važno. Voli ga!

Ako činiš dobro, pripisat će to tvojim sebičnim ciljevima.
Nije važno. Čini dobro!

Ako ostvariš ciljeve svoje, naći ćeš lažne prijatelje i iskrene neprijatelje.
Nije važno. Ostvaruj ciljeve svoje!

Dobro koje činiš sutra će biti zaboravljeno.
Nije važno. Čini dobro!

Poštenje i iskrenost učinit će te ranjivim.
Nije važno. Budi iskren i pošten!

Ono što si godinama stvarao, u času bi moglo razrušeno biti.
Nije važno. Stvaraj!

Ako pomažeš ljudima, možeš loše proći.
Nije važno. Pomaži im!

Daješ svijetu najbolje od sebe, a on će ti uzvratiti udarcima.
Nije važno. Daj najbolje od sebe!

MAJKA TEREZIJA
(1910 - 1997)

KNJIŽARSKI IZLOG

■ **ANSELMO, sv., *Quod vere sit Deus (Monolog, Proslogion)*, Demetra, Zagreb, 1997.** Nakladnik "Demetra" nastavlja sa objavljivanjem vrhunskih djela zapadnog misaonog stvaralaštva.

■ **AUGUSTIN, sv., *O državi Božjoj III, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 1997.** Sada na hrvatskom jeziku imamo kompletirano ovo vrijedno djelo sv. Augustina.

■ **CHERSTETON, G. K., *Nevinost oca Browna*, Laus, Split, 1996.** Roman velikog engleskog spisatelja u kojem glavnu ulogu ima vlč. Brown.

■ **CRVENIKA, Mario, *Svetopisamske žene, Marija*, Split, 1997.** Zanimljivo djelo o ženama koje nalazimo u Biblijskim knjigama, bez sumnje može biti poticajno i ženama našeg vremena.

■ **DUNS SKOT, Ivan, *Rasprava o prvom principu*, Demetra, Zagreb 1997.** Još jedno vrijedno izdanje u nakladi "Demetre".

■ **HINNEBUSCHH, William A., *Dominikanci: Kratka povijest reda*, Globus – Hrvatska dominikanska provincija, Zagreb, 1996.** Dobar prikaz povijesti ovog značajnog reda, od sv. Dominika pa sve do danas. Mnogi će se začuditi saznajući koliki je dominikanski prilog kulturnoj i znanstvenoj povijesti.

■ **IVAN OD KRIŽA, sv., *Tamna noć*, Symposion, Split, 1997.** Iako je ovaj duhovni spis već davno izišao na hrvatskom jeziku, već ga dugo nije bilo u knjižarama, te je njegovo novo izdanje svakako dovoljan razlog da ga uvrstimo u ovaj popis.

■ **JERONIM, sv., *Tumačenje Jone proroka, Služba Božja*, Makarska, 1997.** O. Marjan Mandac nastavlja sa svojim vrijednim radom, neumorno objavljujući patrističku literaturu.

■ **KOPREK, Ivan, *Zlo vrijeme za dobro*, FTI, Zagreb, 1997.** Knjiga dekana filozofskog fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu o odnosu duha i tjela, moralu i opraštanju, totalitarizmu, krizi vrednosti itd.

■ **KRASIĆ, Stjepan, *Dominikanci: Povijest reda u hrvatskim krajevima*, Globus – Hrvatska dominikanska provincija, Zagreb, 1986.** U knjizi, dr. Stjepana Krasića, uglednog hrvatskog povjesničara, profesora na Papinskom sveučilištu "Angelicum", dan je cjelovit pregled povijesti dominikanskog reda na našim prostorima, iz kojeg je vidljivo u kojoj su mjeri dominikanci bili prisutni u hrvatskom vjerskom, kulturnom i

znanstvenom stvaralaštvu.

■ **LONČAREVIĆ, Vladimir, *Oslobađanje povijesti*, HKZ "MI", Zagreb, 1997.** Knjiga članaka Vladimira Lončarevića, glavnog urednika lista mladih "MI". Djelo, kako je dr. Rudolf Brajčić istakao u pogovoru, iako nije sistematska filozofija ni teologija povijesti, na neki način pripada filozofiji i teologiji hrvatske povijesti, jer aktualne događaje filozofsko-teološki čita i prosuđuje.

■ **MACAN, Ivan, *Filozofija spoznaje*, FTI, Zagreb, 1997.** U ovoj knjizi autor, prodekan Filozofskog fakulteta Družbe Isusove, osvjetljava pitanje mogućnosti filozofske spoznaje, dajući sustavan pregled spoznajnih problema kao i prikaz kritičkog problema u povijesti filozofije.

■ **MANIFORD, Deirdre, *Novi svjetski poredak*, HKZ "MI", Zagreb, 1997.** Veoma provokativna knjiga, s mnogo intrigantnih informacija. U dodatku knjizi objavljen je članak Cornelia r. Ferreira, *Pokret Novo doba, kraljevstvo Sotone na zemlji*.

■ **MUŽIĆ, Ivan, *Hitler i Izrael*, Orbis, Split, 1997.** Poznati splitski publicist i u ovoj knjizi se pokazao kao autor koji zna na zanimljiv i argumentiran način rasvijetljivati povijesna zbivanja.

■ **NIKIĆ, Mijo (priredio), *Novi religiozni pokreti*, FTI, Zagreb, 1997.** Knjiga predstavlja zbornik radova sa istoimenog simpozija koji je održan u Zagrebu.

■ **PAVIN, Slavko, *Ti uza me*, FTI, Zagreb, 1997.** Redovnik isusovac, prokušani voditelj duhovnih vježbi, i ovim djelom je posvjedočio svoju virtuoznost riječi.

■ **Proces A. Stepincu. Dokumenti**, Kršćanska Sadašnjost, Zagreb, 1997. Ovi dokumenti na svoj način svjedoče o svetačkom i mučeničkom liku blagopokojnoga Kardinala.

■ **STANKOVIĆ, Nikola, *Zrno vjere; Klica nade; Klas ljubavi*, FTI, 1997.** Riječ je o tri knjige, sve tri izišle u istom nizu, od kojih svaka odiše prostodušnošću i mudrošću koja će zasigurno obogatiti čitatelje.

■ **VUKMAN, Zoran, *Propast svijeta ili novo doba poganstva*, Verbum, Split, 1997.** Ugledni splitski novinar u ovom djelu analizira fenomene suvremene kulture i politike, otkrivajući stvarnost koja se iza njih krije.

Sv. Terezija Avilska

SONET KRISTU RASPETOME

(No me mueve, mi Dios, para quererte)

Ne plamti za te, o Bože, ljubav moja
Ni zbog neba, što je obećano nama,
Ni zbog teška straha od paklenih plamâ:
Nisam zato vjerna službenica tvoja.

Ti, Gospode, moga srcu nespokoja
Jedini si uzrok: na križu, s ranama,
Obasut – kad gledam - gdje si uvredama,
I smrt s teškim čekaš patnjama bez broja.

Ljubav tvoja, o Bože, dira me, i tako
Ljubila bih tebe, i da neba nije,
Bojala se, i da ne postoji pakô;

Nagrade bih svake odrekla se lako:
I da ničeg nema, čem se nadat smije,
Ljubila bih ipak jednako te jako.

Prijevod: JEŽIĆ

NOVA TRIBINA